

BAŞKENT ÜNİVERSİTESİ KÜLTÜR YAYINI

1 ŞUBAT 2019

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 02 FİYATI: 9 TL

Aydınlanma Devriminin Okulları Halkevleri

Cihangir Dumanlı'nın yazısı 35. sayfada

Erdem Akyüz:

**Atatürk
ve Türkçe
İbadet** Sh: 10

Cengiz Önal:

(Nutuk) **Vatan
Savunma-
sında
Top Yekün
Mücadele** Sh: 5

Cengiz Özakıncı:

**Avrupa
Tarihinde
Etrusk
Soykırımı**
Sh: 48

Kaya Boztepe:

**Atatürk
ve Celal
Bayar** Sh: 15

Tekin Özertem:

**The
Postman**
(Postacı) Sh: 75

Necef Uğurlu:

**Kiralık
Katiller
Dünyası**
Sh: 65

Gürbüz Evren:

**Türklerin
Korsika'da
Fransa'ya
Desteği** Sh: 98

Sabriye Aşır:

Antibiyotik Çağını
Başlatan Keşif
Penisilin Sh: 71

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükhet Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

*Başkent Üniversitesi'nin bir
kültür hizmeti olan Bütün Dünya
2000, Başkent Üniversitesi
kuruluşlarından*

*Aküm Reklamcılık, Danışmanlık
ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve
Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde
No: 77, Bahçelievler, Ankara
adresinde hazırlanmıştır.*

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,
Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,
Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,
Gülbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun,
Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,
Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,
Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,
Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 24 / 01 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 O Öyle Bir Kadın Ki...

Dr. Ufuk Akyol

5 Vatan Savunmasında

Topyekûn Mücadele

Cengiz Önal

10

Atatürk ve Türkçe İbadet

A. Erdem Akyüz

15 Atatürk ve Celâl Bayar

Kaya Boztepe

20 Atatürk'ün Eseri

Ömer Dedeoğlu

27 Hakimiyeti Milliye Yazıları

29 "Subay ve Kumandan ile

Sohbet" Yaşar Öztürk

35 Aydınlanma Devriminin

Okulları Halkevleri

Dr. Cihangir Dumanlı

39 Eşini Önce Kardeşiyle

Nikâhladı Mete Akyol

43 Basiretçi Ali Efendi'nin

İstanbul Mektupları

Konur Ertop

48 Avrupa Tarihinde Etrüsk

Soykırımı Cengiz Özakıncı

55 Dünya da Yenilenebilir!

Necdet Pamir

61 Neo Liberal Dönüşüm

Barbaros Eneç

65 Kiralık Katiller Dünyası

Necef Uğurlu

İÇİNDEKİLER

71 Penisilin Sabriye Aşır

75 Postacı Dr. Tekin Özertem

80 Yalta Konferansı

Erhan Kanyılmaz

85 Madde Bataklığında Ruhunu

Aramak Berk Yüksel

88 Hayvan Hakları

Av. Burcu Tayanç

93 Muallimler Cemiyeti

Zeki Sarıhan

98 Türklerin, Korsika'da

Fransa'ya Desteği

Gülbüz Evren

103 Yaşlı Nüfus Sorunu

Dr. Öğüt Yazman

107 Ergen Çocuklarımız Bizden

Ne Bekliyor? Nilay Karatosun

111 Ev Arkadaşları Mehmet Ünver

117 Harlow'un Maymun Deneyi

Sedem Demir

121 Ophelia Haluk Erdemol

125 Son Kararınız Mı?

Nuray Bartoschek

129 Nostaljilerle Yeniden

Yaşamak Metin Gören

132 Schliersee Gölü

İzlen Şen Toker

137 Milas Yahya Aksoy

141 Mezeler Reha Tartıcı

144 Sait Faik Abasıyanık

Sabri Kemal

147 Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

60 İlk Dersimiz Türkçe

70 Bilginizi Denetleyin

116 Dünyalık

151 Çözümler

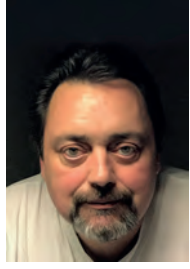
152 Yarının Büyüklüğü

154 Bulmaca

156 Satranç

158 Bize Gönderilen Kitaplardan

160 Bir Fotoğraf Bin Sözcük

O öyle bir kadın ki...

O öyle bir kadın ki... Yüzlerce yüzü, binlerce vücudu, onbinlerce kişiliği var. Milyonlarca aşığı var ama kimse onun gönlüne giremedi.

O, onbin yaşında ama gencecik. Defalarca fethedilmiş, istila edilmiş, tecavüz edilmiş ama tertemiz bir bakire o.

Var olan tüm renkler onda var. Tüm sesleri ondan duyabilirsiniz.

Gizemlerin merkezinde o var ama bilginin ötesinde, bilge o... Tüm soruların kaynağı, tüm cevapların sahibi ama aynı zamanda sırların koruyucusu o... Öğretir, eğitir, besler, büyütür ve sonunda bağrına gömer.

Asla herhangi bir kadın değil. Eşi, benzeri, daha güzeli yok!

O kimseye ait değil. O, hepimizin. İnsanlığın ortak değeri.

O, benzerleri gibi tek kültürlü değil, devri kapanmış rakipleri gibi ölü değil. O, capcanlı.

O Asla sıradan değil. O İçinden deniz geçen, yaşanılabilir şehir.

O, İstanbul!..

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Türkiye Cumhuriyetinin temeli kültürdür. Bu sözü burada ayrıca izaha lüzum görmüyorum. Çünkü bu, Türkiye Cumhuriyetinin okullarında birçok vesilelerle eser halinde tesbit edilmiştir. (1936)
- Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mâna çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. (1936)
- Türkiye Cumhuriyeti çocukları, kültürel insanlardır. Yani hem kendileri kültür sahibidirler; hem de bu özelliği muhitlerine ve bütün Türk milletine yaymakta olduklarına kanidirler. (1936)
- Millî kültürün her çıғırda açılarak yükselmesini Türk Cumhuriyetinin temel dileği olarak temin edeceğiz. (1932)
- Bir millî terbiye programından bahsederken, millî karakter ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyoruz. (Temmuz 1924)
- Asıl uğraşmaya mecbur olduğumuz şey, yüksek kültürde ve yüksek fazilette dünya birinciliğini tutmaktır. (1932)
- Şimdiye kadar takibolunan tahsil ve terbiye usullerinin milletimizin gerilemesinde en mühim etken olduğu kanaatindeyim. Onun için millî terbiye programından bahsederken eski devrin hurafatından ve yaradılışımızla hiç de münasebetli olmayan yabancı fikirlerden, Doğudan ve Batıdan gelen tesirlerden tamamen uzak millî seciye ve tarihimizle mütenasip bir kültür kastediyorum. Çünkü millî dâvamızın inkişafı ancak böyle bir kültür ile temin olunabilir. Lâlettayin bir yabancı kültürü şimdiye kadar izlenen yabancı kültürlerin neticelerini tekrar ettirebilir. Kültür zeminle mütenasıptir. O zemin milletin seciyesidir. (15 Temmuz 1921)
- Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.

K Atatürk

Atatürk'ün Dünyası
Cengiz Önal

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 6

Vatan Savunmasında Topyekûn Mücadele

Efendiler; Cemal Paşa'nın kendi iradesiyle İstanbul'a gitmiş olmasının, ne yazık ki, tanıdığı olan ve bu gelişmeler üzerine, kendisine birliklerin başından ayrılmaması salık verilen Selâhattin Bey'in de bir süre sonra İstanbul'a gittiğini öğrendik.

Cemal Paşa'nın gösterdiği bu kötü örnek üzerine 7 Temmuz 1919 günü şu genel bildiriği gönderdim:

1- Bağımsızlığımızı koruma uğrunda derlenip örgütlenmiş olan ulusal kuvvetlere hiçbir yönden

karışılmaz ve dokunulamaz. Devletin ve ulusun alın yazısında, ulusal irade etkin ve egemendir. Ordu, bu ulusal iradeye bağlı ve onun hizmetindedir.

2- Müfettiş ve komutanlar, herhangi bir nedenle, komutanlıktan

“Devletin ve ulusun bağımsızlığını sağlama uğrunda bütün sivil devlet görevlileri, Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri’nin, ordu gibi, yasal yardımcılaridir. ”

çıkarıldıklarında, yerlerini alacak kişiler, işbirliği yapılacak nitelikte olursa, komutayı bırakacaklar, ama etkili bulundukları bölgede kalarak ulusal görevlerini yapmaya devam edeceklerdir. Olmazsa, yani bir ikinci İzmir olayına meydan verebilecek kimseler atanırsa, komuta kesinlikle bırakılmayacak ve bütün müfettiş ve komutanlarca, güven ve inancın kalmadığı ileri sürülerek yapılan işlem geri çevrilip kabul

edilmeyecektir.

3- Ülkemizi kolaylıkla ele geçirmek amacıyla, İtilaf Devletleri’nce yapılan baskı sonunda, hükümet herhangi bir askeri birliğini, ulusal ve askeri örgütümüzü dağıtmak için emir verirse, kabul edilmeyecek ve uygulanmayacaktır.

4- İstek ve amacı ulusal bağımsızlığı sağlamak olan Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri ile bunların girişimlerinin bozulup dağılmasına yol açacak herhangi bir etkiyi ve müdahaleyi ordu, kesin olarak önleyecektir.

5- Devletin ve ulusun bağımsızlığını sağlama uğrunda bütün sivil devlet görevlileri, Müdafaa-i Hukuk-u Milliye ve Redd-i İlhak Cemiyetleri’nin, ordu gibi, yasal yardımcılaridir.

6- Yurdun herhangi bir bölgesine saldıran olursa bütün ulus, haklarını savunmaya hazır bulunduğundan, bu gibi olaylar çıkınca işbirliği için her yer birbirine en kısa zamanda haber vererek, savunmada birlik sağlanacaktır.

Bu bildiri, Anadolu ve Rumeli’de bulunan bütün ordu ve kolordu komutanlarına ve başka gerekenlere gönderilmiştir.

Refet Bey’in 3. Kolordu Komutanlığı’nı Bırakması!

Bu genel bildiriden beş-altı gün sonra, Kavak’tan “Üçüncü Kolordu Komutanı Refet” imzalı, 13 Temmuz 1919’da yazılmış bir telgraf aldım. Telgraf şöyleydi:

“İstanbul’ dan bir İngiliz gemisiyle, Harbiye Dairesi Başkanı Albay Selâhattin Bey, beni değiştirmek üzere geldi. Benim de o gemi ile dönmemi Harbiye Nazırlığı emrediyor. Selâhattin Bey, amaca uygun olarak çalışacak. Genel duruma göre komutayı adı geçene bırakmayı uygun buldum ve Harbiye Nazırlığı’ na görevden çekildiğimi bildirdim. Ayrıca geniş bilgi veririm. Sivas’ a doğru yola çıkıyorum. Beşinci Tümen Komutanı Arif Bey aracılığı ile Amasya’ ya yanıt veriniz.”

A çıkça söylemeliyim ki, bu tutum ve davranışı pek beğenmedim. Refet Bey’in Benimle olan işbirliği, İstanbul tarafından biliniyor. Bu çalışmalardan yana olan bir kişi, onu değiştirmeye ve hem de İngiliz gemisiyle gelince, hemen düşünülmesi doğal olan şey, bu kişinin İngiliz görüşüne uygun iş görebileceğine güvenilmiş olmasıdır.

Bu yargı, bir sanı niteliğinde olsa bile, Refet Bey’in komutayı vermekte ivedi davranmaması, hiç olmazsa Bizim de düşüncemizi sorması gerekirdi. İnanıp komutayı verdiğine göre de, hiç olmazsa bir süre yanından ayrılmayıp durumu ve görüşlerimizi iyice benimsetinceye dek birlikte çalışması ve kendisi ile aramızda gerekli bağlantıyı kurduktan sonra uzaklaşması doğru olurdu diye

düşünmeye başladım.

Bununla birlikte, oldu-bitti karşısında bırakılmış olduğuma göre, iki noktada teselli aramakla yetinmek zorunda kaldım:

Birincisi, Refet Bey’in telgrafındaki: “Selahattin Bey amaca uygun olarak çalışacak.” cümlesi; öteki de, Refet Bey’in hiç olmazsa İstanbul’a gitmemiş olmasıydı.

Mustafa Kemal ve Refet (Bele) Paşa

Bu durum üzerine: “Komutanların İstanbul’a gitmek konusunda en küçük bir yanılmalarının pek pahalıya mal olacağını, gene de programımızı olduğu gibi uygulamaya devam edeceğimizi...” bütün komutanlara bildirerek hemen dikkatlerini çektim. Refet Bey’e de o gün (14 Temmuz 1919):

“Selahattin Bey’in kararlarımızı iyi uygulayacağı, buradaki arkadaşlar arasında pek çok uygulandırıcı ve güçlendirici olmuştur...” cümlesini de içine alan bir telgraf çektim. Selahattin Bey’in kendisine de olduğu gibi şu telgrafi gönderdim:

*14 Temmuz 1919
Amasya’da
Beşinci Tümen
Komutanlığına /
Refet Bey’dir.
Aşağıdaki telgrafi*

*uygun görürseniz
Selahattin Bey’e
ulaştırınız ve sonucunu bildiriniz.
Mustafa Kemal*

*Selâhattin Beyefendi’ye
İstanbul’un kapalı çevresinden,
ulusun kutlu kucağına gelmeniz
ve özverili arkadaşlarınızın azim
ve yurtseverlik çevresine girmeniz
büyük bir sevinçle karşılandı.
Kutsal amacımızın gerçekleştiril-
mesi uğrunda gösterilecek ortak
çabada Tanrı hepimizi başarılı
kılacaktır. Gözlerinizden öperim.*

*Mustafa Kemal Üçüncü Ordu
Müfettişliği Kurmay Başkanı Albay
Kazım.*

Refet Bey Hakkında!

Selahattin Bey üzerindeki ilk kuşkuyu yine, Selahattin Bey’in, “Amaca uygun çalışacağını” söyleyerek ona güvenen ve hemen komutayı bırakıp Sivas’a doğru uzaklaşan Refet Bey göstermiş

oldu. Refet Bey’in Amasya’dan çektiği bir telgraf, yalnız Selâhattin Bey üzerindeki kuşkuyu değil, daha birkaç nokta ile ilgili düşünceleri

de kapsıyordu. İzin verirsiniz olduğu gibi bilginize sunayım:

“İvedidir/Amasya’dan

*15 Temmuz 1919,
sayı: 719*

*Erzurum’da On
Beşinci Kolordu
Komutanlığına,
Mustafa Kemal
Paşa Hazretlerine,
Selahattin Bey’i*

Ahmet Selahattin Bey

tanırsınız. Birdenbire ürkmemesi gerekir. Önce Kazım Paşa, kuttlama dolayısıyla, yumuşak sözler kullanarak kendisiyle yazışmaya girişmelidir. Hamit Bey’in görevden çıkarılması konusunda daha bir şey yok. Ama yerinde bırakılması için girişimler yapıldı. Görevden çıkarılırsa buralarda kalacağını pek ummuyorum.

Bununla birlikte, gene etkilemeye çalışıyorum. Benim dönmem için İngilizlerin hükümete baskı yapacakları kuşku götürmez. Ben, duruma göre, gereken yollara başvurarak buralarda kalacağım. İngilizlerden ve buradan geçen Amerikalıdan anladığıma göre, Kazım Paşa’nın durumu da tehlikelidir. Her zaman ölçülü davranılmasını ve durumun iyi yönetilmesini yeniden salık veririm.

Refet / 5. Tümen Komutanı Arif”

Bu telgrafta adı geçen Hamit Bey, Samsun mutasarrıfıydı. Hamit Bey, Samsun'a varışımızın ilk günlerinde Refet Bey'in, geçmişteki dostluğu dolayısıyla, ortak amaç yolunda sonuna dek bizimle birlikte özveri ile çalışacak nitelikte bir arkadaş olduğuna güvendiği için bana salık verdiği ve benim de Sadrazamlığa ve özel olarak, Genelkurmay Başkanı Cevat Paşa'ya yazmam üzerine Samsun'a getirebildiğimiz kişi idi.

Böyle bir kişinin er geç görevden çıkarılacağı kuşku götürür müydü? Ama Refet Bey: *"Yerinde bırakılması için girişimler yapıldı."* diyor.

Nereye ve kimlerin katına?

Kim başvurdu?

Sonra: *"Görevden çıkarılırsa buralarda kalacağını pek ummuyorum, bununla birlikte gene de etkilemeye çalışıyorum."* diyor.

Nereye, İstanbul'a mı gidecek? Nasıl?

Bu kişi bugüne değin bizimle çalışmıyor muydu?

Bu telgrafında Refet Bey, kendisinin dönmesi için İngilizler'in hükümete baskı yapacaklarını kesin görüyor ve duruma göre gereken yollara başvurarak buralarda kalacağını söylüyor.

Oysa durum belliydi ve yapılacak işi ben kendisine 7 Temmuz 1919 günlü genel talimatımla bildir-miştim. Ondan başka yapılacak iş yoktu.

Refet Bey, İngilizler'den ve buradan geçen Amerikalılardan anlamış ki: "Kazım Paşa'nın da durumu tehlikelidir."

Bu ne demektir?

En çok sıkı durmaları gereken arkadaşların, iyilik düşünmeyecekleri besbelli olan kimselerin sözleri üzerine tehlike kuruntusuna kapılmaları ve bunu inançla söylemeleri neyi gösterir?

Refet Bey, telgrafın sonunda, Bana da ders, veriyor: *"Her zaman ölçülü davranılmasını ve işlerin iyi yönetilmesini yeniden salık veririm."* diyor.

Buradaki "ölçülü davranılması" sözünden, ne anlam çıkabileceğinin yorumlanmasını Sizlerin anlayışına bırakıyorum.

Bana iyi yönetimi salık veren kişi, bu öğütlemeyi, benim verdiğim emir ve talimatları iyi uygulayıp görevi başından ayrılmadan önce yapmış olsaydı daha içten davranmış olurdu sanırım. •

cengizonalbd@gmail.com

(Gelecek Ay: **Erzurum Kongresi**)

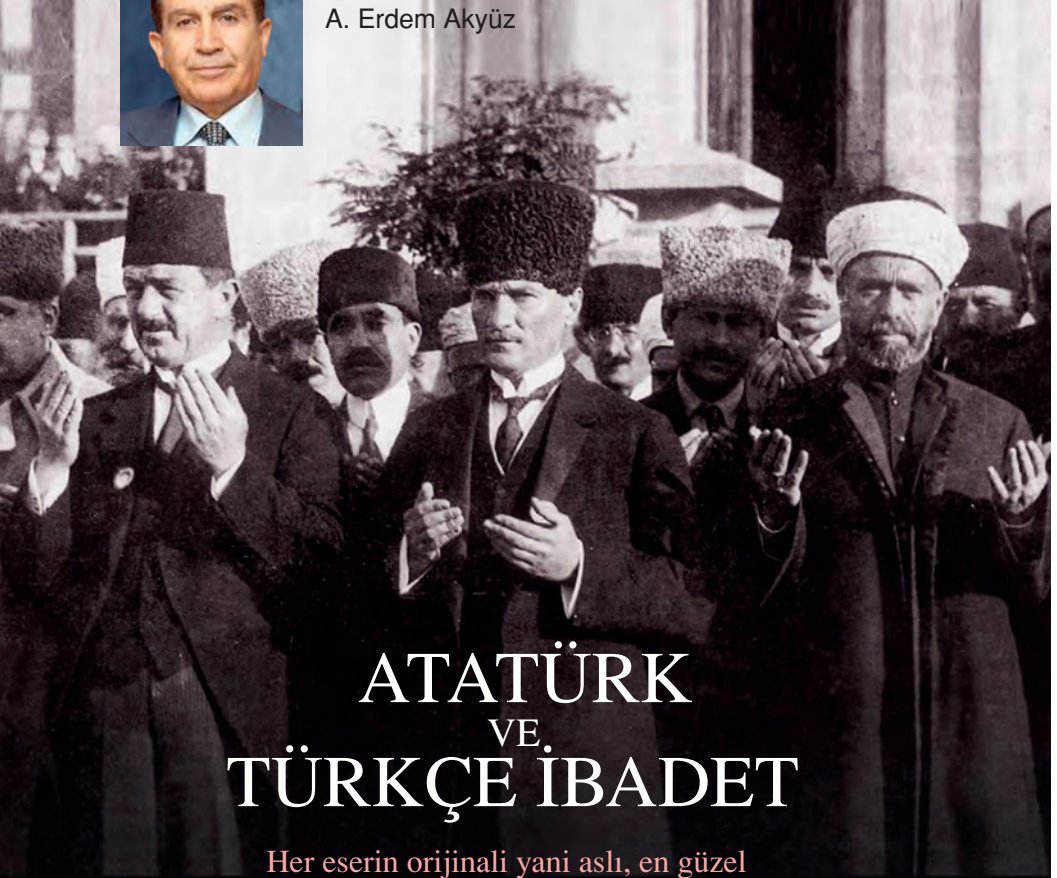
Türk Milleti yüzyıllardan beri hür ve müstakil yaşamış ve istiklâli yaşamak için şart saymış bir kavmin kahraman evlâtlarından ibarettir. Bu millet istiklâlsiz yaşamamıştır, yaşayamaz ve yaşamayacaktır. (21 Haziran 1922)

M. Kemal Atatürk

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE. TÜRKÇE İBADET

Her eserin orijinali yani aslı, en güzel
şeklidir. O eserin kopyaları, tercümelere,
benzerleri, aslının yerini tutamaz. Bir kitabın
çok fazla ve değişik tercümelere olabilir.
Bu tercümelerin bir kısmı, eserin aslını çok
güzel yansıtmış olabilir. Ama bu durum dahi
bir yansıtmadan öte geçemez, eserin aslının
yerini tutamaz.

Bir sanat eserinin, tablonun, çok yeni ve değişik
tekniklerle özgün fotoğrafları çekilebilir. Bir
heykelin kopyası çıkarılabilir, benzerleri yapılabilir
ama bunlar da o resmin ve tablonun aslının yerini olsa

olsa, mükemmel bir taklit olarak kabul edilebilir. Yazılı bir eserdeki bir kelimenin vurgusunu, bir tablodaki bir fırça darbesinin bir boya kabartısının verdiği görseelliği, bir heykelin aslındaki ufak bir kıvrımın yerini hiçbir benzer eser yansıtamaz.

Ama bu

benzersiz eserlerin korunması, yaygınlaştırılması, tüm insanlar tarafından görülmesi, bilinmesi ve örnek alınması için; tercümelerinin, kopyalarının, benzerlerinin yapılması zorunludur. Aksi takdirde, bu benzersiz eserler bir bilinmezlik ve anlaşılmazlık örtüsü altında değerlerini yitirir ve zamanla yok olurlar.

Kutsal kitap ve eserler için de aynı durum söz konusudur. İnsanlar bu kutsal kitapları, kendi dillerinde okuyup anlayacaklardır ki, onun kurallarını bilsinler ve uygulasinlar.

Her dinde; kutsal kitaplarda öngörülen ibadete çağırının belli şekil ve yöntemleri vardır. Hiç kuşkusuz ki bunların içinde en mükemmel olanı “ezan”dır. Ezan duyuru anlamına gelmektedir. Duyurulan şey; namaz vakti ve namaza çağrıdır.

Osmanlı İmparatorluğu döneminde de “ezan”ın, “hutbe”nin, namazın ve hatta Kur’an’ın Türkçeleştirilmesi gerektiği görüşleri savunulmuştur.

İnsanlar bu kutsal kitapları, kendi dillerinde okuyup anlayacaklardır ki, onun kurallarını bilsinler ve uygulasinlar.

Türk düşünürü ve devlet adamı Ali Suavi (1839-1878), Türklerin dünyanın en eski ve en uygar ırklarından biri olduğu ve Türkçenin en eski ve yerleşik dillerden biri olduğu savı ile; ezanın ve namazda surelerin Türkçe okunması gerektiği görüşünü savunmuştur.

Türk dil, tarih ve edebiyatı üzerinde derin araştırmaları ve eserleri olan Macar edebiyatçı İğnaz Kunoş (1860-1945); 1926 yılında İstanbul Üniversitesi’nde verdiği konferansta, ilk Türkçe ezanın Osmanlı İmparatorluğu zamanında okunduğunu ifade etmiş ve Osmanlı topraklarına 1885 yılında yaptığı ziyaretle ilgili olarak şunları anlatmıştır:

“Gel Şehzadebaşı’ndaki sakin kahveler. Direklerarası’ndaki kıraathaneler... Biri söylerse, öbürü dinler. Akşam da oldu ikindi, mumlar şamdanlara dikildi. Şerefeye çıkmış müezzinler, Kible tarafına dönüp ellerini yüzlerine örtüp ince ince ezan okumaya başladılar.

Bir millet haline gelmenin başlıca koşulu kendi öz diline sahip olmak ve kullanmaktır.

Bu hususu gören ve bilen Mustafa Kemal Atatürk, konuyu “Türk Dili, Türk Milletinin kalbidir, beynidir” şeklinde dile getirmiştir.

‘Yoktur tapacak, Çalab’dır ancak.’
” (1)

Ezanın ve ibadetin Türkçeleşmesini ve Kuran’ın anlayarak okunmasını, önemli olanın Kuran’ın manasını anlamak olduğunu savunanlardan biri de İstiklal Marşı’nın şairi Mehmet Akif Ersoy’dur. Gerçek bir aydın müslüman ve vatansever olan Mehmet Akif; Kur’an’ın manasını anlamamanın önemli olduğunu şu şekilde ifade etmiştir:

Çünkü biz bilmiyoruz dini. Evet, bilseydik,

Çare yok, gösteremezdik bu kadar sersemlik.

“Böyle gördük dedemizden!” diye izmihlali

Boylayan bir sürü milletlerin olsun hali,

İbret olmaz bize, her gün okuruz ezber de!

Yoksa, bir maksat aranmaz mı bu ayetlerde?

Lafzı muhkem yalnız, anlaşılan, Kuran’ın:

Çünkü kaydında değil hiçbirimiz mananın. (2)

Türkçe, insanlığın en eski ve köklü dillerinden biridir. Bütün dünyada ve özellikle Orta Asya’da bulunan Türklerle, ataları-mızla olan ortak dilimizdir.

Karamanoğlu Mehmet Bey 1277 yılında: “Bu günden gerü divanda, dergâhta, barigahta, meclisde, meydanda ve dahi

her yerde Türkçe’den başka dil kullanılmaya.” diye buyurmuştur.

Bu konuda Ziya Gökalp’in şu dizlerini de hatırlamakta yarar vardır:

“Türklüğün vicdanı bir,

Dini bir, imanı bir;

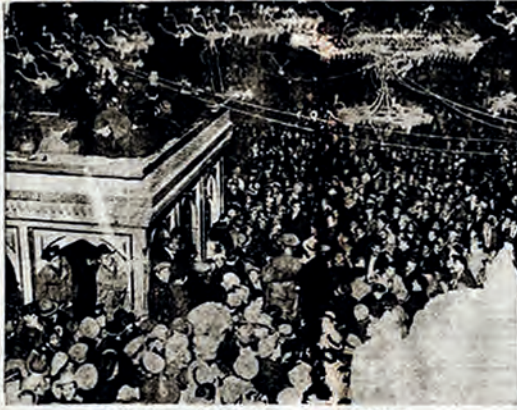
Fakat hepsi ayrılır

Olmazsa lisanı bir.”

Ziya Gökalp’in şiirinde net ve özlü bir şekilde belirttiği üzere, bir millet haline gelmenin başlıca koşulu kendi öz diline sahip olmak ve kullanmaktır.

Bu hususu gören ve bilen Mustafa Kemal Atatürk, konuyu “Türk Dili, Türk Milletinin kalbidir, beynidir” şeklinde özetlemiş ve dile getirmiştir.

Ayasofya'da 30 bin kişi toplandı

Mahmut'un anması. On beşinci kât. Mektep. 1932'de meydana geldi.

Türkçe Kuran ve tekbiri halk misli görülmemiş bir huşu içinde dinledi

Ayasofya camii, dün gece mahşeri andırıyor, halk dalgalar halinde daha iyi işitmek için ileri atılıyordu

Dini İhtifal Ankara'da da dinlendi

Birçok kimseler, çay semaverleri ve nevalelerle erkenden cami avlusuna girerek ayakta iltis etmişlerdir.

Türkçe tekbir ve mevlit halkı fevkalade müteahhasis etmiştir

Bulgar murahhasları da dün gittiler

Konferansta münakaşa edilen ekalliyetler meselesinde Bulgarların nokta nazarı ne idi?

İhtilâf nereden çıktı?

Balkan konferansı buarisi için toplanmıştı. Bulgar murahhasları da dün gittiler. Konferansta münakaşa edilen ekalliyetler meselesinde Bulgarların nokta nazarı ne idi?

M. Sakıf'ın beyanları

Bulgar murahhasları Balkan ulusu arasında münakaşa etmişlerdir. Konferansta münakaşa edilen ekalliyetler meselesinde Bulgarların nokta nazarı ne idi?

M. Sakıf'ın beyanları

Bulgar murahhasları Balkan ulusu arasında münakaşa etmişlerdir. Konferansta münakaşa edilen ekalliyetler meselesinde Bulgarların nokta nazarı ne idi?

Gazi Hz.

Mevlânâ'nın Hz. Gazi Dede'nin mevlâsıdır. Hz. Gazi Dede'nin mevlâsıdır. Hz. Gazi Dede'nin mevlâsıdır.

Adil Bey Dün geldi

İlahisatların tevhidü

Fakir çocuklara bakan hayır cemiyetleri

Bayram münasebetile yüzlerce çocuğu giyindirip kuşandırıyorlar

1932 yılında 3 Şubat'a rastlayan Kadir Gecesinde, Ayasofya'da yatısı namazının ardından otuz hafızın mevlit ve Türkçe Kuran okuması, tüm yurtta ve dünyada heyecan yarattı. Gazeteler tarihi anları sayfalarına taşıdılar.

Seneler boyu süren bütün bu görüşler, gelişmeler sonucu 1931 yılının Aralık ayında, Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle işleminde Hafız Burhan, Sadettin Kaynak, Hafız Nuri gibi dönemin önemli hafızlarının bulunduğu bir komisyon kurularak, Dolmabahçe Sarayı'nda Kur'an'ın, Ezan'ın ve Hutbe'nin Türkçeleştirilmesi çalışmalarına başlanmıştır.

"Kur'an'ın" Türkçe tercümesi ilk kez 22 Ocak 1932 yılında İstanbul'da Yerebatan Camii'nde Hafız Yaşar (Okur) tarafından okundu.

Hafız Yaşar Bey, Kuran'dan seçtiği bir parçayı önce Arapça, sonra Türkçe okudu. Türkçe Kur'an-ı Kerim çok beğenildi ve yaygınlaşmaya başladı. Hatta gazetelerde, hangi camilerde Türkçe Kur'an okunacağı duyuruluyor ve büyük ilgi topluyordu. Bu denemenin ardından Hafız Burhan, Hafız Kemal ve Hafız Rıfat gibi devrin en ünlü hafızları İstanbul'un çeşitli semtlerindeki camilerde, Türkçe "mukabele" okumaya başladılar. 3 Şubat'a rastlayan Kadir Gecesinde, Ayasofya'da yatısı namazının

ardından otuz hafızın mevlit ve Türkçe Kur'an okuması, tüm yurttaki ve dünyada heyecan yarattı. Elli bini aşkın insan Ayasofya'nın içini ve çevresini doldurdu, program radyodan naklen yayınlandı.

Türkçe Kur'an okunması, özellikle kadınların camileri doldurmasına neden oldu. Gayrimüslimler de konuya büyük ilgi gösterdi. Ayasofya'daki törene, Evkaf İdaresi'nden izin almak suretiyle, binlerce gayrimüslim vatandaş katıldı.⁽³⁾

İlk Türkçe Ezan, 30 Ocak 1932 tarihinde, Hafız Rifat Bey tarafından Fatih Camii'nde okundu. Radyodan ilk okunuşunda, Finlandiya Müslümanlarından tebrik ve teşekkür telgrafları geldi.

Kabul edilen Türkçe metin şöyle idi:

“Tanrı Ulu’dur, Tanrı Ulu’dur;
Şüphesiz bilirim, bildiririm:
Tanrı’dan başka yoktur tapacak,
Şüphesiz bilirim, bildiririm:
Tanrı’nın elçisidir Muhammed.
Haydin namaza, haydin felâha,
Namaz uykudan hayırlıdır.
Tanrı Ulu’dur, Tanrı Ulu’dur.
Tanrı’dan başka yoktur tapacak”

Diyaret İşleri Başkanlığı 1932 yılında bir genelge yayınlarak, ezanın Türkçe okunmasını istedi. 1932 yılından 1950 yılına kadar “tam on sekiz sene”, Türkiye’de insanlar Türkçe ezanla namaz vaktini öğrendi. Ezanın, Türkçe veya Arapça okunması yolunda, bir kanun yoktu ve halen de yoktur.

Başta da belirttiğimiz üzere;

her eserin orijinali yani aslı, en güzel şeklidir. O eserin kopyaları, tercümeleri, benzerleri, aslının yerini tutamaz. Bu itibarla, Kur’an-ı Kerim’in ve “ezan”ın orijinal şekli hiçbir şekilde değişmeyecek, unutulmayacak, daima hatırlanacak, söylenecek değerdedir. Ancak inananların; bu değerleri kendi öz ve ana dilleriyle okuyup anlamaları ve orada yer alan kuralları anlayıp, öğrenerek uygulayabilmeleri de aynı ölçüde önemli ve kaçınılmazdır. Namaza çağrının, insanların konuştuğu ve anladığı dilde yapılmasından daha doğal bir şey olamaz. Bu istek ve özlemi büyük şair Ziya Gökalp şu şekilde dile getirmiştir:

“Bir ülke ki, camiinde Türkçe ezan okunur.

Köylü anlar manasını namazdaki duanın

Bir ülke ki, mektebinde Türkçe Kuran okunur

Küçük büyük herkes bilir buyruğunu Hüda'nın

Ey Türk oğlu, işte senin orasıdır vatanın.” •

erdemakyuzbd@gmail.com

(1) ‘Çalab’ın Türkçe karşılığı; ‘Tanrı, Allah’dır.

(2) Mehmet Akif Ersoy, Safahat adlı şiir kitabının 153. Sayfasından, şiirde geçen ‘izmihlal’ kelimesi “yıkılma, çökme” anlamındadır.

(3) 365 Gün Atatürk Takvimi Başlıktaki ‘ibadet’ kelimesinin karşılığı TDK Sözlüğü’nde ‘dinin buyruklarını yerine getirme’ olarak karşılanmıştır.

Milletimiz din ve dil gibi kuvvetli iki fazilete maliktir. Bu faziletleri hiçbir kuvvet, milletimizin kalb ve vicdanından çekip alamamıştır ve alamaz. (1923)

M. Kemal Atatürk

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Atatürk ve Celâl Bayar

“Cumhurbaşkanı her işe karışmamalı. Çünkü Büyük Millet Meclisi hakimdir. Bizim yeni dönem mebuslar özellikle bu işi kesinlikle hazmetmemişler. Halk Partisi de artık onlarla birleşiyor. Onlar karar veriyor. Efendim ben Meclisin kararlarına karışamam. Hükümet yapılıyor. »

O Meclisin verdiği kararları değiştirirlerse böyle bir şeye hakkım yok. Veto yoktu zaten. Bunu Atatürk bile kabul etmemiştir.”

Evet, 22 Haziran 1982’de İstanbul, Çiftelhavuzlar’da Hüseyin Atay, Mehmed Said Hatiboğlu ve Ali Coşkun’un katılım-larıyla gerçekleşen bir söyleşide Türkiye Cumhuriyeti’nin 3. Cumhurbaşkanı Celâl Bayar böyle söylüyordu.

Celâl Bayar

İlerleyen yaşına rağmen hâlâ dimdik ayakta, “Atatürk” derken gözleri ışıldayan Bayar söyleşiye devam ediyordu. *“Yaşarken, büyük olmuş, büyük işler başarmış pek çok insan vardır. Fakat öldükten sonra, Atatürk gibi her gün biraz daha büyüyen, güçlenen, yasalaşan adam seyrektiler. Siz bana: ‘Atatürk’ün özelliklerini belirleyen birkaç hatıranızı anlatır mısınız?’ diyorsunuz. Birkaç hatıra ile Atatürk’ü anlatmak mümkün mü? Bu, koca bir denizi bir bardağa doldurmak gibi bir iş! Ben, olsa olsa, size bu okyanustan bir kaç damla sunabilirim.”*

Umurbey’de doğmuştu. Ülkenin içinde bulunduğu durum onu kahrediyordu. Hayalleri vardı. Meraklıydı, devamlı okuyan, ülkesi için bir şeyler yapmak isteyen bir

gençti. Daha çocuk yaşlarında Fransızca bilen köy öğretme-ninden kendisine Fransızca öğretmesini istemişti. Umurbey’e, Gemlik’e sığmıyordu. Genç bir delikan-lyken Bursa’ya gitti. İmtihanlara girip, kazanıp önce Ziraat Bankası daha sonra da Deutsche Orient Bankası’na girdi. Bir

yandan da Fransızcasını geliştirmek için okula gidiyor, yabancı basından dünyada olup bitenleri takip ediyordu.

O sıralarda Selanik’te İttihat ve Terakki kurulmaya başlamış ve harekete geçmişlerdi. Ege Bölge-si’nin Yunan işgaline uğramasından önce iktidarda bulunan ve ülkenin tek hakimi konumundaki İttihat ve Terakki Partisi’nin İzmir Katibi sorumlusu olarak bölgede görev yapan Mahmut Celâl durmadan, dinmeden yaptığı çalışmalarla herkesin güven ve sevgisini kazan-mıştı. Artık Mahmut Celâl kılıktan kılığa giren, Galip Hoca, Reşad-ı Sani, Müdür, Müftü, gibi lâkaplarla Ege’nin kasabalarında, köylerinde, dağlarında, vadilerinde efelerle birleşerek milli bilinç ve cephele-

oluşturan Milli Mücadele'nin önemli isimlerinden biri haline gelmişti.

Atatürk ile Tanışma

Celâl Bayar'ı hayatında en çok etkileyen olaylardan biri işte bu tanışmadır. Kendi ağzından dinleyelim.

“Mustafa Kemal adının memleket üfkunda bir ümit yıldızı gibi parlaması, Birinci Dünya Savaşı'nda İngilizlerin Çanakkale'yi zorladığı günlere rastlar. Son Osmanlı ülkesi, Anafartalar'ın bu genç kahramanında bir süredir ters dönen bahtının gülümsediğini hissetti. Hani, birdenbire seviliveren, yayıliveren, yürekleri dolduruveren şarkılar vardır; Anafartalar kahramanı Mustafa Kemal de “yediden yetmiş” bütün ülkenin insanları tarafından dilden düşürülmez oldu. Ben de Mustafa Kemal Paşa'ya büyük bir asker olarak, o yıllarda inandım ve hayran oldum. Birinci Dünya Savaşı'ndan yenik çıktık. İstanbul Osmanlı Mebusan Meclisi, İtilaf Devletleri tarafından kapatılıp dağıtıldı. Ankara'da birinci Büyük Millet Meclisi kuruluyordu. Çalışmalarımı sürdürmek için oraya giderken, Bursa'daki ailemi ziyaret etmek istedim. Deniz yolundan Bursa'ya gitmek tehlikelerle dolu idi. Çünkü Saray ve işgal kuvvetleri tarafından tutuklanmak için aranılıyordum. İzmit üzerinden de geçmezdim; İngilizlerin işgali altında idi. Çok zahmetli bir yolculuktan

sonra, Bilecik üzerinden Bursa'ya geldim. Çekirge'deki evimize ineli on dakika olmamıştı ki, kapı çalındı. Gidip açtım. Kapı aralığından bir el uzandı ve avucuma bir kağıt bırakıp kaybıldı!

Gelen adamın yüzünü bile göremedim. Bu bir Ankara telgrafı idi. ‘Servis’ derlerdi adına postahaneler! Açtım, imzasına baktım:

‘Heyet-i Temsiliye namına Mustafa Kemal.’

Donakaldım.

Mustafa Kemal Paşa, beni Bursa'daki evimde nasıl bulmuştu!

“Ankara’da oturan Mustafa Kemal Paşa, hem de telgrafla, beni Çekirge’deki evimde buluyor ve bana ilk emirlerini veriyordu!”

Beni, işgal kuvvetleri tutuklamak, Malta'ya sürmek için arıyorlar, bulamıyorlardı. Saray, bütün zabıta kuvvetleriyle peşimde idi, ele geçiremiyordu. Ankara'da oturan Mustafa Kemal Paşa, hem de telgrafla, beni Çekirge'deki evimde buluyor ve bana ilk emirlerini veriyordu! Saat gibi işleyen bir ‘haberleşme servisi’ kurulmadıkça, devlet kuvvetleri tarafından ele geçirilemeyen bir insanı telgrafla bulmak mümkün değildir. Bu sefer hayretime hayranlığım da eklendi.

*Telgrafi okuduğum zaman,
Mustafa Kemal'in, ne demek oldu-
ğunu daha iyi anladım!"*

Atatürk İmar ve İskân Bakanı olan Celâl Bayar'a bir banka kurma görevi teklif etmişti

Macera filmi gibi bir hayattı.

Efe veya hoca kılığında Ege yöresini adım adım gezip Milli Mücadele ruhunu şahlandırmaktan Osmanlı Meclis'i Mebusanlığına, TBMM vekilliklerinden bakanlığa, Türkiye'nin en önemli projesi olan Atatürk'ün bizzat yönettiği "ziraat ve iktisat hamleleri"ni gerçekleştirmekten Başbakanlığa, Cumhurbaşkanlığına uzanan bir hayat.

Celâl Bayar İmar ve İskân Bakanı olmuştu. Bu alabileceği en zor görevlerden biriydi. Yakılmış, yıkılmış, harap olmuş bir ülkenin tekrar yapılanması! Fakat bundan daha da önemli bir konu vardı ve bu konuyu Atatürk bizzat takip ediyordu. Ziraat ve ekonominin önemini bilerek önce köylü ve çiftçiler için kooperatifler kurdu. İnlanılmaz sanayi hamleleriyle

fabrikalar kurulmaya başlamıştı. Atatürk'ün plan ve programları doğrultusunda domates ve narenciye

satılarak kuruldu o koca tesisler.

İmece usulü çalışarak, koopa-ratifler kurarak, kendi şahsi parasını bu koopa-ratiflere yatırarak, bire bir, yüz yüze gidip köylüyle, çiftçiyle konu-şarak çıktı yola. En acil ve önemli adımlar atıldıktan sonra artık daha

orta ve uzun vadeli planlamalarla, bankalar kurarak, kendi kendimize yeterek, ihracat yaparak büyümeye devam etmek gerekliydi.

İmar ve İskân Bakanı Celâl Bayar'a haber gönderdi. İktisat Kongresi yapılacak ve yeni bir rota çizilecekti. Bir de banka kurmak gerekiyordu.

Bayar "Onur duyarım!" dedi.

O tekrar bir mesaj gönderdi Bayar'a, "Yalnız bu zor bir iştir, fazlaca zamanını alacak ve dinlenmeye pek fırsatı olmayacak."

Bayar "Ben hazırım." dedi.

O tekrar "Bu işleri yapabilmek için vekillikten ve diğer görevle-rinden ayrılması gerekebilir, küçük, küflü bir binayı adam edip orada çalışmaya başlayacak, vekillik maaşını da alamayacak" dedi.

Bayar'dan haber geldi. "Her şart ve durumda beni nereye layık

görüyorlarsa ben orada emirlerine amadeyim.”

Atatürk o keyifli zamanlarında yaptığı gibi bıyık altından güldü ve yaverine “Çocuk,” dedi “ben sana demiştim.”

At nalına çakacak çivisi olmayan bir ülke 10 sene içerisinde dünyada kendi kendine yeten 7 ülkeden biri olmuştu. Uçak, otomotiv sanayisinden, eğitimden, sanattan tutun da, aklınıza gelebilecek her konuda bir rönesans yaşıyordu. Onurlu, mutlu, sevgi ve saygı dolu bir toplum geleceğe ümitle bakıyordu. Aradan çok uzun zaman geçmedi. Ömrünü ülkesi için mücadele ile geçiren Atatürk artık ölüm döşeğindeydi.

Hastalık teşhisinin yanlış yapıldığını anlamış, o konuda kitaplar okumuş, araştırmalar yapmış, başta Hatay konusu olmak üzere yapması gerekenleri sıraya koymaya ve ne kadar ömrünün kaldığını hesaplamaya çalışmış, son nefesine kadar ülkesi için çalışmıştı. Celâl Bayar Başbakan olarak çalışmalarına devam ediyordu. İşte tam da o günlerden bir anıyı yine Celâl Bayar’dan dinleyelim.

“Atatürk Dolmabahçe Sarayı’nda son günlerini yaşıyordu ve ben de kendisinden emir almak ihtiyacını duyuyordum. Beş senelik yaptığımız plân başarı ile bitmişti

iki buçuk senelik bir program hazırladım. Her şeyini tamamladım. İlân edeceğim.”

Bilmeyenler için hatırlatalım: Atatürk döneminde yatırımlar, kişilerin keyfi kararlarına göre değil, uzmanların hazırladıkları bir plana göre yapılmaktaydı!

Bayar şöyle devam ediyor:

“Atatürk hastalığı sırasında basını da takip eder; gözlüğünü takar, yatağının içerisinde gazeteleri gözden geçirirdi. Emrini almadan gazeteyle ilân edersem kendisini ihmal ettiğim manası çıkar. Ona izah edersem memleketin hayrına bir iş yapıldığını görmekten manen çok büyük bir zevk alır diye

düşündüm ve doktorlardan izin istedim. Vermek istemediler. Israr ettim, ‘Böyle bir vazifem var, bunu arz edeceğim.’ dedim. Nihayet bana 15 dakika süre verdiler. Hazırlanmış beni bekliyordu. Anlatmaya başladım. 15 dakika dolduğu halde, anlattıklarımın zevk alıyordu. Devam ettim. Dışarıdan doktorlar, ‘Yorulunuz Paşam’ diye müdahale ettiler. Onlara kızdı. ‘Ben bu işten yorulmam. Oturunuz bakınız bu adam ne anlatıyor, siz de dinleyiniz!’”

Ne hastalık kalmıştı aklında ne de başka bir şey. Uzun zamandır ilk defa neşe ve heyecan içindeydi.

Ruhları Şad olsun. •

kayaboztepebd@gmail.com

At nalına çakacak
çivisi olmayan
bir ülke 10 sene
içerisinde dünyada
kendi kendine
yeten 7 ülkeden
biri olmuştu.

Atatürk'ün Eseri

Ulu Önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk eğitimi en yerinde ve değerli yatırım olarak görmüştü. Vatandaşlar bilim ve kültür sahibi olmadıkça ulusların ayakta kalamayacaklarına inandı. “En büyük cihat, ilmî cihattır” diyebilen kaç tane asker / lider gösterebilirsiniz?

Yazan: ÖMER DEDEOĞLU

Babası Ali Rıza Efendi oğlunun iyi bir eğitim almasını istedi ve bu yüzden onu Selanik’te, zamanın ilerici eğitimcisi Şemsi Paşa’nın okuluna verdi. Atılan bu ilk adım sayesinde küçük Mustafa’nın dehası yitip gitmedi. Ali Rıza Efendi’ye bu yerinde hamlesi için müteşekkirimiz.

Gazi realist, ilerici, uyanık yönünü ve inatçı sabrını babasından almıştı.

Şansının yaver gittiği zamanlarda bile şansına güvenmedi ve

diğer şanslı insanlar gibi (mesela Enver Paşa) şımarmadı. Panislamizm veya Panturanizm gibi hayallerle hiç vakit kaybetmedi. İstanbul’daki Halifenin cihat çağrısına uymayan Araplar, İngilizlerle saf tutup, bizi sırtımızdan hançerleyince Ümmeti dağıtmış oldular. Gazi, II. Abdülhamid’in baskı rejimi zamanında; Yusuf Akçura, Ziya Gökalp, Tevfik Fikret ve Namık Kemal gibi düşün insanların fikirleriyle

gelişen, içinde ırkçılık olmayan, Türk milliyetçiliği ve kimliğini Türkiye Cumhuriyeti'nin temel harcı yaptı.

Hiçbir zaman kendisini seçilmiş insan olarak görmedi ve hama-setten uzak durdu. Diğer liderler gibi "takdiri ilahi" tarzı masallara başvurmadı. İlhamını hep hayatın içinden aldı. Mecliste Hamdullah Suphi "Kuvayı Milliye cinnet-i

irade kurtuluş savaşını kazandı ve laik Türkiye Cumhuriyeti'ni kurup devrimleri gerçekleştirdi. Mücadelenin en başından itibaren halkın tek temsilcisi olarak Meclis'i ön planda tuttu.

Evet, hayatının her aşamasında inandığı şeyleri savundu ve tepkisini gösterdi. Meşrutiyetin ilanından sonra, herkes yeni iktidara nasıl yaransak mücadelesi içindeyken, İttihat ve Terakki ilk kongresini düzenlediğinde, konuşmacılardan sadece

ve sadece Mustafa Kemal eleştiride bulundu:

"Asker ya üniformasını çıkarsın siyasetle uğraşsın ya da askerlik yapsın, askeriye'nin içine siyaset bulaşırsa, ordunun emir komuta zinciri bozulur."

Ne kadar haklı olduğunu, 15 Temmuz 2016'da, ordu içinde yapı-

lanan cemaatin hain darbe teşebbüsü ile bir kez daha gördük.

1. Dünya savaşı arifesinde İttihat ve Terakki ileri gelenleri Almanların yanında savaşa hemen girilmesi taraftarıyken bir tek Gazi buna karşı çıktı. Acele edilmemesi gerektiğini savundu. Bir de İsmet İnönü...

Yemen'de Almanlarla birlikte savaşan İnönü, yazdığı raporda bu

"... askeriye'nin içine siyaset bulaşırsa, ordunun emir komuta zinciri bozulur."

mukaddestir" deyince "Ne demek cinnet-i mukaddes? Kuvayı Milliye hesaptır, hesap!" diye tepki göstermesi ve "Türk milletinin yürümekte olduğu ilerleme ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale, müspet bilimdir" diyerek insan aklının her şeyden üstün olduğunu vurgulaması, buna en büyük kanıttır.

Anadolu'da örgütlediği siyasal

ülkenin kötü bir müttefik olacağını vurguladı. Bu ittifakın ve savaşın sonu malum... İşin özünde Almanlar bizi, İngilizleri farklı cephelerde meşgul edebilmek için kullanmayı amaçladı. Almanya savaşın ardından çok ağır hükümlerle teslim olurken, Kurtuluş Savaşı'ndan sonra sadece yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Lozan'da galip devletlerle eşit şartlarda anlaşma imzalayabildi. Emperyalizm altında ezilen bütün uluslara umut oldu.

Mütareke döneminde Vahdettin ve avnesi kendi koltuklarını koruyabilmek için "Aman İngilizlerin suyuna gidelim, kızdırmayalım, onların mandasına girelim" diye halkı yüzüstü bırakırken, Yıldırım Orduları komutasını devraldığında emrindeki iki orduyu güçlendirip milli mücadelenin ilk adımlarından birisini attı. İşgal Kuvvetleri'nin İskenderun'a asker çıkarmaları söz konusu olunca sadece Gazi altındaki birliklere "İşgallere karşı çıkın" emrini verdi. İngilizlerin İskenderun'dan doğuya doğru olası ilerlemelerine karşı tedbir olarak 7. Ordu'yu Anadolu içlerine çekerek hem tutsak olmalarını engelledi hem de güney Misakı Milli'yi belirledi. İstanbul basını Mondros'u överken yine sadece Mustafa Kemal gönderdiği telgraflar ile İstanbul'da hükümete, Padişah'a ve İngilizlere kafa tuttu. Bu yazışmalarda hükümete ve saraya "mütareke hükümlerinin kabul edilemez" olduğunu, "emirlere uygulamaya

yaradılışının müsait" olmadığını ve "İngilizlerin her dediğine boyun eğecek olursak onların ihtiraslarının önüne geçmeye imkân kalmayacağını" belirterek duruma bir tek o direndi. Telgraflarında dile getirdiği endişelerinin hepsi, İzmir'in işgaliyle sonuçlanana kadar tek tek gerçekleşti.

● Anadolu'da bugün Türk bayrağı dalgalanıyorsa ve ezan okunuyorsa bunu sadece ve sadece onun eşsiz dehası ile önderlik ettiği ve yönettiği kurtuluş mücadelesine borçluyuz.

Anadolu'da bugün Türk bayrağı dalgalanıyorsa ve ezan okunuyorsa (o zamanı yaşamış görgü tanıklarına göre İngiliz işgali altındaki köylerde ezan okunmasına bile izin verilmiyor, okumaya çalışanlar, yabancı askerler tarafından tartaklanıp dövülüyordu) bunu sadece ve sadece onun eşsiz dehası ile önderlik ettiği ve yönettiği kurtuluş mücadelesine borçluyuz. Kurtuluş Savaşı günlerinde ciddiyetten ve sıkıntıdan suratı hep kül rengi ve çelik gibiymiş. Belki de sağlığı bu sıkıntılı dönemde bozulmaya

“Başarısız olursak ne yapacağız?” diye soranlara: “Elimizde kalan son tepede tabancalarımızla vuruşarak öleceğiz” cevabını vermesi kararlılığına en iyi örnektir.

yazdığı raporlar bunun yüzlerce örneğinden biridir. Başkalarının hatalarından ders almayı her zaman bildi. Devrimlerimize

başladı. Gösterdiği bu kararlılık ve adanmışlık tüm halka yayıldı ve savaşın, devrimlerin ateşleyici gücü oldu.

“Başarısız olursak ne yapacağız?” diye soranlara: “Elimizde kalan son tepede tabancalarımızla vuruşarak öleceğiz” cevabını vermesi bu kararlılığa en iyi örnektir.

Askeri, diplomasi ve siyasi dehasını çok iyi bir gözlemci olmasına ve üstün analitik zekâsına borçluydu. Sofya’da askeri ataşeliği zamanında Balkanlarla alakalı

karşı direniş sadece üst tabakadan geldiği halde yılmadı ve esas değeri halka verdi. Silah arkadaşı İsmet İnönü’nün, Atatürk’ü Cumhuriyet Devrimi’nin öteki önde gelenleriyle kıyaslarken söylediği gibi; “Diğerleri Osmanlı reformcusuydu ama Mustafa Kemal gerçek bir reformcuydu.”

Kesin ve kararlı bir uygulamayla gerçekleştirdiği bu devrimleri Türk halkının sırtlayacağına güvendi. En yakınındakilerle ters düşmek, yalnız kalmak pahasına

bile halkın geleceğini hep en ön planda tuttu, Türk milletine olan inancı sayesinde savaşı kazandı ve devrimleri gerçekleştirdi. Günümüzde utanmadan Gazi'nin inancını sorgulayanlar var...

Anadolu'nun o verimli topraklarına her alanda serptiği aydınlanma tohumları tuttu; hayat verdiği kurumlardan bilim insanları, ressamlar, müzisyenler, doktorlar, mühendisler filizlenip yetişti. Öncüsü olduğu ve aramızdan ayrılışından beri, hem iç hem de dış güçler tarafından, önu kesilmeye çalışılan hâlâ içinde bulunduğumuz Türk Devrimi, esas şimdi, her 29 Ekim ve 10 Kasım'da şahit olduğumuz üzere, yeni nesiller tarafından daha genç yaşta anlaşılıp sahiplenilmeye başlandı. Artık onu kendi çıkarları için kullananlar değil gerçek Atatürkçü kuşaklar geliyor. Yarınlar yaratıcı ve aklı üstün tutan Cumhuriyet generinin.

Bir mucizeler ve tesadüfler manzumesi olan hayata ve özellikle insana değer verdi. Gerçek bir hümanist ve barışseverdi. O tertemiz vicdanı ve insani değerlerini annesi Zübeyde Hanım'dan almıştı. Zübeyde Hanım'a da böyle bir evlat yetiştirdiği için müteşekkirimiz...

Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ü her zaman derin bir keder, özlem ve saygıyla anıyoruz.

● **Atatürk aydınlanma kıvılcımını yaktı ve karanlığa karşı duyduğu tüm endişeye rağmen eserini sonsuz bir güven içinde gençliğe emanet etti.**

Bir o kadar da o ucu bucağı olmayan hayatını kutluyor, gerçek ve nihai eseri; tam bağımsız Türk insanını ve özellikle kadını ayakta alkışlıyoruz.

Atatürk aydınlanma kıvılcımını yaktı ve karanlığa karşı duyduğu tüm endişeye rağmen eserini sonsuz bir güven içinde gençliğe emanet etti. Evet, o her zaman kalbimizde, ama esas önemlisi emanetine ve mirasına çalışarak, üreterek, devrimleri pekiştirerek kısacası yaptıklarımızla sahip çıkmalıyız.

Nihai ortak paydamız ölüm bizleri evrende ve tarihte birer yankı haline getirene kadar, kimimiz yaşadığı dönemi karanlığa boğar, öldükten kısa bir süre sonra ya unutulur gider ya da kötü anılır, kimimiz de ebediyete intikalinin üzerinden 80 yıl geçmesine rağmen geçmişten geleceği aydınlatmaya devam eder... •

“Dünyada her şey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için en hakiki mürşit ilimdir, fendir:

İlim ve fennin haricinde mürşit aramak gaflettir; cehalettir; dalalettir.”

M. Kemal Atatürk

Milas Belediyesi tarafından, Milas doğumlu ünlü karikatürist
Turhan Selçuk anısına bu yıl 9.'su düzenlenen

Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması için başvurular başladı.

Konu kısıtlamasının olmadığı ve tüm çizerlere açık olarak düzenlenen Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması'na katılacak çizerler en fazla 5 eserle yarışmaya başvurabilecekler. Yarışmaya gönderilecek karikatürlerin "daha önce yayınlanmamış olması" şartı aranmazken, başka bir yarışmada ödül almamış olmaları gerekiyor. Çizerler 30x40 cm ebat ile sınırlı karikatürlerini 30 Nisan 2019 tarihine kadar **9. Uluslararası Turhan Selçuk Karikatür Yarışması Milas Belediyesi Özel Kalem Müdürlüğü 48200 - Milas - Muğla / Türkiye** adresine özgeçmiş ve iletişim bilgileriyle göndermeleri gerekiyor. Tekniğin serbest olduğu yarışmaya çizerler baskıya uygun 300 dpi ve jpg formatındaki çalışmalarını **info@milas.bel.tr** adresine e-posta ile de gönderebilecek.

Sonuçları 20 Mayıs 2019 tarihinde açıklanacak yarışmanın ödül töreni 13 Eylül 2019 tarihinde düzenlenecek. Ödül alan ve sergilenmeye değer bulunan eserlerin yer alacağı sergi **Turhan Selçuk Karikatürlü Evde 1 Ekim 2019** tarihine kadar açık kalacak.

Seçici kurul'da **Milas Belediye Başkanı Muhammet Tokat, Ruhan Selçuk, Kamil Masaracı, İzel Rozental, Aşlı Alpar, Turgay Karadağ, Halil Kurtulmuş, Adriana Mosquera-Nani (Kolombiya) Christina Sampaio (Portekiz) ve Serter Karataban** yer alacak. Yarışmanın birincisine 7.500 TL ikincisine 5.000 TL ve Üçüncüsüne 3.000 TL ödül verilecek

Hakimiyeti Milliye

Türkiye ve Barış Siyaseti

Yeni Türkiye'nin dış siyaseti hakkında bazı toplantılarda kuşku ve çekince gösteriliyor. Bu durum, sadece tarihi ve siyasi bir gerçeğin gizli kalması açısından önemli değil, insanlığın o denli özlediği barış davası bakış açısından büyük bir zarardır.

Türkiye gibi savaş yüzünden sınırsız acılar çekmiş olan ülkeler, barışın kıymetini çok daha iyi bilirler. Onun içindir ki, barış düşüncesinin ideolojik alandan, gerçek ve uygulama alanına inmesini Türkiye, en büyük bir haz ile karşılamaktadır. Onun barışa olan sevgisi, sadece ideale ilişkin kanaatinin bir sonucu değildir.

Belki yaptığı ve başladığı büyük devrimlerin huzur ve sükûnet içinde gelişmesi için de kesin bir zorunluluktur. Onun içindir ki, barışa ve barışı sağlama yolunda gayret gösteren kuruluşlara yüksek bir değer ve önem veriyoruz. Bu

hususla Milletler Cemiyeti'ni ilk sırada saymak gerekir.

Türkiye'yi, Milletler Cemiyeti'ne karşı ilgisiz göstermek isteyenler, Cemiyet'e girmek istemediğimizi kanıt göstererek bu iddialarını doğrulamak isterler. Oysa Türkiye'nin, açıklaması zor olmayan nedenlerden dolayı henüz

Türkiye gibi savaş yüzünden sınırsız acılar çekmiş olan ülkeler, barışın kıymetini çok daha iyi bilirler.

Milletler Cemiyeti'ne dâhil olması, onunla olan şiddetli ilgisine etki etmiş değildir. Türkiye, birçok konuda onun hakemliğine başvurmuş ve verdiği kararları da tanımıştır.

Milletlerin ilişkilerinde barışın egemenliğini, kendisine bir amaç bilmiş olan herhangi bir kuruluşa, aslında art niyetlerle engel olmayanlar, asla kötü gözle bakamazlar. Kuşkusuz, eğer Milletler Cemiyeti var olmasaydı, ne Paris Antlaşması ve federasyon düşünceleri ortaya çıkar, ne de uluslararası barış görüşmeleri bu kadar güçlü bir nitelik alırdı.

Şurasını özellikle belirtmek gerekir ki, Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne katılmaması, -bazılarının sandığı gibi-, hiçbir antlaşma nedenine dayanmaz. Kendisine Cemiyet'in bünyesinde etkin bir görev verilmek suretiyle duygularının anlaşıldığını gördüğü gün, Cemiyet'e girmek hususunda asla kararsızlık göstermeyecektir.

Bununla beraber, Türkiye'nin bu isteğini sadece duygusal nedenlere yüklememelidir. Türkiye, coğrafi durumu itibarıyla doğuda olduğu kadar Akdeniz'de ve Balkanlar'da da güçlü bir barış etkeni olmaktadır. Onun çalışmalarına daha geniş bir olanak tanımakla, doğrudan doğruya barış amacına hizmet edilmiş olur.

Türkiye, Doğunun ve Asya'nın kapısında bulunması ve bütün Doğu'da derin bir saygınlığa sahip olması itibarıyla önemli bir durumda bulunuyor. Fakat bu durum, hiçbir suretle, onun Asyalı ve Doğu'lu bir millet olarak yorumlanmasına neden olmamalıdır.

Aslında milletleri Doğulu, Batılı, Avrupalı ve Asyalı gibi bir sınıflamaya tabi tutmak yanlıştır. Onları ancak zihniyetleri ve çağdaş anlayışları açısından saptamak doğru olur. Bu itibarla, ülkede pek esaslı bir yenilenme programını samimi bir karar ve kanaatle uygulayan, sadece siyasi değil, düşünce ve sosyal devrimlerinde başarılı olan, İsviçre'nin medeni kanununu olduğu gibi alan, bilim yaşamındaki birçok güçlüklerinden

ve sakıncalardan sıyrılan, çağdaş dünyanın düşünce yaşamından uzak bulunduran Arap harfleri yerine Latin harflerini alan Türkiye'yi, Avrupa ailesi dışında tutmanın anlamı mantıkla açıklanamaz.

Türkiye'nin bazı Doğu devletleriyle dostluk, tarafsızlık ve işbirliği çerçevesinde ilişki içinde bulunması, onun Doğulu bir devlet olarak yorumlanmasına sebep değildir. Çünkü aynı ilişkiyi, hatta daha geniş ölçekte, Avrupa devletleriyle de kurmuş ve sürdürmektedir.

Bugün büyük ve küçük devletlerle olan bütün anlaşmazlıklarımızı barışçı yollardan ve anlaşma-uzlaşmayla çözmüş bulunuyoruz. Değişim sorunundan dolayı Atina ile Ankara arasında ilke anlaşmazlığı yüzünden süren anlaşmazlık, sonuçta yaşamsal bir konu değil, ikinci derecede bir önem arz ediyor.

İki tarafın karşılıklı iyi niyeti sayesinde bu sorunun çözümünde ne bir güçlük, ne de olanaksızlık vardır. Türk Cumhuriyeti, her koşul altında, Avrupa'nın barış siyasetinde bir etken olmak amacını taşımaktadır. Hiçbir siyaset düşüncesinden veya gizli bir amaca doğmamış olan bu amaca kavuşmak, onun için bir idealdir.

Türkiye, siyasetindeki bu iyi niyetine ve samimiyetine karşılık kamuoyundan tek bir şey istiyor: Olduğu gibi tanınmak ve samimiyetine inanılmak! •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

10 Ekim 1929

Kültür Dünyasından

Yaşar Öztürk

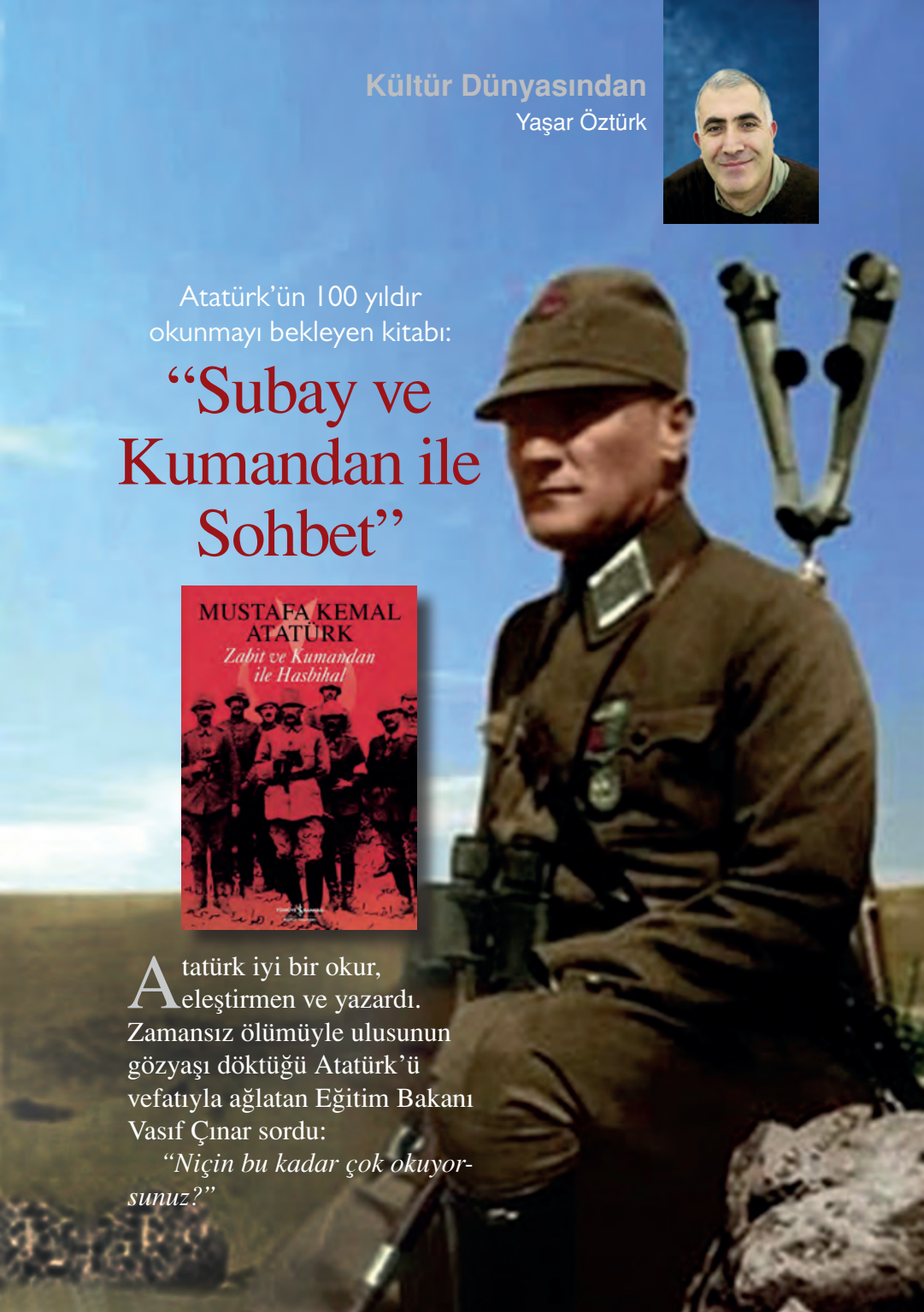
Atatürk'ün 100 yıldır
okunmayı bekleyen kitabı:

“Subay ve Kumandan ile Sohbet”

Atatürk iyi bir okur,
eleştirmen ve yazardı.
Zamansız ölümüyle ulusunun
gözyaşı döktüğü Atatürk'ü
vefatıyla ağlatan Eğitim Bakanı
Vasıf Çınar sordu:

“Niçin bu kadar çok okuyor-
sunuz?”

Atatürk'ün yanıtı çok anlamlıydı: *"Ben çocukken yoksuldum. İki kuruş elime geçince bunun bir kuruşunu kitaba verirdim. Eğer böyle olmasaydım, bu yaptıklarımın hiç birisini yapamazdım."*

Kütüphanesinde 3998 kitap vardı. Sadece not aldığı, altını çizdiği yerler bir araya getirildiğinde 24 ciltlik bir yapıt ortaya çıktı.

Nuri Conker, Mustafa Kemal'in çocukluk arkadaşı ve yaşamı boyu can dostuydu. Conker 1913'te "Subay ve Kumandan" adlı bir kitap

Nuri Conker

yazdı. Osmanlının I. Dünya Savaşı'na itilmesine engel oluşturmazın diye İstanbul'dan uzaklaştırılarak Sofya'ya Askeri Ataşe olarak gönderilen Mustafa Kemal'in aklı

ve yüreği vatanındaydı. Conker'in yapıtını edindi, okudu ve kitaba aşık oldu. Mektup yazdı:

"Selanikli Kardeşim Nuri Bey'. O soylu ve yurtsever düşüncelerini ve duygularını vatandan ayrı düşmekten oluşan kalp yaralarına katarak bizi ağlatmak, bizi utandırmak, alnımıza sürülen kara lekeleri silmek çaba ve görevine çağırarak istiyorsun!"

Bu kitaptan bir kitap doğdu ve

"Subay ve Kumandan ile Sohbet" 100 yıldır okunmayı bekliyor.

Conker'in "Balkan Harbindeki ağır yenilginin acı, uğursuz bir hakikat" olduğu belirlemesine katılan Mustafa Kemal, gelişmelere karşı hiç bir zaman kayıtsız kalmadığını, hazırladığı raporlardan birini açıklayarak, ordunun içler acısı durumunu anlattı:

"Acemi eğitimi devresine netice ve ürün alınmadan son verilmiştir. Alay Kumandanı denetleyeceği talim devresi neticesinin ne ve nasıl olması gerektiğinden habersizdir (...) Tümen Kumandanı kıtalar karşısında aldığı bir seyirci vaziyeti ile (...) yokluğundan daha zararlı hisleri (doğuran) görevinin cahili(...) Alay ve Tümen Kumandanının denetim ve eleştirideki cehaletleri subaylarda hayret, alay ve güvensizlik hisleri uyandırıyor (...) Bu zihinde ve bu ilimdeki alay ve tümen kumandanlarının, bugünkü askeri gelişmelerle orantılı olarak yetiştirilmesi zorunlu olan kıtaları yetiştiremeyecekleri; onlara egemenlik, kumanda ve gerektiğinde onları sevk ve idare edemeyecekleri, kuşku ve ikircik kabul etmez açık hakikatlerdendir. Bu noktadaki hakikatleri görüp söylememek ise ordunun tembelliğine, değersiz kalmasına, savaşta vatani kurtarmak için istenecek önemli görevi yapamamasına kalp rızası göstermektir ki, bu hainlikle adlandırılır. Bu duruma bir an önce çare bulmaya girişmek, her namus ve vicdan sahibinin görevidir. (...)"

Devekuşu gibi kafasını kuma gömenlere katılmayan Mustafa Kemal, bedeli ağır ödetilse de gerçekleri söyledi.

Mustafa Kemal'in raporunu sunduğu makamda o zaman "Baba ocağım" dediği Selanik'i savaşmadan Yunan ordusuna teslim eden kuvvetin başında bulunan kişiler oturuyordu. Raporunun en üst makamlara ulaştırıldığını gittiğini duyan Mustafa Kemal üç maymun (kör, sağır ve dilsiz) rolünün oynanmasına dayanamıyordu:

" (...) Orduda eğitim ve öğretim sonucu; emir ve kumandada itaat; disiplinde iyi bir gidiş aramak serapta su aramaya benzer (...) Ordumuzda (Alman) Goltz'un öğrenciliğiyle şöhret kazananların çoğu onun 'iyi bir ordunun oluşmasında katkısı olan çeşitli tesirlerden en etkilisi, kuşkusuz başındaki

kumandanın etkisidir' hakikatini anlamakta ve ordular için ortaya konulmuş bu düşüncenin en küçük birlikler için de geçerli olduğunda gafletleri görülmüyordu."

Devekuşu gibi kafasını kuma gömenlere katılmayan Mustafa Kemal, bedeli ağır ödetilse de gerçekleri söyledi:

"Biz o zaman hükmümüzü vermiş ve vicdanımızın sesini en yüksek perdeden, en büyük kulaklara işittirmek azminde bulunmuştuk!.. (...) vicdanımızdan gelen sese uyarak, Savunma Bakanı'na durumu bildirdik:

'Bazı noktaların dikkat ve uyanıklığa sunulmasını vicdani görev sayarız (...) Bir kıta ve özellikle subaylar topluluğu iyi örnek olacak rehberlerle yetiştirilir (...) İnsanların saygısının ve yüceltilmesinin, itaat ve bağlılığının, kendisinden maddeten değil, manen yüksek olanlar hakkında ortaya çıkması insan ruhunun gereklidir (...) Bugün için girişim, özel nitelik ve yeterlilik sahibi olma yeteneğini gösterenlerden bir 'kumanda ve subay topluluğu' oluşturmak olmalıdır. Genel olarak, iyi ordularla, iyi kumandanların birbirinden ayrılmaz şeyler gözüyle görülmesi için zaman kaybetmeye gerek yoktur. Ordunun esenliğini vicdanen düşünen namus ve ahlâk sahipleri ikiye bölünmüştür. Mükemmel ahlâk sahipleri genellikle, barış ve asayiş zamanında kendilerine ilgi gösterilmesini istemekten çok, bunları umursamadan

açıkça konuşurlar.”

Sesini duyuramamanın dayanılmaz acısı içindeydi Mustafa Kemal:

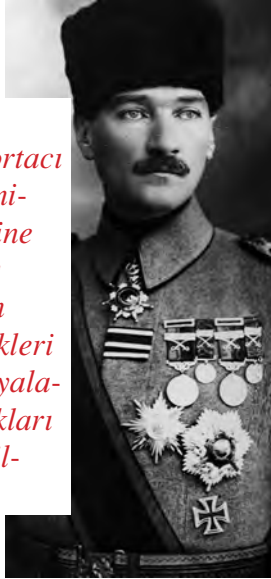
“Denildi ki: ‘Bu yükselen feryadın anlamı yoktur. Bu, gereksiz bir aşırı gayret ve belki de bir cinnettir!..’ Yok (...) O feryat, cinnet eseri değildi. O feryat bugünkü felaket-i vicdan gözüyle ve akıl gözüyle görebilmekten ortaya çıkan ızdırapların tepkisiydi (...) Bir gün Balkan yangınına koşarken (...) Bir gün Afrika sahilinden vatanıma ulaştıracak yolların kapanmış olduğunu

görürken (...) *“...Bir gün, duydum ki, Hortacı Süleyman Camisi’nin minaresine çan taktırılmış ve orada yatan babamın kemikleri Yunan palikaryalarının kirli ayakları altında çiğnetilmiştir!”*

numdan kovulduğum kişiler tarafından düşmana hibe edilmiştir. Bir gün, duydum ki, Hortacı Süleyman Camisi’nin minaresine çan taktırılmış ve orada yatan babamın kemikleri Yunan palikaryalarının kirli ayakları altında çiğnetilmiştir!”

Olup bittiye getirmeyi, yukarıdakilerin aşağıdakilere bakış açısını içine sindiremiyordu, Mustafa Kemal:

“Milletin evlatları bir sürü gibi değil; şanlı, şerefli insanlar olarak şan ve şerefe sevk edilip yönlendirilebilir (...) Muharebede yağan mermi yağmuru, o yağmurdan ürkmeyenleri, ürkenlerden daha az ıslatır (...) ‘Subay, (...) emrinde-kilerden daha fazla bir dayanma ve kahramanlığa sahip olmalıdır’ sözünü her subay, pek büyük dikkat ve ciddiyetle okumalı ve onun anlamını dimağına kazımalıdır. Ve

bilinmelidir ki, bir milletin evlatlarının önüne geçip onları ateşe gönderme hak ve yetkisini ancak üstün metanet ve kahramanlığı ruhunda bulmuş olan subaylar taşır.”

Yüzyıldır okunmayı bekleyen kitabın sayfaları açıl-

dıkça Mustafa Kemal’in çılgınlıkları yükseldi:

“Ey Osmanlı ordusu subayı! Bulgar ordusunu, Sırp ordusunu, Yunan ordusunu, Romanya ordusunu ve bunların geceli gündüzlü çalışmalarının maksadını gözünüzün önüne getiriniz. Ve ey Osmanlı ordusunun anası olan Osmanlı milleti! Bulgar, Sırp, Rum,

Romen milletlerini ve bunların çocuklarını yetiştirmekteki acelenin maksatlarını gözünüzün önüne getiriniz ve ne yapmaya mecbur olduğunuz elinizi vicdanınıza koyarak ve aklınızı başınıza toplayarak düşününüz! (...) İnsanları istediği gibi kullanan kuvvet, düşünceler ve bu düşünceleri tanıyan ve yayan kimselerdir: Düşüncenin özelliği de, hiçbir itirazın bozamayacağı mutlak bir şekilde kendini kabul ettirmektir. Bu ise, düşüncenin yavaş yavaş duygular haline geçerek inanca dönüşmesi ile olanaklıdır. Ve böyle olduktan sonradır ki, onu sarsmaya başka hiçbir mantığın, muhakemenin hükmü yetmez.”

Mustafa Kemal kitabında ulus için canlının bağı-sıklık sistemi gibi olan ordunun öneminden söz ediyor: “İnsanları gelişigüzel belirli bir şekilde bulundurmak ve onların başlarına bir, hatta birkaç yönetici ve kumandan geçirmek, o insan yığınına ordu demek için yeterli olamaz. Çünkü o yönetici ve kumandan, bu binlerce, yüz binlerce insanın her birini dama taşı gibi kondurmakla, o kocaman kütleyi ölüm karşısında, felaket karşısında yönetemez (...) Bugünkü tembelliği yenmek ve orduda bütün emir sahiplerini, orduya kumanda eden kişiye çalışkan ve özverili birer yardımcı kılan bir ‘girişim’in bütün alışkanlıklarını kazanmak için yönelinecek araçların araştırılması gereklidir. Bu araştırma gereği, yöneldiği maksadın önemiyle ortaya

çıkılmaktadır.”

Bu düşünceleri yeni değildi. Üç yıllık subayken, Selanik’te askeri kulüpte bir konferansı dinleyen arkadaşlarına açık açık söyledi “Bugünkü Osmanlı İmparatorluğu’nun yüksek sayılan kumandanları, benim için yoktur. Ordu kumanda sicilleri için, ben son üst sınır olarak, binbaşıyı kabul ediyorum. Geleceğin büyük kumandanları bunlar olmalıdır. Sicil defterlerinin binbaşıya kadar olanlarını koruyacağım, üst tarafını yaktıracağım.”

Arkadaşlarından biri karşı çıktı. Büyük ayıklamanın nasıl yapılabileceğini sordu. Mustafa Kemal yanıtladı:

“Binbaşidan yüksek olanlar aybaşında, benim oluşturacağım bürolara gelip maaşlarını istedikleri zaman, büro şefleri defterleri inceledikten sonra: ‘Efendim defterde sizin isminiz yoktur, sizi tanımıyorum’ diyeceklerdir.”

Masadakilerden biri sordu:

“Bundan sonrası ne olacak?”

Mustafa Kemal, duraklamadı:

“Bundan sonra ne olacağını, yapacağımız devrim gösterecektir.” (Daha kesin bir sesle) “Evet! Devrim yapacağız! Bugüne kadar yapılan devrim, yeterli sayılmaz. Fazlasını yapacağız. Memleketi binbir akılsızın eline ve keyfine bırakmam. Bu çok adamların yerine, birkaç kafa ile yetinebilirim. Örneğin Kazım (Özalp)’ı Savunma Bakanı yapacağım. Nuri (Conker)’yi

Kumandan ve yönetim şefi yaparım. Fethi (Okyar)'yi yeni devrimci Türkiye'nin temsilcisi sıfatıyla Avrupa'ya gönderirim.

Masadaki öteki arkadaşları hemen sordu:

“Ya bizleri?”

Mustafa Kemal:

“Sizler de göstereceğiniz değer, çalışma oranında birer görev alırsınız!”

Nuri (Conker) Mustafa Kemal'in geleceği kucaklayan bu sözlerine, sürekli kahkaha ile gülüyordu. Mustafa Kemal, kahkahasını durdurmaman arkadaşına sordu:

“Niçin gülüyorsun?”

Conker:

“Seni düşünüyorum da, onun için... Bütün bu işler içinde sen ne olacaksın?”

Mustafa Kemal:

“Ben mi? Ben de sizleri o makamlara koyabilen olacağım!”

Bu anıyı Subay ve Kumandan ile Sohbet'in 1959'da yenilenen baskısındaki önsözde aktaran Afet İnan: “Okuyucular (Mustafa Kemal'in) mesleki endişelerini ve okumaya verdiği değeri anlatacaklardır. Sonunda onun, kendi bilgilerinden ve düşüncelerinden başkalarının da yararlanmasını istemiş olduğu görülecektir. Tekniğe, bilime, insan gücüne büyük değer veren Atatürk'ün bu kitabındaki şu tümcesi ne kadar çok şey anlatmaktadır:

‘İnsanları istediği gibi kullanan güç, düşünceler ve bu düşünceleri tanıyan ve yayan kimselerdir.’

O, okumuş, öğrenmiş ve öğretmek için de yazmıştır.”

Arkadaşıyla derin sohbete dalan Mustafa Kemal, İtalyan işgaline karşı savaşmak için gizlice gidişini, sağ kolundan kurşunla yaralanışını da yazdı: “Çok kan kaybediyorsam da askerin manevi kuvvetini bozmamak için harp hattından çekilmeyeceğim. Ölürsem

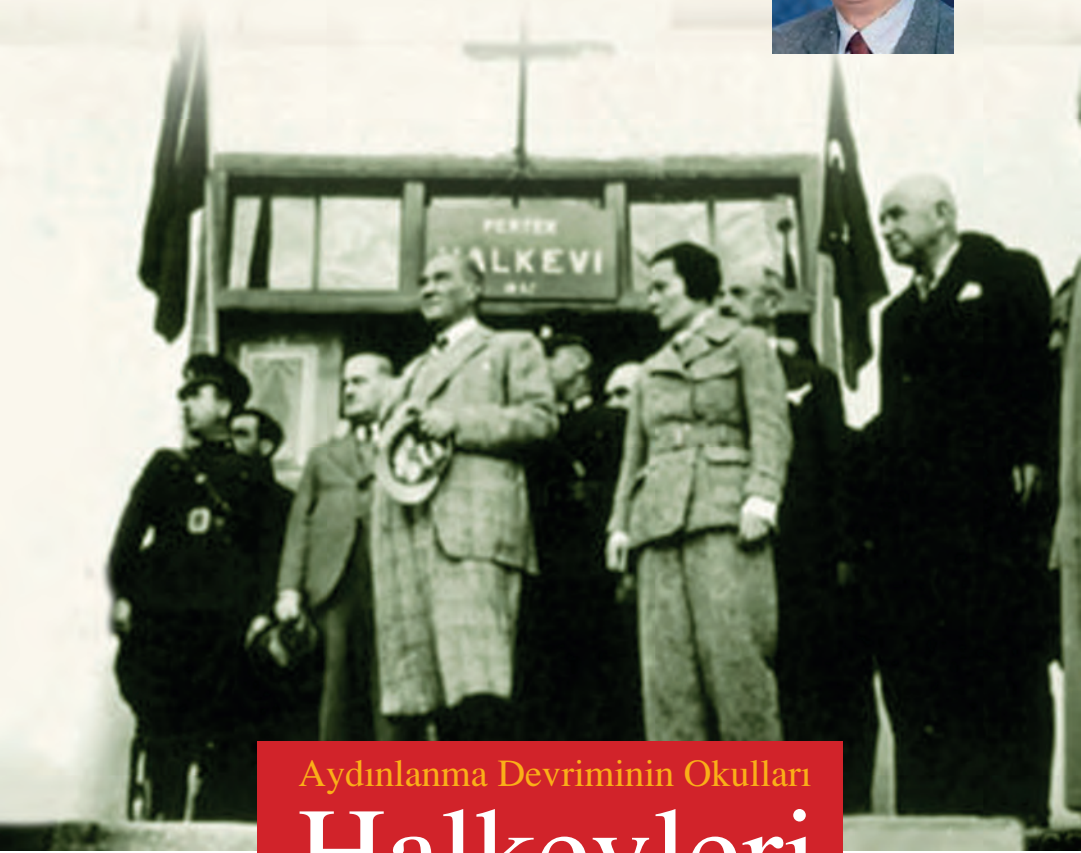
yanımda Remzi Efendi vardır. O benim kuvvetimi de idare eder. (...) Ne garip ruh halidir. Dertli insanlar muhatabının derdini dinlemekten çok kendi yaralarını açmaktan zevk alıyor. Ben de, Nuri!

Adeta seni dinlemekte olduğumu unutarak ne derin yaraları karıştırmaya başladım. Fakat merak etme, işte kitabını bıraktığım noktadan izlemeyi sürdürüyorum.”

Kitabını yazarken kuramlarını uygulayacağı, bütün dünyaya göstereceği günlerde yaklaşıyordu. Tüm engellemeleri aşip olmayan birliğin başına geçerek Çanakale'yi geçilmez yapan; yok edilen ordunun önderliğini üstlenerek Kurtuluş Savaşı'nın kazanılmasını sağlayan düşüncenin ön taslağı olan ve yüzyıldır okunmayı bekleyen Atatürk'ün bu kitabı çok şey anlatıyor. •

yasarozturkdbd@gmail.com

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Aydınlanma Devriminin Okulları

Halkevleri

Atatürk'ün "Aydınlanma Devrimi"nin hedefi
Türk kültürünü çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırmak
ve geçmektir.

Cumhuriyetin kurulduğu yıllarda
Türkiye; nüfusunun % 80'i 40
000 köyde dağınık olarak yaşayan,
geri bırakılmış bir din-tarım
toplumu idi. Bu nedenle ulusu

çağdaş uygarlık düzeyine ulaştırma
çabası köyden başlamak zorunda idi.

Harf Devrimi'ni yaygın-
laştırmak, yeni Türk alfabesini
öğretmek amacıyla 1 Ocak

1932 yılında Ankara Halkevi olarak hizmet veren günümüzde ise Devlet Resim ve Heykel Müzesi olarak kullanılan bina.

1929'da Millet Mektepleri açılmış, 1936 yılına kadar 20 bin derslikte 2,5 milyon yetişkin yurttaş okur-yazar belgesi almıştır. Ancak çağdaş uygarlığa ulaşmak için okur-yazar olmak yeterli değildi. Aydınlanmanın gereği olan insan aklının özgürleştirilmesi, tarih bilgisinin ve bilincinin geliştirilmesi, sanatın yaygınlaştırılması, kitap okumanın

özendirilmesi gibi çabalara da ihtiyaç vardı.

Bu maksatla 87 yıl önce 19 Şubat 1932'de Halkevleri açılmıştır.

Millet Mektepleri, Halkevleri ve daha sonra açılacak Köy Enstitüleri köyden başlayan Türk aydınlanma devriminin en önemli üç kurumu idi.

Halkevlerinin açılışında konuşan Milli Eğitim Bakanı Dr. Reşit Galip *"Ulusal davanın uygarlık yarışında yitirilen zamanı kazanmak olduğunu; halk evlerinin bu amaçla kurulduğunu"* söylemiştir.

Sina Akşin'e göre Halkevlerinin açılmasının zaanlanmasında Aralık 1930'da Menemen'de yaşanan vahşi karşı devrimci kalkışmanın etkisi olmuştur.

Halkevleri Türk Ocaklarının kapatılması üzerine kurulmuştur. Tutuculuk odağı olmaya başlayan Türk Ocakları 10 Nisan 1931'deki olağanüstü kongresinde kendisini kapatarak Cumhuriyet Halk Fırkasına (CHF) katılma kararı almıştır. Akşin'e göre bunun Atatürk'ten ve/veya hükümetten kaynaklandığı

1950 yılında ülkemizde 478 Halkevi, 4321 Halkodası bulunuyordu

şüphesizdir. İsmet İnönü halk Evlerinin açılışı dolayısı ile verdiği demeçte şunları söylemiştir:

“Silah gücünden, her türlü baskı gücünden daha etkili olan nokta, inancımıza göre halkevleri gibi kurumlardır. Düşüncelerle bütün ulus içinde ulusal yaşamın kazana-cağı birlik, yükseklik ve saygınlıktır. Her silahtan üstün olan budur.”

Kentlerde Halkevi, kasaba ve köylerde Halkodası şeklinde açılan bu aydınlanma okulları Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaygın eğitim kurumları yanında yetişkin eğitime yönelik işlev görmüştür.

Halkevleri faaliyetlerini dokuz ayrı kolda yürütmüştür:

1. Dil tarih ve edebiyat kolu,
2. Güzel sanatlar kolu,
3. Temsil kolu,
4. Spor kolu,
5. Sosyal yardım kolu,
6. Halk derslikleri ve kurslar kolu,
7. Kitaplık ve yayın kolu,
8. Köycülük kolu,
9. Müze ve sergi kolu.

Bu kollara bakıldığında sanatın aydınlanmanın temel ögesi olarak görüldüğü anlaşılmaktadır.

Halkevleri aynı zamanda çok uluslu imparatorluktan ulusal devlete dönüşmenin ve ulus bilinci ile ulusal birliği geliştirmenin

bir aracı olarak tasarlanmıştır.

Her kolun 3-5 üyeli komiteleri bulunmakta komitelerin temsilcileri halkevi yönetimini oluşturmakta idi. Yani yönetim özerk ve demokratikti. Halkevi faaliyetleri tüm yurttaşlara açıktı.

Halkevleri tüzüğü Ziya Cevher Etili'nin başkanlığında, Şevket Süreyya Aydemir, Sadi Irmak, Tahsin Banguoğlu, Hamit Zübeyir

Koşay, Hüseyin Namık Orkun, Kerim Ömer Çağlar, Vildan Aşır Savaşır'dan oluşan bir komisyon tarafından hazırlanmıştır. Recep Peker Halkevlerinin yetişkin eğitimi yolu ile toplumun uluslaşmasına ve ulusal amaçlar doğrultusunda gelişmesine hizmet edecek fakat parti (CHF) politika ve düşüncelerinden bağımsız kuruluşlar olacağını vurgulamıştır.

Aydınlanma hareketini taşıraya yayan Halkevleri ve Halkodaları 1932 yılında 14 yerde açılmış, 1950'ye gelindiğinde sayıları 478 Halkevi, 4321 Halkodasına çıkmıştır.

Dönemin Milli Eğitim Bakanı Reşit Galip

Halkevleri Atatürk devriminin ulusal kültür yaratma ve bu kültürü halka yayma çabasının halka açılan kapıları olmuş; bu çabada kadın, erkek, yaşlı genç, tüm yurttaşları görevli kılma, çalışmaya itme kültürel çalışma ve

girişimlerine katılma merkezleri haline gelmiştir. Halkevleri kendi bölgelerinin birer eylemsel kültür merkezleri olmuştur.

CHF'nın Aralık 1947'de Şemsettin Günaltay başkanlığında yapılan yedinci büyük kurultayında devrimlerden ödün verme yanlısı kimi üyeler Halkevleri aleyhine konuşmalar yapmışlardır.

Halkevleri'nin ideolojisi aydınlanma ve Atatürk Devrimleri'ydi

Halkevleri ile birlikte aydınlanmaya büyük darbe indirilmiştir.

DP Halkevlerini kapatırken buranın bir "ideoloji yuvası" olduğunu ve CHP'ye hizmet ettiğini

savlamıştır. Evet, Halkevleri birer ideoloji yuvası idi fakat yaydıkları ideoloji aydınlanma ve Atatürk Devrimi'nin ideolojisiydi.

Aydınlanmanın diğer kurumları olan millet mektepleri ve Köy Enstitülerinin de kapatılması ile karşı devrimin aydınlanmaya son verme ayağı tamamlanmış ve bu kurumların yerleri bir daha doldurulamamıştır. •

cihangirdumanli@gmail.com

Atatürk Trabzon Türk Ocağı binasından çıkarken. (29.11.1930)

14 Mayıs 1950 seçimlerinde iktidar gelen Demokrat Parti (DP) ile ivme kazanan karşı devrim sürecinde 8 Ağustos 1951'de çıkartılan bir yasa ile Halkevleri ve Halkodaları CHP'den alınarak Milli

1- Özer Ozankaya, Cumhuriyet Çınarı, Cem Yayınevi, 2003, sh. 424 2- Sina Akşın, kısa türkiye tarihi, türkiye iş bankası yayını, istanbul, 2013, s.205 3- a.g.e. 4- Ozankaya, a.g.e. s.424 5- Maarif vekaleti, tarih IV, DevletMatbaası İstanbul, 1934, S.189 6- a.g.e. 7- Akşın, a.g.e. s.206. 8- Suna Kili, Atatürk Devrimi, 9- Türkiye iş bankası yayını, istanbul, 2011, sh.160 10- Çetin Yetkin, Karşı Devrim, Otopsi Yayınları, İstanbul, 2003, sh. 402

Kültür; okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden mâna çıkarmak, uyanık davranmak, düşünmek, zekâyı terbiye etmektir. (1936)

Mustafa Kemal Atatürk

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un Mevzuat Böyle Efendim adlı kitabından

Eşini Önce Kardeşiyle Nikâhladı

Valery, genç bir Fransız kızdı. Üstelik, çok da güzeldi. Koyu yeşil gözleri vardı. Saçları pırıl pırıl simsiyah, teni beyazın da beyazıydı.

Gürkan Türker, onunla tanıştığında, Harp Okulu öğrencisiydi.

Eniştesi Ankara'da görevliydi. Onun ve ablasının çağrılısı olarak gelmişti Valery, Ankara'ya. Onbeş gün burada kalacak, sonra Fransa'ya dönecekti. Onunla, işte bu onbeş günlük Türkiye tatili sırasında tanışmıştı.

Valery ile Harp Okulu öğrencisi Gürkan Türker'in arkadaşlıkları, iki-üç gün içinde karşılıklı sevgiye dönüştü.

Valery, Fransa'ya dönerken, ona da Gürkan Türker'e de çok güç

geldi bu zorunlu ayrılık.

Fakat iki sevgili, ayrılığın acısını karşılıklı verdikleri sözle biraz olsun hafifletmişlerdi.

Haftada en az iki mektup göndereceklerine söz vermişlerdi birbirlerine.

Valery ile Gürkan Türker, sözlerini eksiksiz yerine getirdiler. İki genç, kendileri için dünyada artık başka bir kişi olmadığına inanıyorlar, "Sen benimsin, ben de senin... Gece gündüz kalbimdesin" gibi cümlelerle donattıkları

mektuplarını, bir aşk senedi olarak imzalıyorlardı.

Valery ile Gürkan Türker, üç yıllarını aşklarını perçinlemekle geçirdiler. Bu süre içinde Valery, her

Valery ile Gürkan kendileri için dünyada artık başka bir kişi olmadığına inanıyorlar; mektuplarını, bir aşk senedi olarak imzalıyorlardı.

yaz Türkiye'ye gelmiş, iki sevgili burada Türk-Fransız ortak yapımı Romeo-Juliet'i oynamışlardı.

Gürkan Türker Harp Okulu'nu bitirip, teğmen olarak Türk ordusunda görevine başladığında, Valery de ortaokul öğretmenini olarak Fransız eğitim ordusundaki kürsüsünün başına geçmişti.

İki sevgili de öğrencilik yıllarını artık geride bırakmışlar, mesleklerini ellerine geçirmişlerdi.

Şimdi sıra, birbirlerinin parmaklarına nişan yüzükleri geçirmeye gelmişti. Ve Gürkan Türker kendinin söylemeyi, Valery'nin de duymayı beklediği sözünü sonunda söyleyebildi:

"Valery" dedi. "Ben seninle evlenmek istiyorum... Sen de benimle evlenmek ister misin?"

Koyu yeşil gözlerini, sevgilisinin gözlerine dikti Valery.

"Soruyor musun?" dedi. "Soruyor musun?" dedi ve "Bu da sorulur mu? Elbette elbette" diyerek kendini Paris'te filan mı zannetti ne, birden uzandı, dudaklarını Gürkan Türker'in dudaklarına yapıştırdı.

Gürkan Türker, heyecandan tir tir titriyordu.

Valery, onun bu heyecanını anlayışla karşıladı:

"İnsan bir Türk subayı da olsa, cesareti böyle bir cümleyi kolayca söylemeye yetmiyor, değil mi?" dedi. "Bu cümleyi söylemek için çok özel bir cesaret gerekir. Haydi, söyledin artık. Dinsin bu heyecanın..."

Gürkan Türker'in heyecanı dineceğe benzemiyordu.

Çünkü, bu cümleden sonra asıl söylemesi gerekenleri söylememiştir henüz.

"Bak sevgilim" diye kekeleyerek konuşmaya başladı, "İkimiz de karar verdik. Birbirimizle evleneceğiz. Fakat..."

Gürkan Türker "fakat"ın gerisini bir türlü getiremiyordu.

Valery onun bu durumunu görünce, içine bir kurt düştüğünü hissetti.

"Ne var Gürkan?" diye sordu, "Niçin susuyorsun?"

Gürkan Türker konuşmak istiyor, fakat konuşamıyordu. Yutkunuyor, çevreye bakıyor, sonra yine yutkunuyordu.

"Bak, dinle sevgilim" diye patladı birden ve o patlayışla bir çırpıda söyledi, söylemeye cesaret edemediklerini:

"Yanlış anlama, beni çok iyi dinle" dedi. "Şu anda benim seninle evlenebilmem imkânsızdır."

Valery, olduğu yerde sendeledi: "Gürkan... Ne diyorsun?"

Gürkan Türker, yine kekelemeye başladı:

"Aramızda engeller var çünkü" diyebildi yine sustu.

Valery, hayretler ve düş kırıklığı içinde neredeyse kendini kaybedecekti. Aklına birden, "din ayrılığı engeli" geldi. Kendini hemen topladı:

"Bu konuyu çok önceden kabul etmiştim" dedi. "Ben Müslüman olmayı çok önceden kabul etmiştim..."

Bu bir engel sayılmaz ki...”

Gürkan Türker’i susturan, işin bu yanı değildi:

“Mevzuat” diyebildi, yine sustu.

“Mevzuat mı?... Yasalar yani... Nasıl olur ki?..”

“Oluyor, işte.”

“Yasalar ancak, ikimizden birinin evli olması halinde engel olarak çıkar, evlenmemizin karşısına.”

Gürkan Türker:
“Bak sevgilim, ben bir ordu mensubuyum” dedi. “Bizde ordu mensupları mevzuata göre, yabancı kadınla evlenemezler. Şu anda aramızdaki tek engel, işte budur.”

Gürkan Türker, yüzünü kızartıp konuyu açık açık ortaya koydu.

“Bak sevgilim, ben bir ordu mensubuyum” dedi. “Bizde ordu mensupları mevzuata göre, yabancı kadınla evlenemezler. Şu anda aramızdaki tek engel, işte budur.”

Valery’nin şaşkınlığı, şimdi korkuya dönüşmüştü:

“Yani ikimiz asla evlenemeyecek miyiz?” diye sordu.

“Bir çaresini bulacağız elbette” dedi Gürkan Türker, “Fakat mev-

zuata göre şu anda seninle, benim; birbirimizle evlenmemiz mümkün değil.”

“Anlayamıyorum.”

“Ben bir ordu mensubu olduğ-
ça, sen de yabancı uyruklu bir kadın olduğ-
ça, mevzuata göre ikimizin evlenmesi mümkün değil.”

“Peki, n’olacak şimdi?”

“Bazı çareler var” dedi Gürkan Türker, “O çareleri deneriz. Örneğin, senin Türk vatandaşı olman gibi...”

Valery, dünden razıydı aşkı uğruna Türk vatandaşı olmaya.

“Hazırım ben Türk vatandaşı olmaya” dedi. “Ne yapmam gerekiyor bunun için?”

Gürkan Türker, işin en zor bölümünü açıkladı.

“Senin Türk vatandaşı olabilmen için, önce bir Türk vatandaşıyla evlenmen gerekiyor” dedi.

“Ne?... Seninle evlenebilmek için önce senden başka biriyle evlenmem mi gerekiyor?”

“Maalesef... Öyle.”

“Amma niye?”

“Çünkü... Mevzuat böyle, sevgilim.” “Olmaz böyle şey... Ben senden başka kimseyle evlenmem.”

“Evlenmen gerek, sevgilim... Başka çaremiz yok.”

Valery’nin aklı, Ezo Gelin çorbası gibi parça parça birbirine karışmıştı.

“Anlayamıyorum, Gürkan” dedi. “Seninle evlenebilmek için, önce neden başka bir erkekle evlenmek zorunda olayım?”

“Mevzuat böyle sevgilim...”

"Nasıl olur bu?.. Nasıl, nasıl?.."

Gürkan Türker, bulduğu çareyi ezile büzüle anlattı: "Sen önce, kardeşimle evleneceksin. Fakat bu evlilik, sadece bir mevzuat evliliği olacak. Bir Türk'le evlendiğine göre, o zaman yine mevzuata göre, sen de bir Türk vatandaşı oluyorsun. Kardeşimle evlenir evlenmez hemen avukata gideceksiniz ve boşanma davası açacaksınız. Boşandıktan sonra da, bu kez benimle evlenebileceksin. Çünkü o zaman artık sen de bir Türk oluyorsun."

Valery'nin aklı bu işe hiç yatmamıştı amma, ne yapsın ki ortada aşkı vardı. Ona çok zor gelmesine karşın, önce sevgilisinin kardeşiyle evlendi. Nikâh defterine imzayı attığı an, Valery otomatikman Türk vatandaşı olmuştu. Nikâh memurunun

yanından çıktıktan sonra doğruca avukata gittiler. Birkaç ay içinde de boşandılar.

"İşte şimdi evlenebiliriz artık"

dedi Gürkan Türker, "Düğün hazırlıklarına başlayabiliriz."

Şimdi binbaşı olan Gürkan Türker, şimdi Vedia olan eski Valery ile birlikte başlarından geçen bu olayı anlatırken mevzuata hiç de bozulmadıklarını söylüyorlar.

Aksine, "Yaşasın mevzuat" diyorlar.

Evlenmelerine başta engel olan mevzuat, daha sonra ise, onların evlenebilmelerini sağlayan tek çare olmuştu

çünkü...

Yabancı değiliz... Biz bizyiz. Hadi itiraf edelim: Burası Türkiye'dir... Burada, "mevzuattan doğan mahzurların yegane izale vasıtası, yine mevzuattır" çünkü... •

ANNEM OLSAYDI

Korkunç bir gece, dehşetli bir yağmur ve rüzgâr var. Bakkal kapatıp gitmek üzereyken ıslanmaktan üzerine yapışmış pijamaları, başının üzerinde nasyon poşet, ayağında ıslanmış terlikleri ile adamın biri nefes nefese koşmuş ve içeri girmiş..

"İlki paket bisküvi alabilir miyim lütfen?.." demiş titreyip gözlüğünün üzerindeki yağmur damlalarını pijamasının yakasında temizlemeğe çalışarak..

"Sadece iki bisküvi mi?.. Başka bir şey yok mu?.."

"Yok.. Bir tane benim, bir tane de Mary için.."

"Mary?.. Mary eşiniz mi?.."

"Öyle tabii.." demiş adam ağlamaklı bir sesle, "Annem olsa bu havada hiç beni böyle dışarı gönderir miydi?.."

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

*Basiretçi
Ali Efendi'nin*

İstanbul Mektupları

Basiret, gördüğünü doğru algılamak, geleceği iyi kestirmek. 1870-1878 yıllarında İstanbul'da yayınlanmış bir gazetesinin de adı. O dönemdeki on kadar gazete arasında ön sıraya geçivermiş, sahibi de "Basiretçi Ali Efendi" diye anılmaya başlamış.

Ali Efen-
dinin, gazetesini
çıkarmak için
nasıl izin alabil-
diğini açıklayan
anısı eğlenceli

olduğu kadar ibret vericidir:

"Şimdi Girit'te karışıklıklar
var. Sana izin verilse birtakım
Rumlar da gazete imtiyazı

*Gazetesi üç
kez kapatıldı.
Birçok kez
uyarı, tutuk-
lanma, para
cezaları aldı.
Bu yüzden
de dostları
arasında adı,
"Basiretsiz Ali
Bey"e çıktı!*

istiyorlar, onlara da izin vermek gerekir. Evraktan numarasını alınız ve bu karışıklıklar son bulunca başvurunuz. O vakit müsaade oluna-caktır,” demişler.

Ancak iki yıl sonra Girit karışıklığı sona erince Ali Efendi Basiret gazetesini serüveni başlar:

“O vakitler basımevi bulmak çok zor olduğundan Vezir Han’ında Tatyos’un kırık dökük bir makinesine başladım. Pazarlığı kesip sayısı yirmi paraya olmak üzere küçük boyda Basiret’i yayımlamaya başladım.”

Abdülaziz’in, ardından kısı süreyle 5.

Murat’ın, sonunda 2. Abdülhamit’in saltanat yılları...

Başlığının altındaki “Millet gazetesi” açıklamasıyla dikkat çeken gazetenin Ahmet Mithat Efendi de yazmaya başladıktan sonra yıldızı parlayacaktı.

1870-1871 Fransa-Prusya Savaşı sırasında yengiyi Almanya’nın kazanacağını ileri süren Ali Efendi, bu öngörüsü gerçekleşince Prens Bismarck Almanya’ya davet etti. Augsburg’da, bir silah ve makine fabrikasında, gördüğü baskı makinesine hayran olmuştu: Elle çalıştırılırsa saatte 2 bin, motor kullanılırsa saatte 5 bin basan bir makineydi bu.

Yolculuktan Şansölye

Bismarck’ın armağan ettiği yeni baskı makinesiyle döndü.

İşe başlarken “Hakayik-i Vekayi” gazetesinin sahibi Filip Efendi, hükümetin hoşuna gidecek yazılar yazmasını öğütlemiş, Ali Efendi ise onu, ‘Sadrazamın ne denli güçlü olduğunu biliyorum. Ne çare ki, günümüzde kamuoyu ondan daha güçlüdür,’ diye yanıtlamıştı. Nitekim yönetimde gördüğü aksaklıkları ortaya koymaktan kaçınmadı. Bu yüzden gazetesi üç kez kapatıldı. Birçok kez uyarı, tutuklanma,

para cezaları aldı. Bu yüzden de dostları arasında adı, “Basiretsiz Ali Bey”e çıktı!

Abdülaziz’in son günlerinde Sadrazam Mahmut Nedim Paşa, basına ilk resmî sansürü uygulatınca “Basiret”, ilk üç sayfası bomboş, son sayfası ise yalnızca ilanlarla yayınlanmıştı!

Ali Suavi’nin 5. Murat’ı yeniden tahta geçirmek için başarısız kalan Çırağan baskınına girişmesinden bir gün önce “Basiret” onun bir yazısını yayınlayacağını duyurdu, bu nedenle Ali Efendi yargılanıp Kudüs’e sürüldü. Ancak altı yıl sonra, yeniden gazete çıkarmaması koşuluyla affedildi.

Gazetesinde çok dikkat çeken sayfaları Ali Efendi’nin, başkent İstanbul’daki yaşamı konu edinen haftalık “Şehir Mektupları”

oluşturuyordu. Bunları özenli bir araştırmacı olan Nuri Sağlam “İstanbul Mektupları” başlığı altında derleyecekti (İstanbul Mektupları, 745 s., Kitabevi, 2001). Bu yazılar gerçekten de “toplumun başka hiçbir kaynakta rastlanmayacak kadar çok ve çeşitli sorunlarını, bütün tazeliği ve çıplaklığıyla” dile getiriyordu.

“İstanbul Mektupları”, daha sonra aynı çerçeveye bağlı ürünler verecek usta bir yazarı akla getirir:

Okur, Ahmet Rasim’in “Şehir Mektuplarında” İstanbul’un hareketli yaşamını bütün canlılığıyla gösterecektir. Ali Efendi’nin yer yer aynı tadı veren yazıları da yok değildir:

“Kâğıthane’den haberiniz var mı, bir iki haftadır epey kalabalık oluyor. Hamdolsun hava güzel. Geçen cuma günü semtten bir manga olup biz de gittik. Fena değildi. Hele eğlenişler pek yolunda idi. Lakin kaidesi var, bilmem bilir misiniz!

Evvela tek çift her nasıl olursa bir gözlük olacak, fesler bu senenin modası. Gömlek kolları dörder parmak dışarda duracak, düğmeler gümüş ise görünecek!.. Yakalar İngiliz feylesofları gibi çeneyi dövecek, elde bir ince baston bulunacak, pantolonun paçaları ayakta dört beş parmak artıp, çakşırılı tavuk gibi yerleri süpürecek! İşte bunlar

bir araya getirebilenler ise eğleniyor...”

“İstanbul Mektupları”nda başkentin renkli dünyası, alışveriş merkezleri, eğlence yerleri anlatılırken yaşamı aksatan eksikler, aksaklıklar sorunlar da göz önüne serilir:

Örneğin Şehzadebaşı’nda cami karşısındaki dükkânlar çökmeye yüz tutmuştur. Köprü başındaki kıraathanenin duvarı yıkılmak üzeredir.

Eski yapılarda yaşayanların, oralardan gelip geçenlerin yaşamları tehlikededir: “Geçen gün Unka-

panı Köprüsü’nden geçip karşıya gitmiştim. Eski köprüyü harap bir halde gördüm... Onarılması için gelip geçenlerden para alınmasına

Ali Efendi’nin gazetesinde en dikkat çeken sayfaları, başkent İstanbul’daki yaşamı konu edinen haftalık “Şehir Mektupları” oluşturuyordu.

karar verilerek Galata Köprüsü gibi onun için de ücret alınıyor. Lakin bugünlerde pek çok yeri harap duruyor.”

Kenti gezip dolaşan “İstanbul Mektupları” yazarı, gördüklerini anlatırken eleştirilerini sıralar

Edirnekapi’da cadde tabanı adamakıllı bozulmuştur. Süleymaniye’de üzeri toprakla örtülmüş ana lağımlar tehlike oluşturmaktadır.

Pazarlara yük taşıyan beygirlerin sırtına taşıyabileceğinden çok yük vurulmaktadır. Köprübaşı, araba pazarına döndüğü için yayalar geçmekte güçlük çekmektedir.

Kenti gezip dolaşan “İstanbul Mektupları” yazarı, gördüklerini anlatırken eleştirilerini sıralar:

Kâğıthane toz toprak içindedir. Gezintiye çıkanlar gelip geçeni rahatsız etmektedir. “Uşak kıyafetli herifler”, kadınların elinden şemsiye ve mendil kapmaktadır. Edepsizlik edenler arasında memurlar da görülmektedir: Bir kayıkta birkaç kişi kapıkları bir kadın pabucuyla sözde

eğlenirler...

Güvenlik görevlilerinin denetimi altındaki Veliefendi Çayırı, ilgi gören bir gezinti yeridir. Ancak

böyle yerlerde de istenmeyen işler olmaktadır: “Tanıdıklardan biri söyledi ki Veliefendi dönüşü bir iki kişi arabada bir kadını dövmüşler. Bendeniz buna pek şaşırdım.”

Kentte sokak çeteleri kol gezmektedir. Beyoğlu yöresindeki yabancıların davranışlar, yaşam biçimleri yerel yaşamı türlü yanlarıyla etkilemektedir.

Ali Efendi iğneyi kendimize batırmaktan kaçınmaz:

“Beyoğlu’nda Frenk, Rum, Ermeni, Yahudi kadınları da geziyor. Öyle maymun gibi ağız burun, kaş göz işareti ediyorlar mı? Bir kere görülmüş mü?.. Medeniyetin anlamı ‘rezalet’ ise, biz o medeniyeti istemeyiz.”

Beyoğlu eğlencelerinin olumsuz yanlarını da gözden uzak tutmaz:

“Bir süredir pek çok gençlerimiz Beyoğlu sokaklarına döküldüler. Servetleri mahvolup gidiyor.”

Esnaf hileli mal satmaktadır.

Kadınların toplumdaki yeri ana konular arasındadır. Onlara sokaklarda, alışverişte, gezip eğlendikleri yerlerde gösterilen yakışsız davranışlar sık sık eleştirilir:

“Cadde üzerlerinde bulunan kahve ve berber dükkânlarının önlerine iskemle bırakılarak, birtakım adamlar oturup gelip geçen

kadınlara insanlık dışı söz atarak taşkınlık etmekte...”

Köşe bucakta falcılar, büyü-cüler, püfpüfçüler görülmektedir. On dokuzuncu yüzyıl eğitim, bilgi yüzyılı olduğu için insanların cin, peri, vampir, sihirbaz gibi boş şeyleri aklından geçirmemesi beklenir. Hastalanınca büyücü, falcı, muskacılar medet ummak yerine uzman bir doktora başvurulmalıdır.

Böyle olduğu halde İstanbul dışında da pek çok yerde halkın boş inançlara sürüklendiği haberleri gelmektedir.

Sultan Mahmut türbesi yanındaki “Darülmaarif” adlı okulda düzenlenen armağan töreni, yazarın eğitimle ilgili görüşlerini açıklamasına fırsat verecektir: “Maarif, hürriyet ve istiklalin ruhudur... Maarifsiz hürriyet ve istiklal devam etmez.”

*R*ahvehanelerde, müşterilerin eğlencesi dinsel kahramanlık destanları olan “Hamzaname”dir:

“Meddah gibi biri yüksek bir yere çıkıp kendine mahsus bir ahenkle onu okuyor. Karşısında bir alay adam ağzını açmış dinliyorlar. Onlardan başka herkes bilir ki ‘Hamzaname’ akla fikre sığmaz... Tarih okutsunlar, gazete okutsunlar, kısacası okuyacak şey çok. Onlar hemen kitap okusunlar.”

Eğitim yuvalarının gitgide çoğaldığı kentin karanlık yüzünü ise meyhaneler oluşturmaktadır:

“Geçen gün Balat’tan

geçiyordum, meyhanelerin adedi sayılmaz dereceye varmış. Gündüzleri gedikli bekriler, ikindiden sonra akşamcılarla meyhanelerin hepsi doluyor. Kadeh şakırtısı, nâra gürültüsü dünyayı tutuyor.”

“Osmanlı Tiyatrosu” adını taşıyan kültür-sanat yuvasında yerli yabancı yazarların yapıtları sahnelenmektedir. Ancak yazarımız tiyatroya gidenlerin ortalığı “kadınlar hamamına” döndürmesinden de yakınmaktadır.

Öte yandan halkın eskiden beri ilgi duyduğu karagöz, ortaoyunu gösterileri de sürmektedir. Ali Efendi bu sonuncuların edep dışı yanlarına dikkati çeker, yaşatılacaksa düzeltilmesine çalışılmasını ister.

Galata’da yuvalanan fahişelerin oradan kaldırılmasına girişilmiştir. Bu memnurluk vericidir.

Gazeteler halkı aydınlatmaya, bilgilendirmeye, sorunlarını çözmeye çalışmaktadır; buna karşılık yöneticilerin sürekli baskısı altındadır. Gerçeklerin yansıtılmasına sansür başlıca engeldir.

Adaletle yan çizilmektedir.

Yabancı dile düşkünlük almış yürümüştür. Beyoğlu Belediye’si’nde yazışma dili Fransızcadır. Üniversitede Türkçe tip öğretimine karşı çıkılmaktadır!

“İstanbul Mektupları” 150 yıl önceki yaşamı, o dönemin sorunlarını dile getirirken okurlara bütün bunları günümüzle karşılaştırma fırsatını da vermektedir. •

konuertopbd@gmail.com

Otopsi

Cengiz Özakıncı

İlk Kadın Diplomatımız
Adile Ayda'nın Kaleminden

AVRUPA TARİHİNDE ETRÜSK SOYKIRIMI

Etrüsk soykırımı (detay) / Cavalier

Atatürk Türk tarihinin bilimsel belge, bilgi ve bulgulara dayalı olarak yazılması amacıyla 1930'da *Türk Tarihi Tetkik Cemiyeti*'ni kurmuş; daha sonra Türk Tarih Kurumu adını alacak olan bu dernek, ilk iş olarak 606 sayfalık "Türk Tarihinin Ana Hatları" başlıklı taslağı hazırladıktan sonra, 1931'de liselerde okutulacak olan dört ciltlik Tarih ders kitaplarını yazmıştı.

Bu yayınların Etrüsklere ayrılan bölümünde, bu halkın Anadolu kökenli olduğu, İÖ 1000 yıllarında Anadolu'dan, Lydia'dan göç ederek İtalya'ya yerleştikleri; kafa yapısının "brakisefal" olduğu, dillerinin "Hint-Avrupalı" olmadığı belirtiliyordu. Bu iki özellik Etrüsklerin

soyacak Türklere yakın olduklarını düşündürüyordu.

20-25 Eylül 1937 tarihleri arasında yapılan İkinci Türk Tarih Kongresi'ne katılan Avusturyalı bilim insanı Wilhelm Brandenstein (d.1898-ö.1967), Etrüskler konusunda biri *"Etrüsk Meselesinin Şimdiki Durumu"* ve diğeri *"Limni'de Bulunan Kitabe: Etrüsklerin Anadolu'dan Neşet Ettiklerine Dair Dil Bakımından En Ehemmiyetli Delil"* başlıklı iki bildiri sunmuş; ve Etrüsklerin Türklerle ortak özelliklere sahip olduklarını gösteren kazıbilim ve dilbilim bulgularını gözler önüne sermişti. Brandenstein'in bilimsel verilerine göre: Etrüskler, Orta Asya'dan Doğu Anadolu'ya göçmüşler; bir süre sonra Anadolu'nun Batısına geçmişler; daha sonra Batı Anadolu'dan İtalya'ya göç ederek orada yerleşmişler ve İtalya topraklarındaki ilk uygarlığı, İÖ 1000 yıllarında Türk

özellikler taşıyan Etrüskler kurmuşlardı. İÖ 300'lerde Latinlerin saldırısına uğrayan Etrüskler süreç içerisinde Romalılarla yenilmişler ve vahşi katliamlarla yok edilmişlerdi.

Türk Tarih Kurumu,

Wilhelm Brandenstein

Brandenstein'in kongre kitabında yayımlanan bildirilerini, Türk Tarih Tezi açısından çok önemli görmüş, "Etrüsk Meselesinin Şimdiki Durumu"nu ayrıca çoğaltıp yaymıştı.

Daha önce Sümerlerin ve Batının Hittite dediği Etilerin Türk-lüğünü iki bankaya Sümerbank ve Etibank adlarını vererek vurgulayan

Atatürk, Brandenstein'in Etrüsk konulu bulgularını bilim dünyasına sunmasından sonra, Denizyolları İşletmesince 1938'de yaptırılan iki yolcu gemisinden birine *Tırhan* (Tyrrhen - Greklerin Etrüsklere verdiği ad) ve diğerine Etrüsk adla-rını verecekti.

Etrüsk vapuru Atatürk'ün ölümünden 33 gün önce 7 Ekim 1938 günü ilk seferini Hatay'a gerçek-leştirecek, *Tırhan* ise Atatürk'ün ölümünden 9 ay sonra 7 Ağustos 1939 günü gerçekleştirecek,

Cumhuriyet, 08.10.1938 Etrüsk vapuru. (üstte)
Cumhuriyet, 07.08.1939 Tırhan vapuru. (sağda)

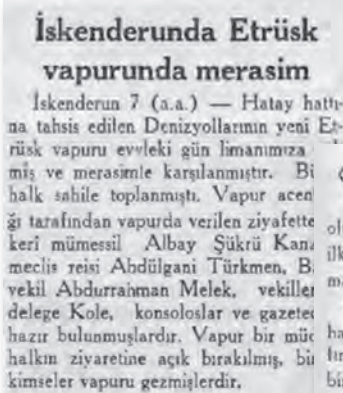
Wilhelm Brandestein, 1937.
"Etrüsk Meselesinin Şimdiki Durumu"

tirdiği ilk seferinde Karadeniz'e açıla-caktı.

Etrüsk-lere yönelik ilgi Atatürk'ün ölümünden sonra azalırken, ilk kadın diplomatımız Adile Ayda, Etrüsklere duyduğu büyük ilgiyle yaptığı araştırmalar sonucu çok önemli belge ve bilgilere ulaşacak ve 1974'te yayınladığı

"Etrüskler Türk mü idi?" başlıklı kitabının önsözünde şöyle diyecekti:

- "Rahmetli babam Profesör Sadri Maksudi bana bir kaç defa: "Hititleri bilmem amma, Sümerlerle Etrüsklerin Türk olduklarından eminim" demiştir. (...) Babamın Etrüskler hakkındaki fikri bende o kadar yer etmiştir ki, vefatından beri, elime fırsat geçtikçe, Etrüskler hakkında bilgi toplamaya çalışmışımdır. Roma Büyükelçiliğine Elçi-Müsteşar tayin edilince. fırsatların

«Tırhan» ın ilk seferi

Mersin hattı tipinde Almanyada inşa olunan 3500 tonluk Tırhan vapuru, dün ilk seferini Karadeniz limanlarına yap-mak üzere limanımızdan ayrılmıştır.

Saat 17 de limanımızdan kalkan Tırhan, yolda tesadüf ettiği vapurlar tara-tından selâmlanmış, bilhassa dün büyük bir kısmı Boğazda gezmede bulunan zehir halkı, Tırhanın bembeyaz teknesinin süzülüşüne alâkadar olarak gemiyi alkış-lamışlardır.

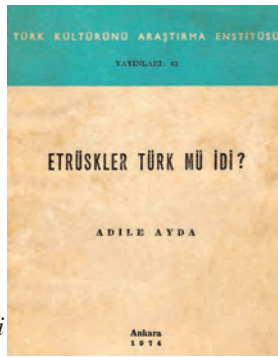
en büyüğüne kavuştuğumu düşünerek, vaktiyle Etrüsklerin yaşadığı bu memleketin dilini, yani İtalyancayı öğrenmeğe, öğrenir öğrenmez de, Etrüsklerin menşei hakkındaki İtalyan kaynaklarını incelemeğe koyuldum. (...) Etrüsklerin Türklüğü ve bunu isbat eden deliller bana o derece aşikar görünüyordu ki, bu ilmi gerçeği başkası benden evvel davranıp açıklar korkusu ile, delillerimden bazılarını bir an evvel ortaya koymak ihtiyacını duydum. Ve işte, bu şartlar altında, 1970'de, Roma Arkeoloji Enstitüsünde bir konferans verdim. Konferans metnini bir sene sonra "Les Etrusques etaient-ils des Turcs?" adı ile aynen bastırdım. Bu defa, metnin Türkçe tercümesini burada sunmaktayım."

Kitabında Etrüsklerin İÖ 1000'lerde yerleştikleri İtalya'da Roma İmparatorluğundan yüzyıllarca önce çok parlak bir uygarlık kurduklarını bilimsel

Etrüsk kenti Cerveteri'de bir mezar odasında Etrüsk karı-koca anıtı, İÖ 600 (Ulusal Etrüsk Müzesi-Roma)

Adile Ayda
(d.1912-ö.1992)

Adile Ayda, "Etrüskler Türk mü idi? (TKAE y., 1974)

verilere dayanarak anlatan Adile Ayda, bu uygarlığın nasıl sona erdiğini kitabının "Etrüsklerin Romalılar Tarafından Yok Edilişi" başlıklı 4. bölümünde şu sözlerle açıklıyordu:

- "Romalılar her şeyi Etrüsklerden öğrenmiş, medeniyetlerini Etrüsklerden almış olduklarından, onlara karşı kuvvetli bir aşağılık duygusunun tesiri altında idiler. Bunun neticesi olarak, Romalılar Etrüsklere karşı düşmanlık ve kin besliyorlardı. Her Romalı Etrüskleri yenmek, ezmek, Etrüsk olan her şeyi tahrip etmek arzusu ile yanıp tutuşuyordu. Dört asır süren Etrüsk-Roma mücadelesi

Bir Etrüsk Lahidi / Florence Arkeoloji Müzesi (üstte)
Etrüsk Amforası - İÖ 550 (sağda)

sırasında bu dinmez kinin vahşi ve korkunç tezahürlerine defalarca şahit olunmaktadır. Romalılar kentlerine pek yakın olan Veies (Etrüskçe "Kamar") şehrini kuşatmakla işe başladılar. On sene süren kuşatmanın sonunda bir hile ile girdikleri şehirde misli görülmemiş katliam yaptılar. Kendi milletini daima şirin göstererek yazan Titus Livius bile, ilk yirmi dört saatin her dakikasının adam öldürme ile geçtiğini kaydeder. (Christopher Hampton, "The Etruscans and the Survival of Etruria", Cameplot Press Ltd. London 1969, s.116.)

Muzaffer Romalılar, sanat ve medeniyet seviyesini, zenginlik ve

refahını öteden beri kıskandıkları Veies'nin mabetlerini, meydanlarını, parklarını ve bahçelerini süsleyen üç bin (!) heykeli Roma'ya taşımağı da ihmal etmediler. (...) Sıra ile Cerveteri (İÖ 351), Tarquinia (İÖ 300), Volterra (İÖ 295), Volsinies (İÖ 283), Vulci (İÖ 273) şehirlerini ele geçirirler. Bu şehirlerin hepsinde merhametsizce katliam yapılır. Katliamdan kurtulan ahali de esir olarak satılır. (Ch. Hampton, aynı eser, s.141) (...) Sylla bütün Etrüsk şehirlerinde katliamı emreder ve bu şehirlere askeri garnizonlar yerleştirir. (R. Bloch, "Les Etrusques", Presses Universitaires, Paris

1968, s.46) İsa'nın doğumundan 40 yıl önce (Etrüsk kenti) Perugia (Romalılarca) zaptedildikten sonra, şehrin ileri gelenlerinden 300 kişi Roma'ya götürülerek, Sezar'ın mezarı üzerinde birer koyun gibi kurban edilirler. (Ch. Hampton, aynı eser, s.35).

Burada şunu kaydetmek lazımdır ki, Etrüsklerin Romalılar tarafından yok edilişi dünya tarihindeki ilk metodolojik ve sistemli "jenosid"

"Etrüsklerin Romalılar tarafından yok edilişi dünya tarihindeki ilk metodolojik ve sistemli 'jenosid' hareketidir."

hareketidir. Bu "ulus öldürme" hareketi kendini sadece maddi sahada değil, manevi sahada da göstermiştir.

Bizzat bir İtalyan yazarı şu itirafta bulunur:

"Romalılar Etrüskleri yok etmekle kalmayıp, medeniyetlerinin en ufak izini bile ortadan kaldırmak için ellerinden geleni yapmışlardır." (Indro Montanelli, "Storia di Roma", Rizolli, Milano 1970, s.31-32.) Ünlü İngiliz yazarı Lawrence'in "Etruscan Places" adlı eseri de buna benzer hükümlerle doludur. (D.H.Lawrence, "Morning in Mexico", "Etruscan Places",

Penguin Books, Great Britain 1970, s.97, 98.) Roma'nın gerek Cumhuriyet, gerek İmparatorluk devrindeki idarecileri bir yandan Etrüskleri millet olarak, nüfus olarak yok ederken, bir yandan da medeniyetlerini ve kültürlerini yok etmeye çalışmışlardır. (...) Romalılar tarafından yazılan eserlerin hemen hiç biri kaybolmamış olduğu halde, Etrüsk edebiyatına ait eserlerin hepsinin toptan kaybolmuş olmasını bugün Batılı Etrüskologlar "garip" buluyorlar ve bunların Romalı devlet adamları tarafından kasten yok edilmiş olduğunu ima ediyorlar. (Ch. Hampton, aynı eser, s.23.) (...)

Etrüsk vazosundan kesit.
(üstte)

Etrüsk mezar odasında
duvar resimleri.(altta)

Etrüsk kentleri Veii ve Fidenae'de Roma saldırıları.

Claudius şuurulu bir Etrüsk milliyetçisi olduğu için, politikadan artan bütün zamanını kendi soyunun parlak tarihini yazmakla geçirmiştir. Yirmi cilt tutan bu eser de,.. bugün mevcut değildir. (...) Romalılar Etrüskler tarafından yazılmış tarih kitaplarını yok etmekle kalmamış, kendi yazdıklarında da tarihi tahrif etmekten, gerçekleri gizlemek ve olmayan şeyleri uydurmaktan çekinmemişlerdir. (...) Romalılar Etrüsk milletini yok edip manen ve maddeten gömdüklerini zanneden, kendilerine en büyük oyunu oynayan Etrüsk mezarları olmuştur."

Adile Ayda, İS 1700'lerden sonra kazılan Etrüsk gömülerinde bulunan resim, heykel, ayna, yazı, takı vs. sanat yapıtlarının, İÖ 300'lerde Romalılarca soykırıma uğratılan Etrüsklerin uygarlık düzeyinin yüksekliğini kanıtladığını belirtiyor. Gelgelelim, 1764'te Sanat

Tarihi kurucusu Winckelmann'ın ve ardından 1789'de Luigi Lanzi'nin kitaplarıyla başlatılan ve II. Dünya Savaşı sonrası, John Beazley, Robert Cook ve John Boardman vs. akademisyenlerce sürdürülen çalışmalarla, Etrüsk mezarlarında bulunan neredeyse bütün sanat yapıtları, Yunanlarca üretilip Etrüsklere satılmış eşyalar olarak damgalandı; onbinlerce Etrüsk yapıtı, müze-lerde Antik Yunan yapıtı etiketiyle sergilenmeye başladı. Etrüsklerin kökünü kazımaya yönelik saldırılar; son 250 yıldır, bir Kültürel Soykırım olarak sürmekte...

Batı, İtalya topraklarında ilk uygarlığın, Roma İmparatorluğu'ndan yüzyıllarca önce, İÖ 1000'lerde "İndo-Avrupalı değil" dedikleri, Türk özellikler taşıdığını bildikleri, Orta Asya ve Anadolu kökenli Etrüskler tarafından kurulduğu gerçeğini, işte böyle karartıyor. •

cengizozakincibd@gmail.com

Yenilenebilir Kaynaklarla Dünya da Yenilenebilir!

1

Dünya enerji tüketimi, ağırlıklı olarak fosil yakıtlara dayansa da son yıllarda, enerji karışımı içinde, payını en hızlı arttıran kaynaklar, yenilenebilir kaynaklar... Bu değişimin çok çeşitli nedenleri olduğu gibi, gerek birey ve ülkeler açısından ve gerekse ülkeler arası ilişkiler açısından, köklü sonuçları olacak. Ağırlıklı olarak Orta Doğu coğrafyasında yoğunlaşmış petrol ve doğal gaz kaynaklarını, taşıma yollarını ve ticaretini kontrol etmek için yıllardır sürdürülen kanlı politikaların azalma olasılığı, bunlardan belki de en önemlisi.

Yenilenebilir kaynakların artan ağırlığının, yeni istihdam alanları yaratması bir diğer olumlu boyut. Küresel ısınma ve iklim değişikliğinin hızının kesilmesi de öyle... Ülkeler, enerji karışımlarında yenilenebilir kaynakların payını arttırdıkça ve bunu enerji ekipmanlarının yerli imalatı ile bütünleştirebildikçe, dışa bağımlılıkları azalacak. Enerji daha verimli kullanıldıkça, yenilenebilir kaynak kullanımı yaygınlaştıkça; gelecek kuşakların hakkını çalmadan, daha temiz ve sürdürülebilir bir dünya yaratmak mümkün. Enerji alanında yaşanmakta olan bu köklü dönüşümün, enerji alanının dışında ve özellikle jeopolitik boyutta da etkileri olacak.

Bizler enerjide böylesi bir dönüşümü gördükçe ve savundukça; kuşkusuz, fosil yakıt ve nükleer lobileri de itirazlarını sıralayacaklar. “Her an rüzgâr esmez, güneş yüzünü göstermez; bu kaynaklardan enerji üretimi çok pahalı, vb.” Oysa

yenilenebilir kaynaklardan enerji/ elektrik üretim maliyetleri gelişen teknoloji sayesinde hızla düşerken, elektriğin depolanması konusunda da dev adımlarla ilerleniyor. Lobilerin korkularının, ecellerine faydası yok.

Yeni Bir Dünya

Uluslararası Yenilenebilir Enerji Ajansı’nın bir yıl önceki toplantısında oluşturulan Enerji Dönüşümünün Jeopolitiği Küresel Komisyonu¹, 2019 yılı Ocak ayında “Yeni Bir Dünya” başlıklı raporunu² yayınladı. Raporda yer alan saptamaların bir bölümünü, sizle paylaşmaya çalışacağım.

Küresel enerji tüketimi son 2 yüzyılda, günümüz modern yaşamının temelini oluşturan fosil yakıtların kullanımı üzerinde biçimlendi. Sık sık belirttiğimiz gibi, dünya ispatlanmış petrol rezervlerinin % 48’i, doğal gaz rezervlerinin % 41’i Orta Doğu coğrafyasında...

Yenilenebilir kaynaklardan enerji üretim maliyetleri hızla düşerken, elektriğin depolanması konusunda da dev adımlarla ilerleniyor.

Küresel enerji tüketimi son 2 yüzyılda, günümüz modern yaşamının temelini oluşturan fosil yakıtların kullanımı üzerinde biçimlendi.

Ve bu kaynakların üretiminden tüketimine uzanan zincirin tüm halkaları için verilen büyük savaşım, ülkelerin ve dolayısıyla yurttaşlarının, refahından güvenliğine kadar her gereksinimlerini etkiliyor. Irak, Libya, Suriye, Yemen gibi ülkeler, ya bu kaynakların varlığı ya da taşıma güzergâhlarında yer almaları nedeniyle ağır bedeller öderlerken, kimileri de bu kaynaklar ve akıttıkları kan üzerinden saltanatlarını sürdürüyorlar.

Buna karşın yenilenebilir kaynaklar, fosil yakıtlara oranla daha “adil” ve “dengeli” bir coğrafi dağılıma sahip oldukları için, ülkelere ve yurttaşlarına, daha temiz, daha az bağımlı ve sürdürülebilir bir yaşam olanağı sunuyorlar. Gelişmekte olan birçok ülke, enerji sistemlerini, fosil yakıtlara dayalı merkezi bir enerji/elektrik üretim ağından, merkezi olmayan (dağıtık) ve dolayısıyla daha demokratik bir sisteme dönüştürebilme potansiyeline sahipler.

Enerji Dönüşümü

Küresel enerji sisteminde, yenilenebilir kaynaklar, paylarını

öngörülmedik biçimde arttırıyorlar. Halen rüzgâr ve güneş sektörleri, teknolojielerindeki baş döndürücü gelişmeler sayesinde, alışılagnelmiş yakıtlarla rekabet edebilir düzeye gelmiş durumdalar.

Her ülkedeki değişim,

izlenecek politikalara ve alt sektör- lere göre farklılıklar gösteriyor. Ancak enerji dönüşümünde belirleyici ve sürükleyici olacağı genel kabul gören 3 etken var: **Enerji verimliliği, yenilenebilirlerin payının artması ve elektrifikasyon** (nihai enerji üretiminde elektrik kullanımının artması).³

ENERJİ VERİMLİLİĞİ,

ekonomik büyümenin, daha az enerji tüketerek elde edilebilmesini sağlar. 20. yüzyılda, küresel ortalama enerji tüketimi, ortalama ekonomik büyüme ile aynı düzeyde (% 3) gerçekleşmişti. Bu “eşitliği” son yıllarda enerji verimliliğinde sağlanan iyileştirmeler değiştirdi. 2040 yılına kadarki birincil enerji talep artışının yıllık ortalama % 1 düzeyinde (3 kat düşük) gerçekleşmesi bekleniyor. Buna karşın, aynı dönemdeki küresel ortalama ekonomik büyüme (GSH) yıllık % 3,4 olarak öngörülüyor.

YENİLENEBİLİRLERİN

PAYININ ARTMASI: Yenilenebilir enerji kaynaklarının artan payında, başı rüzgâr ve güneş çekiyor. Örneğin, 2017 yılında,

yenilenebilir enerji kaynaklarına bağlı elektrik üretimindeki yıllık büyümenin % 37'si rüzgârdan sağlandı. Yenilenebilirlerin payındaki olağanüstü artış, özellikle elektrik sektöründeki kullanımdan kaynaklandı. Yenilenebilirlerle dayalı kurulu güç, konvansiyonel kaynaklara dayalı kurulan toplam kapasiteyi geride bıraktı.⁴ 2017 yılında kurulan güneş santrallerinin kapasitesi, kömür, petrol ve nükleere dayalı kurulan güç toplamını geçti. Güneş ve rüzgârdan elde edilen elektrik üretimi, 2000 yılında dünya elektrik üretiminin 0,2'si düzeyindeyken, 2017'de % 6'ya ulaştı. Danimarka, elektrik üretiminin yarısından fazlasını rüzgâr ve güneşten sağlıyor. Almanya, Portekiz ve Danimarka'da da bazı günlerde elektrik tüketiminin tamamı yenilenebilirlerle karşılandı.⁵

ELEKTRİFİKASYON:

Elektrik, dünya nihai enerji tüketiminin % 19'unu sağlıyor ve payının hızla artması bekleniyor. Isı pompası ve elektrikli araç kullanımının artmasına paralel olarak; ısıtma, soğutma ve ulaştırma sektörlerinde elektrik kullanımı yaygınlaşıyor.⁶ Nihai enerji tüketiminde, 2000'den beri payını en hızlı arttıran "kaynak" elektrik... Elektrik talebindeki artış, bu dönemdeki enerji talep artışından % 67 daha fazla oldu ve bu eğilim devam ediyor. Önceki yıllarda, enerji yatırımlarında aslan payını petrol ve gaz sektörü alırken,

2016'dan beri bu konumu elektrik sektörüne kaptırdılar.

Enerji dönüşümünün hızı konusunda çok farklı görüşler var. Gene de Paris Anlaşması'nın hedefleri ile uyumlu senaryoların⁷ çıkarsamalarının benzer dinamikleri olduğu söylenebilir:

- Fosil yakıtlara olan talebin kısa sürede düşüşe geçmesi,
- Yenilenebilirlerin payının hızla artması,
- Fosil yakıtların payının azalması sürecinin uzun süre devam edecek olması.

Aşağıdaki grafikte söz konusu "dinamikler" genel hatlarıyla yer alıyor. Bu grafikteki değerler, sayısal bir kestirim içermese de Paris Anlaşması'nda hedeflerini gerçekleştirecek olan ve küresel ısınmayı 2°C ile sınırlayacak politikaların uygulanacağını varsayan olası bir eğilim patikasını sergiliyor.

Rapor⁸, "Her ne kadar, nükleer enerji, düşük karbonlu bir enerji türü olarak kabul ediliyor olsa da bu kaynağa dayalı talep artışının sınırlı olacağı görülmektedir" saptamasını yapıyor. Rapora göre; nükleerin payında, 1970 ve 80'li yıllardaki hızlı artışa karşın, son 30 yılda bu hız yavaşlamıştır. Elektrik üretiminde nükleer enerjinin payı, 2000 yılında %17 iken, 2017'de %10'a gerilemiştir.⁹ Dünyadaki nükleer santrallerin üçte ikisi 30 yıldan daha fazla ömre sahiptir ve süreleri uzatılmazsa, yakın gelecekte kapatılacaklardır. Yeni nükleer santral inşa etmekte olan ülkeler ise Çin,

Hindistan, Rusya ve BAE olarak sıralanırken; Almanya, İsviçre, İspanya ve G. Kore, nükleer santrallerini kapatma kararı alan ülkelerdir.¹⁰

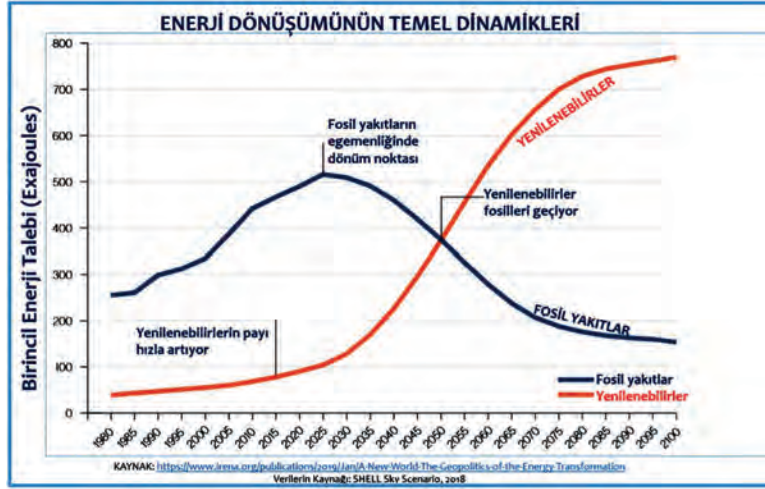
Sonuç olarak; küresel enerji dönüşümünün öne

çıkan özellikleri, yenilenebilir kaynakların ve özellikle rüzgâr ve güneşin payının hızlı artışı olarak tanımlanmaktadır. Petrol, doğal gaz ve kömür, kullandıkları farklı sektörler ve ülkeler bakımından, bu dönüşümden farklı biçimlerde etkileneceklerdir. Fosil yakıtlar arasında payını koruması beklenen tek kaynak, görece daha az karbon salımı yapan ve daha verimli bir kaynak olan doğal gazdır.

The Global Commission on the Geopolitics of Energy Transformation. Bu bağımsız Komisyon'un amacı; "Yenilenebilir enerjinin artan ağırlığının, küresel enerji sisteminde yarattığı dönüşümü, ülke ekonomilerindeki etkilerini ve ülkeler arasındaki ilişkilerdeki yarattığı siyasi dinamik değişimlerini incelemek" olarak belirtiliyor. •

necdetpamirbd@gmail.com

(Devamı gelecek sayıda)

Kaynakça:

1- The Global Commission on the Geopolitics of Energy Transformation. Bu bağımsız Komisyon'un amacı; "Yenilenebilir enerjinin artan ağırlığının, küresel enerji sisteminde yarattığı dönüşümü, ülke ekonomilerindeki etkilerini ve ülkeler arasındaki ilişkilerdeki yarattığı siyasi dinamik değişimlerini incelemek" olarak belirtiliyor.

2- <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/A-New-World-The-Geopolitics-of-the-Energy-Transformation>

3- <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/A-New-World-The-Geopolitics-of-the-Energy-Transformation>

4- IRENA, Renewable Energy Statistics 2018, International Renewable Energy Agency, 2018

5- <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/A-New-World-The-Geopolitics-of-the-Energy-Transformation>

6- IEA, World Energy Outlook 2018, International Energy Agency, 2018

7- Shell Global, Sky Scenario 2018; IEA, Sustainable Development Scenario, International Energy Agency, 2018; Equinor (2018), Energy Perspectives 2018; IRENA, REmap – Renewable Energy Roadmaps, International Renewable Energy Agency, 2018, vb.

8- <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/A-New-World-The-Geopolitics-of-the-Energy-Transformation>

9- IEA, World Energy Outlook 2018, International Energy Agency, 2018, Sayfa: 292

10- <https://www.irena.org/publications/2019/Jan/A-New-World-The-Geopolitics-of-the-Energy-Transformation>

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1 Plasiyer (Fr.)**
a-Kurtarımcılık
b-Denetim bağı
c-Oyma baskı
d-Gezgin satıcı

- 2 Etap (Fr.)**
a-Adım
b-Birleşim
c-At gezdirmeliği
d-Basamak

- 3 Aroma (İta.)**
a-Güdümlleme
b-Hoş koku
c-Kurgucu
d-İlgileşim

- 4 Referandum (Fr.)**
a-Eş zamanlı
b-Halk oylaması
c-Dünden bugüne
d-Gösterge

- 5 Esoterik (İng.)**
a-Kızdırmak
b-Biçimleme
c-Mahalli
d-Gizemli

- 6 Travma (Fr.)**
a-Düğümcük
b-Kötümser
c-Sarsıntı
d-Küt inme

- 7 Paten (Fr.)**
a-Merkezkaç
b-Zıpzıp atlama
c-Kaymalık
d-Yönleyici

- 8 Kupür (Fr.)**
a-Vasıflılık
b-Taşımalık
c-Toplu akın
d-Giysi kesigi

- 9 Röportaj (Fr.)**
a-Soru cevap
b-Kısa koşu
c-İç gösterir
d-Görevdeşlik

- 10 Free-shop (İng.)**
a-Gümrüksüz
mağaza
b-Yankı bilimi
c-Önceden satış
d-Pazarlama

- 11 Lifting (İng.)**
a-Oyuncu seçimi
b-Ruh göçü
c-Gerdirme
d-Ön kesinti

- 12 Kalite (Fr.)**
a-Süzek
b-Nitelik
c-Saydam
d-Niceleyici

- 13 Jakuzi (Fr.)**
a-Sağlık havuzu
b-Sabit fikir
c-Sağlık koruma
d-Parçalı sistem

- 14 Prospektüs (Fr.)**
a-Para işleri
b-Tanıtmalık
c-Öndelik
d-Oyuncu seçimi

- 15 Kulvar (Fr.)**
a-Koşmalık
b-İmcelemek
c-Kesin uyarı
d-Şerit

NEO LİBERAL DÖNÜ ŞÜM

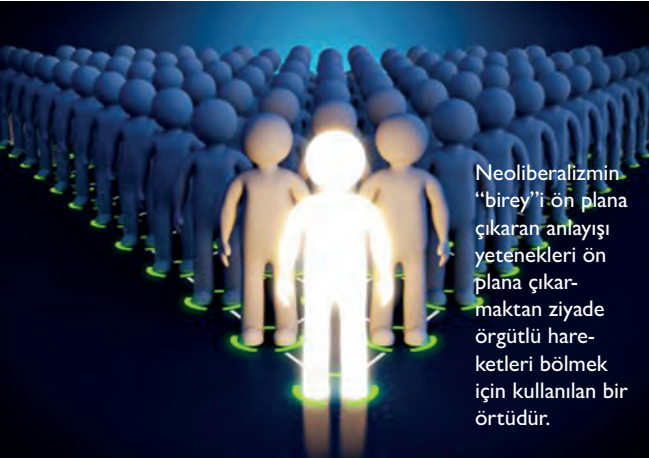

Yazan: BARBAROS ENEÇ

İçinde yaşadığımız **erdem erozyonunda** televizyonun katkısı hiç kuşkusuz en önemli paya sahip. Yabancı dizilerde öne geçebilmek için birbirine akla hayale gelmeyecek tuzaklar kuran, kamu yönetiminde bile rekabet için hukuku, hakkaniyeti, adaleti eğip büken bir birey var artık. Ülkemizde de “Asmalı Konak” yerini Asmalı Holding’e bıraktı.

Neoliberal vahşi rekabet günümüz iş dünyasının çerçevesini oluşturdu.

Bu gidişle Türkiye'deki holding sayısı, Avrupa Birliği'ndeki toplam sayıyı geçecek. Bu erozyon sadece toplumsal ilişkiler için değil, iş yaşamı içinde de gözleniyor. Neoliberal vahşi rekabet günümüz iş dünyasının çerçevesini oluşturdu. "Burn out", "mobbing" gibi yeni ama olumsuz kavramlarımız oldu. Takım ruhu yada amatör ruh yerini lidere bıraktı.

Neoliberalizmin "birey"i ön plana çıkaran anlayışı yetenekleri ön plana çıkarmaktan ziyade örgütlü hareketleri bölmek için kullanılan bir örtüdür.

Neoliberalizm iş dünyasını nasıl dönüştürdü?

Neoliberalizmin geçtiğimiz yüzyıl sonundaki şiarı "birey"e dönüş idi. Bu aslında bireysel yetenekleri ön plana çıkarmaktan ziyade örgütlü hareketleri bölmek için kullanılan bir örtüdür. Bireye dönüş, çektiklerinin tek sorumlusu olarak görülmesine, ve "self help" kendi kendine yardım et vaazını da beraberinde getiriyor. (Ciddi bir "coach" sektörü oluştu günümüz toplumunda) Bütün bunlarda

işletme- şirket yükümlülüklerinin azaltılması kisvesinde sunuluyor.

1974 Petrol Krizinden bu yana neler yaşadık?

IMF'nin Dünya Bankasının siyasetlerine ilham veren matema-tiksel modellerin, dünya genelinde Anglo-Sakson hukuk geleneğini- özellikle Sözleşme Hukukunun-, rasyonel eylem kuramlarının dayatılmasını yaşadık. Siyasi iktidar

ve toplumsal iktidarda ekonomik iktidarın bu zorlamasını takip etti. Ve bu iktisadi zorlamaların hukuki gerekçeleri oluşturuldu.

Olağan şeyler gibi benimsetilen ön kabuller, azami büyümenin, yani verimlilik ve rekabet gücünün artışının, insan faaliyetlerinin en üst ve yegâne amacı olduğu ve iktisadi güçlere karşı duru-

lamayacağı görüşü kabul görüyor. Ve bu görüş gün boyu hemen her yerde, her mecrada tekrarlanıyor.

Küreselleşme bu neoliberal hegemonyanın en etkili söylemi oldu. İş dünyası küresel şirket ve ülkeler ile rekabet edebilmek için **esneklik** gerektiğini ifade ediyor. Bu aslında en eski patronların en eski düşüncelerini çok çağdaş ve çok alımlı bir mesaj olarak verilmektedir. Bu hegemonyayı haklı çıkarmak için ilerlemeden, akıl-cılıktan, bilimden dem vuruluyor.

Bu düşünce piyasa kanunu olarak adlandırılan şeye, yani güçlünün kanuna terk edilmiş iktisadi dünyanın uygulamalarını birer ilke, ideal kural haline getiriyor. Tek

yasası azami kâr olan bir tür radikal kapitalizme geri dönüş anlamına gelen **mali piyasalar** denen şeyin hükümranlığını yüceltiyor. Bu da dizginsiz ve makyajsız ama rasyonelleştirilmiş, iş idaresi gibi tahakküm biçimlerinin ve piyasa araştırması, pazarlama, reklam gibi manipülasyon tekniklerinin dahil edilmesiyle iktisadi verimliliğin en uç sınırına dayandırılmış bir kapitalizmdir.

Neoliberalizm matematikle silahlanarak ideolojilerin ve örgütlü faaliyetlerin sonunu ilan etti. Esneklik altında geçici ve düşük ücretli işlerin arttığına tanık oluyoruz. Geçici işlerdeki sayıları daimi işlerdeki sayısını geçiyor artık. Yaygın şekilde işten çıkarılma tehdidi orta sınıfın üstünde bir güvencesizlik oluşturuyor. Bu bireyin diğer insanî faaliyetlerini de etkiliyor. Aile yaşamı, mutluluğu tehdit altında kalıyor.

Düşük ücretin diğer yüzü de sunulan daha doğrusu pazarlanan rüyalar için borçlanılması. Borç ve güvencesizlik bir kader oluşturmaya başladı. Bu durum esasen gençleri vuruyor. Bunun sonucu suç işleme

Geçici işlerdeki sayıları daimi işlerdeki sayısını geçiyor artık. Yaygın şekilde işten çıkarılma tehdidi orta sınıfın üstünde bir güvencesizlik oluşturuyor.

oranındaki artış. İşsizlik, hastalık, intihar, alkol bağımlılığı, uyuşturucu kullanımı, aile içi şiddet gibi büyük toplumsal maliyetleri artık göz önünde tutmamız gerekir.

Küreselleşme bir mit olsa da, son derece gerçek olduğu bir alan var: **Mali piyasalar**. “Deregülasyon”, hukuki denetimlerin kısılması ve iletişim olanaklarının artıp, maliyetlerinin düşmesi ile küresel ölçekte birleşik bir mali yapı oluştu. Bu mali piyasa belli ekonomilerin yani, en zengin ülkelerin özellikle de parası uluslararası rezerv parası olarak kullanılan ve bu piyasalarda özgürlük kabiliyeti olan ülkelerin hakimiyetinde. Bugün büyük umutlar beslediğimiz küreselleşmede gördüğümüz, birkaç egemen ülkenin etkisinin tüm dünyaya yayılmasıdır. Sanayiler ucuz işgücü, vergi avantajı buldukları ülkelere kayıyor. Bu uluslararası sermaye piyasası, ulusal sermaye piyasalarının özerkliğini budayarak, kambiyo fiyatlarının ve faiz oranlarının ulus devletler tarafından belirlenmesi yeteneğini hadım ediyor. **Ulusal iktidarlar, devasa sermaye ile donanmış simsarların bir devallasyon tehdidi ile yüz yüze.**

Neoliberal anlayış her tür olguya adaletten, sağlığa, eğitimden güvenliğe kadar her şeyi maliyet ve kâr çerçevesinde ele alıyor.

Ulusları bile etkisiz bırakan küresel sermaye, kısa vadeli yatırımlarının kârlılığından endişe eden yatırımcılara en büyük şirketlerin verimliliklerini her dakika karşılaştırabilme, dolayısı ile nispi başarisizlikları mahkûm etme olanağı veriyor. Mühendislik harikası arabaların beklenmedik arızalar yüzünden geri çağırılması, mucize ilaçlar için inanılmaz cezaların ödenmesi gibi olguları hep bu kısa dönem yatırım çerçevesinden bakmak lazım. Hızlı olanın hayatta kalabilmesi fikri artık üretimdeki özeni yıkmıştır.

Böylesi tehdit altındaki şirketler piyasaların gerekliliklerine en kısa sürede uyumsağlamak zorundalar.

Esnek çalışmanın mutlak hükümlerini böyle kuruyor:

Kısa süreli sözleşmeler, taşeronla çalışmalar, sürekli bir “yeniden yapılanma”, aynı şirket içinde ekipler arası rekabet, nihayetinde ücret ilişkisinin bireyselleştirilmesi. Bunların gerçekleştirilmesi

de bireysel hedeflerin saptanması, değerlendirme görüşmelerinin kişiye özel yapılması, maaş artışı ve prim dağılımının kişisel kabiliyete göre yapılması, aslında ciddi bir hiyerarşik yapıda ücretli olan çalışanların serbest meslek erbabı gibi kendi satışlarından sorumlu kılınması.

Bu hegemonyanın yerleştiği anlayış, yani her tür olguya iktisadi bakış açısı, adaletten, sağlığa, eğitimden güvenliğe kadar her şeyi maliyet ve kâr çerçevesinde ele alıyor. Bunu yaparken de özne olarak bireyi alıyor. Bunu da bir çeşit **sosyal Darwinciliğe** dayanarak gerçekleştiriyor. **En iyi ve en parlak olan kazanır.** Temelinde bir yeteneklilik felsefesi yatıyor. En yetenekliler yönetir, iş sahibi olur. Dolayısı ile iş sahibi olmayan yetenekli değildir. Kazananlar ve kaybedenler vardır.

Bugün görüyoruz ki kaybedenler bu durumun kader olmadığının bilincine varmaya başladı. •

Organik Düşünceler
Necef Uğurlu

Tekne, ev, araba
kiralamak gibi
değil bu kontrat

Kiralık Katiller Dünyası

Yazan: NECEF UĞURLU

Bu gün korkunç olduğu kadar bütün dünyada Bepey yayılmış, kazancı kayıtdışı, vergisi muhasebecisi olmayan cahilinden okumuşuna herkesin yapabileceği bir sektörden bahsedeceğim; ancak baştan söyleyeyim heves edilecek bir iş değil.

Söze nasıl başlasam diye açıkçası çok düşündüm.

Bu işi yalnız kazanç için değil macera olsun veya zevk için amatör bir uğraş diye yapanlar da var. Ama aralarında “master” denilen büyük ustalar tam profesyoneller.

Efendim, nasıl söyleyeceğimi bilemiyorum “kiralık katiller”den bahsediyorum.

Yani anlaşmalı, kontratla tutulan para karşılığı adam öldürenler.

Şimdilerde akademik araştırmalara konu olmuş vaziyetler; araştırmalar gösteriyor ki genellikle erkeklerin rağbet ettiği bir meslek.

1974-2013 arası 27 vakanın sadece birinde kiralık katil kadın.

silahlar genellikle tabanca, istisna olarak asistanıyla birlikte tüfek kullananlar da var, bıçaklama, döverek öldürme diğer yöntemler.

Efendim, genellikle eşlerin birbirleri için kiralık katil tutmaları halinde kiralık katillerin yakalanma oranları yüksekmiş, bunun dışında yakalanmaları zormuş. Cinayet esnasında olaya şahit olanların tanıklık yapma ihtimalinden şüphelenirse kiralık

katil, onları da vuruyormuş mecburen. Bu durumda bir tane bedavadan cinayet işlemek zorunda kalıyorlarmış ki, hoşagiden bir durum değilmiş kendileri açısından. Bedavadan insan öldürmek gibi

Prof. David Wilson'a göre kiralık katiller mafya organizasyonlarının yeraltı odalarında sigara dumanları arasında oturan insanlar değil.

Kriminoloji Profesörü David Wilson'a göre kiralık katiller mafyozik organizasyonların yeraltı odalarında sigara dumanları arasında oturan insanlar değil. Zaten cinayetleri açık havada kurban işe giderken, koşudayken veya köpeğini gezdirirken sokakta herkesin görebileceği yerlerde işlemeyi tercih ediyorlarmış. Aldıkları ücretler ise 100 ile 200 bin pound arasında değişiyor.

Kiralık katillerin ortalama yaşı 38, en genç olanı 15 en yaşlısı 63 yaşında deniyor.

Öldürmek için kullandıkları

merakları yokmuş. Amatörler, zevk için yapanların dışında “master” denilenler usta katiller dürbünlü tüfek kullanan çok iyi nişancılar arasından çıkarmış. O kadar iyiymişler ki bazılarının işleri kurbanın eceliyle öldüğü görüntüsü verirmiş.

Parasızlıktan bu işe soyunanlar ise ayrı bir âlem... Jamaika’lı Orville Wright, 26 yaşında 5000 pound karşılığı Theresa Pitkin adlı kadını öldürmek için sipariş kabul etmiş. Kadınlı yüzyüze gelip Therasa konuşmaya başlayınca, tam bıçaklamak üzere iken vazgeçip “Ben bu işi yapamıyacağım”

diyerek öldürmek maksadı ile gittiği Therasa'nın kollarına yığılmış. Mahkeme yargıcı kendisini "sinirleri bozuk kiralık katil" ilan etmiş.

Kiralık katiller arasında cinayeti işledikten sonra kullandığı plastik eldiveni yere atıp avuç içi izlerinden yakalananlar, çok lüks hayat yaşayıp para harcamaları şüphe çekip enselenenler de yok değil.

Sipariş üzerine insan öldürmeyi meslek haline getirenlerden Ngarimu adlı Londra'da yaşayan (Maori) bir kadın Graham Woodhatch'i yattığı hastanede ameliyat sonrası "temizlemeyi" planlıyor. Ancak ilk seferinde ıskalamayınca işi ertesi gün tamamlamaya gidiyor, sonra da Yeni Zelanda'ya kaçıyor. İlginç olan daha sonra gelip cinayeti itiraf edip ömür boyu hapis ile cezalandırılması.

Avustralya'da işlenen cinayetlerin %2'si kiralık katillerin cinayetleriydi.

Bir cinayete kurban giden Gucci'nin sahibi Maurizio Gucci 1993'de

Patrizia Gucci mahkemede. 26 yıllık cezasının yarısını çektikten sonra şartlı tahliye ile bir modaevinde danışman olarak işe başlamış. Mahkeme, Maurizio Gucci'nin ölümünden 2 yıl önce Reggiani'ye yılda 1.1 milyon İsviçre frankı (1 milyon euro) ödeme yapmayı taahhüt ettiği anlaşmanın hâlâ geçerli olduğuna hükmetmiş.

hisselerini 170 milyon gibi bir paraya Bahreyn'li bir yatırımcı gruba satar. Bu satıştan 1.5 yıl sonra bir kiralık katil tarafından vurularak öldürülür.

Giuseppe Greco. Sicilya mafyasının seçkin üyelerinden. Eski usul çalışıyor. Sicilya ve çevresinde 58'den fazla insanı öldürmüştü. Lâkabı 'iyi adam'

Alexander Solonik. Rus ordusu eski askeri. Pek çok defa haptisten kaçmış. Mafya patronlarını öldürmesi ile ünlü. Lakabı; Makedonyalı Sasha Superkiller

ABD, İngiltere ve Rusya'da kiralık katillerle işlenen cinayetler 90'lardan itibaren başlamış ve günümüzde en yüksek seviyelere varmış durumda.

Katili kim kiralamış dersiniz? Eski eşi Patrizia Reggiani... Kendisi şimdilerde şartlı tahliye edilmiş.

Eğer bir kimse kiralık katil tutup birini öldürtürse “Suçlu kiralık katil midir yoksa kiralaayan mı?” sorusu dünya hukuk fakültelerinde sınavlarda sıkça sorulan bir soruymuş.

“Damat gelini öldürtmek için kiralık katil tutar. Cinayetten damat mı suçlu, yoksa kiralık katil mi?” tarzı bir soruya gelin yanıt arayalım.

Cinayet işlemek suç, bunu planlamak için ekip haline gelmek suç dolayısıyla hepsi ayrı ayrı ve birlikte suç demek için hukukçu olmak gerekmiyor. Son zamanlarda şaşılacak derecede sık rastlanmaya başlanan haberlerin başında eşini öldürtmek için kiralık katil tutan kadınlar var. Anlaşamıyorlarsa efendi, efendi boşanmak varken nereden çıktı bu kiralık katil işi? Kadınlar boşanmaya kalktıklarında eşleri tarafından tehdit edilip, öldürülüyorlar ise hafifletici mazeret

sayılabilir mi diyeceğim ama hukuk devletine yakışmıyor.

Web arama motorlarına girerseniz bu haber başlıklarını görünce şaşırmanın:

“Kocasını öldürtmek için kiralık katil tutan kadın yakalandı.”

“Eşini öldürten kadın için ‘Haksız tahrik idirimi’ istemi...”

“Sevgiliyle birlikte kocasını öldürtmek için kiralık katil tutan kadın, tuttuğu kişiye parayı taksitle ödemeye çalıştı. ”

“Hacı olacaktı katil oldu”

Kiralık Katil Haberleri:

“Üç kiralık katili tam dört defa karısını öldürtmeye gönderdi ama kadın her defasında kurtulmayı başardı.”

“Yanlışlıkla öldürülen kadının cinayet zanlısı eski kiralık katil çıktı...”

“Sultangazi’de ormanlık alanda cesedi bulunan B. G.’nin (35), eşi tarafından tutulan kadın, kiralık katil ve kocası tarafından öldürüldüğü...”

Bu haberlerin sıklığına hem de

ülkemizde olduğuna üzülmemek elde değil. Lakin bilimsel araştırmalar 21. yüzyılın başından itibaren kiralık katiller tarafından işlenen cinayetlerin diğer cinayetlere nazaran artış gösterdiğini saptamış. ABD, İngiltere ve Rusya’da bu artışlar 1990’lardan itibaren başlamış ve en yüksek seviyelere varmış durumda. Konuyla ilgili ciddi psikolojik bir araştırmanın yapılmamış olması için doğasından herhalde, ancak kiralık katillerin kategorilerinde saldırgan davranışları olanlarla, acemice saçma davranışları olanları ve en son olarak “kriminal” açıdan “sofistike” olanlarını usta dedektifler ayırdede-biliyorlarmış. “Sofistike” olanların her birinin kendi tarzı varmış!

Ancak kiralık katillerin psikolojilerini anlamak kolay değilmiş, çünkü çoğunlukla bir kere yakalanmıyorlar. Stillerinin farklılığı doğalarının psikolojisini anlamaya ipucu vermiyormuş.

Dünyada kiralık katil yakalama becerisi en yüksek olan polis teşkilatı ise Yeni Delhi’deymiş. 2017’de tam 50 kiralık katili yakalamışlar.

Yakalananların çoğunun ilk işiymiş, bir gecede zengin olma hayaliyle katil olmaya razı olmak sonra yakalanmak tuhaf bir duygu olmalı.

Delhi’de çok kiralık katil olmakla beraber kiralık katil mafyası, karteli söz konusu değilmiş ama belli başlı köylerin nesi meşhur

diye sorsanız herkes “kiralık katili” dermiş.

Bu kiralık katiller arasında 7 çocuklu anne, üniversite mezunu insanlara rastlamak mümkün; cinayet şekilleri, stilleri çeşitli... En fazla sipariş yürümeyen evliliklerden dolayı eşlerden geliyormuş. Kocasını öldürtenlerin yanı sıra 2017’de karısını öldürtmek için kiralık katil tutan diş doktoru pek meşhur olmuş.

Matematik, bilgisayar dehalarının yetiştiği, dünyada sayılı saygın üniversitelere sahip, mezunları kapışılan bir ülkede aynı anda katil kiralamak, veya kiralık katil olmak nasıl olur da olur akıl alır gibi değil. Hukuk bilinci noksan herhalde.

Bazı siparişlerin kiralık katillerin bile vicdanını sızlattığı işi bıraktıkları artık gerçek mi, yoksa bir söylenceden mi ibaret bilmiyorum. Bir karı kocayı öldürmek için kontrat yapan katile, evdeki kızlarına dokunmaması tenbih edilir, o da talimatı aynen uygular. Daha sonra karı kocayı öldürtenin ve kendisine ödemeyi yapanın evdeki kızları olduğunu öğrendiğinde işi bırakmaya karar verir.

Velhasıl cinayet denilen ilkellik yerine ilim, bilim, sanat, hukuk, felsefe koyan iyi insanlara insanlık ne kadar teşekkür etse azdır.

Hümaniter bilimler, spor, edebiyat, şiir, müzik, hayatı yaşanması kılacak ne varsa Cumhuriyetimizi kucaklasın, kutsasın...

Saygıyla Efendim... •

necefugurlu@gmail.com

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-“Cibuti” hangi kıtadadır?

- a-Asya
- b-Afrika
- c-Amerika
- d-Avustralya

2-Atı yönetmek için ağzına takılan demire ne ad verilir?

- a-Kayış
- b-Gem
- c-Eyer
- d-Üzengi

3-“Dünyanın Merkezine Seyahat” adlı ünlü romanın yazarı kimdir?

- a-Mark Twain
- b-Richard Bach
- c-Jules Verne
- d-Lewis Carroll

4-Büyük Okyanus’da yer alan Charles Darwin’in Evrim Teorisini şekillendirdiği dev kaplumbağaları ile ünlü takımada hangisidir?
a-Mergui b-De Long
c-Antiller d-Galapagos

5-Aşağıdakilerden hangisi duman rengidir?

- a-Kül
- b-Füme
- c-Argani
- d-Füne

6-Tarıma dayalı olmayan endüstri kolu hangisidir?

- a-Kağıt
- b-Cam
- c-Sigara
- d-Şeker

7-“Scapula” hangi kemiğin Latince adıdır?

- a-Kürek
- b-Kol
- c-Leğen
- d-Tarak

8-Beşiktaş’ın “Atom Karınca” lakaplı futbolcusu kimdir?

- a-Rıza Çalımbay
- b-Feyyaz Uçar
- c-Ali Gültiken
- d-Süleyman Seba

9-Eskişehir şehir merkezinden geçen ve şehri ikiye ayıran çayın adı nedir?

- a-Banaz Çayı
- b-Sarı Çay
- c-Bakır Çay
- d-Porsuk Çayı

10-Hangisi “dilekçe” kelimesi ile eş anlamlı bir sözcüktür?

- a-Teyakkuz
- b-Arzuhal
- c-İstibdat
- d-Teamül

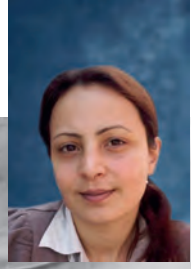
11-Bir kimseyi övmek için yazılan şiirlere ne ad verilir?

- a-Mekniye
- b-Melhame
- c-Methiye
- d-Mevkute

12-Satranç oyununda tahta üzerinde oyunun başında “toplam” kaç adet piyon vardır?

- a-8
- b-4
- c-16
- d-64

Yanıtlar:
151.
sayfada

Antibiyotik çağını başlatan keşif:

Penisilin

İskoç bakteriyolog Alexander Fleming, 1928 yılı Eylül ayında ilk antibiyotik olan penisilini keşfetti. Penisilinin keşfi, enfeksiyon hastalıklarından kaynaklanan ciddi orandaki ölümlerin son derece azalmasını sağladı ve tıp alanında yeni bir çağı başlattı. Antibiyotikler, bakteri ve mantarlar tarafından üretilen ve rakip mikrobiyal türleri

öldürme ya da engelleme yeteneğine sahip bileşiklerdir.

Eski Mısırlıların iltihaplı yaralara küflü ekmek uyguladıklarına ilişkin bilgiler, bu olgunun çok uzun zamandır insanlık tarafından bilindiğini ortaya koymaktadır. Bu bilgi ve pratiğin tıp tarihine geçmesi ise

19. yüzyıla kadar bazı bakteri ve küfler arasında karşıt etkileşim gözlemlendi ve bu duruma antibiyoz adı verildi. Fakat bu çalışmalar gözlemden öteye gidemedi.

Penisilinden önce enfeksiyon hastalıkları için etkili bir tedavi yoktu.

Londra'da St. Mary's Hastanesi'nde bakteriyoloji profesörü olarak görev yapan Alexander Fleming sayesinde mümkün oldu.

1928 yılı 3 Eylül günü tatilden dönen Alexander Fleming laboratuvarında çalışırken, çibanlar, boğaz iltihapları ve apselere neden olan stafilokok bakterilerinin yer aldığı petri kaplarını sınıflandırmaya başladı. Fleming bu sırada bir petri kabında tuhaf bir durum olduğunu fark etti. Petri kabında benekler halinde bakteri kümeleri yer alıyor fakat kabın küf mantarı büyüyen tarafında ise bakteri bulunmuyordu. Küf mantarının büyüdüğü alanın çevresi temizdi ve bu bölümde sıvı vardı. Sonraları Penicillium notatum olarak adlandırılan bu küf mantarı, bakteri üremesini engelleyen bir şey salgılıyor gibi görünüyordu.

Fleming bu "küf suyu"nun, streptokok, meningokok ve difteri basili gibi çok çeşitli zararlı bakterileri öldürme kabiliyetine sahip

olduğunu buldu. Bu sıvıya da penisilin adını verdi. Ardından asistanları Stuart Craddock ve Frederick Ridley'e zor bir görev verdi. Craddock ve Ridley'den, saf penisilini bu küf suyundan ayırtmalarını istedi. Fakat bu konuda bir ilerleme kaydedilemedi.

Alexander Fleming bulgularını Haziran 1929'da İngiliz Deneysel Patoloji Dergisi'nde yayımladı. Fakat Alexander Fleming ve Biyokimya Profesörü Harold Raistrick de dahil olmak üzere penisilini saflaştırmaya çalışan bakteriyologlar başarısız oldular.

Oxford Üniversitesi'nden Howard Florey, Ernst Chain ve meslektaşları ise penisilin, bir laboratuvar çalışmasından hayat kurtarıcı bir ilaca dönüşmesini sağlamayı başardılar. Florey ve Chain'in penisilin saflaştırılması konusundaki çalışmaları, tam da İkinci Dünya Savaşı'nın özellikle bilimsel araştırmaları son derece güç kılan koşulları içinde, 1939 yılında başladı.

Howard Florey ertesi yıl, penisilin fareleri ölümcül streptokok bakterilerinden enfeksiyona karşı koruduğunu gösteren bazı deneyler yaptı. Penisilin ilk kez bir insan üzerinde kullanılması ise 12 Şubat 1941 günü oldu. 43 yaşındaki bir

polis memuru olan Albert Alexander, bahçesindeki budama işleri sırasında enfeksiyon kapmıştı ve hayatı tehlikesi vardı. Albert Alexander'a penisilin enjekte edildi ve hastada

birkaç gün içinde olağanüstü bir iyileşme gözlemlendi. Ancak ellerinde yeteri miktarda penisilin olmadığı ve hastaya uygulanmasına devam edilemediği için Albert Alexander birkaç gün sonra hayatını kaybetti.

Buna karşın, penisilin uygulanan başka hastalardan iyi sonuçlar geliyor ve savaş alanındaki İngiliz askerleri için de penisilin üretilmesi için planlar yapılıyordu. Savaş koşulları ise penisilin endüstriyel üretimini zorlaştırıyordu. Bazı İngiliz ilaç şirketleri bu görevi üstlendiler fakat Howard Florey,

Alexander Fleming

Howard Florey

Ernst Chain

kimya endüstrisinin tamamıyla savaşa odaklı çalışmaları yaptığı bu sırada İngiltere'de büyük miktarlarda penisilin üretiminin mümkün olmadığı farkındaydı. Bu nedenle Florey ve meslektaşları Norman Heatley, Amerikan ilaç endüstrisinin penisilin üretimine ilgisini çekmek için Amerika'ya gittiler.

Florey ve Heatley, Amerika'daki meslektaşlarıyla işbirliği yaptılar ve penisilin veriminin artırılması için bir proje başlattılar. Çalışmalar kısa sürede sonuç verdi ve Oxford ekibi tarafından kendi kültür ortamlarında kullanılan sükröz

yerine laktoz ilavesi yapılarak penisilin veriminin önemli ölçüde artırabileceği ortaya konuldu. Daha

Fleming'in penisilini keşfetmesi, meslektaşlarının bu konudaki çalışmalarının önünü açtı. İnsanlık tarihinin en büyük gelişmelerinden biri olarak kabul edilen bu keşif, milyonlarca insanın hayatını kurtardı.

Penisilinin tedavi edici niteliklerinin geniş olması, onun "mucize ilaç" olarak nitelendirilmesine neden oldu. İlaçın en önemli özelliklerinden biri de kısa süre içinde kitlesel kullanıma sunulması oldu.

sonra da fermentasyon ortamına mısır maserasyon sıvısı eklenmesinin penisilin verimini en az on kat artırdığı keşfedildi. Yine fermentasyon ortamına fenilasetik asit gibi penisilin öncüllerinin eklenmesiyle penisilin verimi daha da artırıldı.

Küf suyunun bir ilaca dönüşebilmesi için laboratuvar çalışmaları devam ederken, diğer taraftan da Amerikan ilaç şirketleri ve devlet kademelerinin de katıldığı toplantılarla endüstri liderlerinin cesaretlendirilmesi amaçlanıyordu. Endişeleri olsa da, şirketler penisiline ilgi

göstermeye ve üretime başladılar. Büyük ölçekli penisilin üretimi için ilk fabrika 1 Mart 1944'te New York Brooklyn'de Pfizer tarafından açıldı.

Bu sırada asker ve siviller üzerinde yapılan klinik çalışmalar da penisilinin tedavi edici etkilerini teyit ediyordu. İlaçın, streptokok, stafilokok ve gonokok enfeksiyonları dahil olmak üzere çok çeşitli enfeksiyonların tedavisinde etkili olduğu gözlemleniyordu. ABD ordusunda cerrahi ve yara enfeksiyonlarının tedavisinde kullanılmaya başlayan penisilinin frengi üzerindeki etkinliği de ortaya çıkınca, 1944'te İngiltere ve Amerika Birleşik Devletleri'nin silahlı kuvvetlerinde bu hastalığın birincil tedavisi oldu.

Bu yeni "mucize ilaç" ile ilgili bilgiler halka ulaşmaya başladı. gında penisiline olan talepte de artış yaşandı. Üretimdeki artış 1944 yılında ivme kazandı ve penisilin 15 Mart 1945'ten itibaren Amerika'daki eczanelerde tüketicilere sunuldu. Aynı yıl Alexander Fleming, Howard Florey ve Ernst Chain, penisilin araştırmaları nedeniyle Nobel Ödülü'ne layık görüldü. İngiltere'de ise 1 Haziran 1946'da reçeteli olarak satılmaya başlandı.

Üretimin hızla artması ilacın fiyatının düşmesini de beraberinde getirdi. Penisilinin halkın rahatça ulaşabildiği bir tedaviye dönüşmesi de, bu buluşun milyonlarca insanın hayatını kurtarmasını sağladı. •

sbriyeasirbd@gmail.com

Çeviri kaynağı yazı: Discovery and Development of Penicillin, American Chemical Society

Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

The Postman (Postacı)

Kevin Costner'in 1998 yılında gösterime giren, ülkemizde nedense Haberci adı ile oynatılan The Postman adlı filmini izleyeli yirmi yıl oldu.

İzlediğim içerikli filmler arasında önemli bir yeri olan bu filmi değerli okurlarımdan izleyen,

*Gerçek bir
postacı olmasa
da kendisine
umut bağlayan
insanlara sırt
çeviremeyen
bir kahramanın
öyküsü.*

izleyip de hatırlayan var mı bilemiyorum. Ama aradan bunca zaman geçmesine rağmen ben hep anımsarım. Nedeni de son derece önem-sediğim içeriği.

Nükleer savaşın yıkıcı etkilerinin yaşamı neredeyse sonlandırdığı 2013 yılında, teknoloji

Filmde, posta teşkilatından geri kalan oluşumlar general bozuntusu ve başıbozuk adamları tarafından yok edilmiş, insanların haber alma olanağı ortadan kaldırılmıştır.

namına hiçbir şeyin kalmadığı; hayatta kalabilen insanların birbiriyle iletişim kurma olanağı bulamayan ilkel kabileler halinde yaşamlarını sürdürdükleri, general bozuntusu bir tiranın komuta ettiği ordu artığı bir çete tarafından özgürlüklerinin kısıtlanıp sömürdükleri bu hayali savaş sonrasında devlet düzeninin yok olduğu Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşananları anlatır Kevin Costner bu filmde.

Devletin vazgeçilmez kurumlarından biri olan posta teşkilatından geri kalan oluşumlar general bozuntusu ve başıbozuk adamları tarafından yok edilmiş, insanların haber alma olanağı ortadan kaldırılmıştır. Birbirlerinin varlığından habersiz yaşayan bu kabileleri baskı altında tutabilmek ve yalnızlaştırarak sömürebilmek için yapılması gereken öncelikli iştir insanların haber alma özgürlüğünü ve birbirleri ile iletişim kurmalarını engellemek. Filmin kahramanı da bu topluluklardan birine sığınan; ölmüş bir

postacının giysisini ve yerlerine ulaşmamış mektuplarla dolu çantasını sahiplendiği için postacı sanılan sıradan bir kişidir. Filmde gerçek bir postacı olmasa da kendisine umut bağlayan insanlara sırt çeviremeyen sıradan bir insanın kendi çapında bir posta teşkilatı oluşturup tiranın ve acımasız ordusunun amansız engellerine rağmen birbirlerinin varlığından habersiz toplulukların haberleşmelerini; birleşip örgütlenerek özgürlüklerini elde edişlerini sağlayışının öyküsü.

Tarihte posta hizmeti ilk kez kimi kaynaklara göre Pers Kralı Büyük Kiros^[1] tarafından MÖ 550 yılında kurumsallaştırılmış. Kimi kaynaklara göre de MÖ 19. yüzyılda Asurlular döneminde. Sözüünü ettiğim filmde Persler tarafından gerçekleştirilen, atlı postacıların belirli duraklarda at değiştirerek daha hızlı haber ulaştırdıkları posta düzenini örnek almış yapımcı ve yönetmen Kevin Kostner. Antik Yunan tarihçisi Herodot'un

yazdığına göre yağmur, kar, sıcak, karanlık demeksizin postaları en hızlı şekilde ulaştıran postacıların at değiştirdikleri bu duraklar da filmdeki gibi birbirlerinden bir günlük uzaklıktaymış.

Tarih boyunca en önemsenen başlıca işlerden biri olmuş posta hizmetleri. Kimi zaman göndericiler, kimi zaman alıcılar ödemiş postacıların ücretlerini. Posta hizmetleri devletler tarafından kurumsallaştırıldıktan sonra da bu kargaşaya son vermek için gönderilere önceden para ödenerek pul yapılandırılmaya başlanmış. İlk posta pulu “Penny Black” de 6 Mayıs 1840 tarihinde İngiltere’de kullanılmış. İnsanlar ve ülkeler arasında haberleşme, insanların birbirlerinden, ülkelerinde ve dünyada olup bitenlerden haberdar olabilmeleri ise 17. yüzyıldan başlayarak yayınlanan gazeteler ile mümkün olabilmiş; radyo ve televizyonun icadı ile çok daha kapsamlı ve farklı bir boyuta ulaşmıştır. Günümüzde en çok tartışılan konuların başında da haberleşme ve haber alma özgürlüğü gelmektedir. Çağdaş devletlerin olmazsa olmaz niteliği artık sadece posta hizmetleriyle sınırlı değil. Basın ve yayın organlarının özgür yayın yapma ve haber vermeleri de nitelikli devletlerin başlıca göstergesi. İlk postacıdan başlayarak günümüze değin değişmeyen, değişmemesi gereken temel ilke ise postacıların/habercilerin görevlerini her güçlüğü göğüs gererek yerine getirme erdemine

sahip olmaları gereği.

Omuzlarında kocaman, askılı deri çantaları, gri kostümleri ile uyumlu kasketleri ile çocukluk günlerimin en güvenilir habercileriydi postacılar. Yaz kış demeden sürdürürlerdi üstlendikleri bu kutsal görevi. Sadece kentlerde değil, yurdun her köşesindeki kasaba ve köylerde yaşayanlar onlar sayesinde haberdar olurlardı gönderdikleri mektup ve telgraflarla birbirlerinden. Telefonun yaygın olmadığı o geride kalan yıllarda şehir içi haberleşme de mektuplaşarak sağlanır, bir mektup yazılıp postalandı mı kimsenin aklına düşmezdi yerine

Basın ve yayın organlarının özgür yayın yapma ve haber vermeleri de nitelikli çağdaş devletlerin başlıca göstergesi.

ulaşıp ulaşmayacağı kuşkusuz. Akıllara gelmezdi böyle bir şey. Devletin varlığından kuşku duymakla eşitti böyle bir kuşku. Devletin namusuydu postacıların omuzlarında taşıdıkları o kocaman deri çantaların içindeki gönderiler. Postacılar da tüm devlet memurları gibi devletin namusunu temsil ederlerdi. Devletin namusu, devlete ve vatandaşa hizmet etmekle yükümlü yönetenlerden ve devlet memurlarından sorulurdu.

Tarih, yok olup ortadan kalkmalarının belli başlı nedeni olarak devletlerin ahlâki yönden yozlaşmasını işaret ediyor.

Çağdaş toplumlarda devletlerin var oluş gerekçelerinin vatandaşlara hizmet etmek; vatandaşlarının huzurunu mutluluğunu sağlamak olduğu herkes tarafından bilinen bir gerçek. Bu hizmetin temel koşulu da her vatandaş için eşit ve eksiksiz olması. Bunu sağlamak da hizmetlerinin karşılığı vatandaşların vergileri ile ödenen devlet yönetici ve memurlarının üslendikleri görevi her türlü güçlüğü rağmen eksiksiz yerine getirmeleri. Rüşvet denilen illete bulaşmış devlete ihanet etmemeleri; hem kendilerinin hem de

mensubu oldukları devletin namusunu lekelememeleri.

Tarih, yok olup ortadan kalkmalarının belli başlı nedeni olarak devletlerin ahlâki yönden yozlaşmasını işaret ediyor. Bu yozlaşmanın en belirgin göstergesi de rüşvet ve yolsuzluğun sıradanlaşması. Rüşvetin ortaya çıkıp sıradanlaşmasının nedeni de insanların sahip oldukları değer yargılarını yok eden enflasyon.

Yıllar önce Prof. Dr. Feridun Ergin'in "Enflasyon paranın değil, insanın değerini düşürür." dediği "İktisat"^[2] kitabını okuduğumda kavramıştım ilk kez bu gerçeği. Kendi sınırlı tarih bilgimle Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş nedenini bu görüşün ışığı altında gözden geçirmiş; Osmanlı İmparatorluğu'nun çöküş sürecinin enflasyondan kaynaklandığını bu öngöründen

hareketle (kendimce) keşfetmiştim. Kanuni Sultan Süleyman tarafından kendisine bağlanan 9 akçe maaşı ödemeyen devlet memurlarından şikâyet eden Fuzulî'nin^[3] lise yıllarından bildiğim ünlü eseri "Şikâyetname"si de bu keşfimin kanıtı olmuştu: "*Selam verdüm, rüşvet degüldür deyü olmadılar/ Hüküm gösterdüm, faidesüzdür deyü mültefit olmadılar...*"

16. yüzyılda başlamıştı enflasyon Osmanlı İmparatorluğu'nda. Amerika kıtasının keşfinden sonra Avrupa'da altın ve gümüş rezervlerinin dengesi Osmanlı

İmparatorluğu aleyhine değişmiş; parasının alım gücü azalan Osmanlı toplumunda filizlenen enflasyon, Prof. Dr. Feridun Ergin'in dediği gibi paradan çok insanın değerini düşürmüştü, değer yargıları giderek yok olmuş; rüşvet denilen amansız hastalık da devlet memurları arasında giderek yaygınlaşmıştı. Sultan Süleyman, adının önüne eklenen "Kanuni" lakabına rağmen çıkardığı "Adaletnâmeler / Kanunlar" ile bu yozlaşmanın önünü almaya çalışmışsa enflasyonun önü alınamamış; yozlaşma giderek daha da artmış, koca imparatorluk kadırlara / yargıçlara kadar bulaşan rüşvet belasından bir türlü yakasını kurtaramamıştı.

Kevin Costner'in, The Postman / Haberci filmini bu denli önemsememin nedeni haberleşme özgürlüğünün bir ülkenin varoluş nedenlerinden biri olmasını vurgulamasının

yanı sıra, çocukluğumdan bu yana postacıların en güvenilir, en dürüst devlet memurları olduklarına olan inancım. Kendi vicdanlarına karşı duydukları sorumluluktan kaynaklanan dürüstlükleri ile görev bilincelerine duyduğum hayranlık. Evde olmadığımızda posta kutumuza bırakılan, kapımızın altından atılan ya da kapıların kenarına sıkıştırılan bir mektubun uyandırdığı yitirmedik güven duygusu ve huzur. Postacılar var oldukça, özgürce haberleşebildikçe her şeyin üstesinden gelineceğine, doğruluğun, dürüstlüğün ve görev bilincinin her zaman galip geleceğine olan inancımı her anımsadığımda güçlendirmiş olması... •

tekinozertembd@gmail.com

[1] II. Kiro (MÖ 600-530) Birinci Pers İmparatorluğu olan Ahemeniş İmparatorluğu'nun kurucusu.

[2] Sermet Matbaası, İstanbul 1961

[3] Fuzulî, 1483 - 1556 Azerbaycan Türkçesinde eser veren Azeri divan şairi.

HALİL CİBRAN'DAN BİR ÖYKÜ

Bu, tımarhanenin bahçesinde oldu: Solgun benizli, yakışıklı, hayranlık uyandıran bir delikanlıya rastladım. Yanına oturdum ve sordum: "Niçin buradasın?"

Bana şaşkınlıkla baktı ve dedi ki: "Bu yakışsız bir soru, buna rağmen cevap vereceğim. Babam kendisinin bir kopyası olmamı istedi. Amcam da öyle. Annem ise ünlü babası gibi olmamı istedi. Ve kızkardeşim de, denizci kocasının benim için izlemem gereken mükemmel bir model olacağını söylüyordu. Erkek kardeşim de kendisi gibi kahraman bir sporcu olmam gerektiğini düşündü. Hocalarımın durumu da aynıydı: Felsefe doktorundan musiki üstadına ve mantıkçıya kadar, hepsi kararlıydılar. Her biri kendisinin aynadaki yansıması olmamı istedi. İşte bu yüzden buraya geldim. Burayı daha huzurlu ve sıhhatli buluyorum. En azından başkası değil kendim olabiliyorum burada."

Sonra birden bana döndü ve dedi: "Söyle bana, seni de buraya başkalarının nasihatları ve eğitime çabaları mı sürükledi?"

Ona cevap verdim: "Hayır ben ziyaretçiyim."

"Öyleyse sen de duvarın ötesindeki tımarhanede yaşayanlardan birisin!"

Halil Cibran'ın "Kum ve Köpük, Avare" adlı kitabından alıntıdır.

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Efsaneye Dönüşen Konferans

Yalta Konferansı^①

II. Dünya Savaşı hem Avrupa hem de Uzak Doğu'da tüm şiddeti ile devam ederken “Üç Büyükler” olarak anılan Roosevelt, Stalin ve Churchill, 4-11 Şubat 1945 tarihleri arasında Karadeniz kıyısında bir sayfiye yeri olan Yalta'da bir araya geldiler. »

Savaş sonrasında oluşturulacak dünya düzeninin konuşulacağı görüşmeler için söz konusu devlet adamlarının yanlarında kalabalık heyetler de hazır bulunuyordu. Görüşmeler sonunda aralarında Almanya'nın işgal edilmesi ve Nazilerden arındırılması, barışı sağlamak için Birleşmiş Milletler adlı bir "Dünya Örgütü"nün kurulması, Japonya'daki savaşın başarı ile sonuçlandırılması ve Doğu Avrupa'nın geleceği gibi hususların da bulunduğu birtakım konularda uzlaşma sağlandı.

Ancak bütün bunlar savaş döneminde Müttefikler tarafından gerçekleştirilen konferanslar arasında Yalta'nın uzlaşılan konuların hayata geçirilmesi bakımından en verimsiz konferans olduğu gerçeğini kanıtlamanın haricinde herhangi bir işe yaramadı. Diğer bir deyimle Yalta'da gür sesle dile getirilen amaçlara tam anlamıyla ulaşılamadı.

Yalta görüşmelerinin uzun süre devam eden asıl efsanesi, konferans esnasında bir heykeltıraş edasıyla şekillendirilen Avrupa'da bazı ülkelere (Polonya gibi) büyük zararlar verilirken Sovyetler Birliği'ne büyük avantajlar sağlanması oldu. Stalin tarafından kurnazca yöntemlerle alt edilen Roosevelt ve Churchill uzun yıllar Doğu Avrupa'nın Sovyet hakimiyeti altında kalmasının

suçlusu olarak görüldüler. Üç Büyükler, insanların ve ülkelerin haklarına saygıdan uzak bir tavır takınarak siyasi bir güç oyunu sergilediler. Bu insanların arasında ülkelere geri gönderilmeleri halinde öldürülmeleri muhtemel olabilecek savaş esirleri de vardı. Esasen hiç kimsenin tutma niyetinde olmadığı sözler verildi.

Tüm efsaneler gibi elbette Yalta'daki bu söylemlerde de etkili bir propaganda silahı olarak kullanılan bir gerçeklik payı vardı. Ancak bu, durumu çarpıtmak

dışında bir işe yaramadı. Yalta Konferansı'nı tek başına Soğuk

Sör Frank Roberts

Savaş döneminin başlangıcı olarak kabul etmek doğru olmaz ancak bunun Soğuk Savaş yolculuğu istikametinde planlı olarak atılmış uzun soluklu bir adım olduğu söylenebilir. Tecrübeli bir İngiliz Diplomatı olan ve Yalta Konferansı'na bizzat

katılan Sör Frank Roberts, 1998 yılındaki ölümüne kadar bu konuda çok çarpıcı açıklamalar yaptı.

Kendisi bu açıklamalarda Yalta'yı anlamak için temel noktanın büyük resmi görmek olduğunun altını çizerek özellikle Konferansın yerine ve zamanlamasına dikkat çekti. Yer tamamen Sovyet kontrolü altındaydı ve Batılı gözlerden çok uzaktı. Zamanlamaya gelince, Avrupa'da savaşın sonunun yakın olduğu zaten aşıkardı.

sonra Roosevelt ve Churchill Kırım'a ulaşmak için 1400 millik yolculuk yaptı. Bunu karayolu ile yapılan sekiz saatlik bir seyahat takip etti. Esasen Sovyetler, Konferansı iyi organize etmişlerdi fakat bilinçli olarak Yalta'nın seçilmesi dünyaya hakim olan gücün eksenindeki kaymaya işaret ediyordu.

Stalin Moskova'dan Yalta'ya trenle geldi ve yabancı misafirlerin kaldıkları yerlerin gizlice dinlenmesi de dahil olmak üzere

Churchill, Roosevelt ve Stalin Yalta'da

Neden Yalta?

Konferansın Yalta'da yapılması Stalin'in gücünün bir kanıtıydı. Sağlık durumunun seyahat etmeye izin vermeyeceğini ileri süren Sovyet lider, görüşmelerin Karadeniz kıyısında yapılması konusunda ısrar etti. Bunun üzerine hastalıkla boğuşan ABD Başkanı 6000 millik zorlu bir yolculuk yapmak zorunda kaldı. 70'inin üzerinde olan Churchill ise 4000 millik mesafeyi kat etti. Malta'da 2 Şubat günü yapılan toplantıdan

Konferansın fiziki boyutunu kendi kontrolü altına aldı. Bu, Stalin'in yabancı heyetlerin ne düşündüklerini bilmesi ve bunların anlık isteklerinde dile getirdikleri hususların karşılanması anlamına geliyordu.

Örneğin, Churchill'in kızı İngiliz Heyetinin kaldığı yer olan Vorontsov Palace Otelinde limon suyunun havyarla iyi gittiğini dile getirmesinin ardından bir limon ağacı üzerindeki meyveleri ile birlikte bir gece yarısı otelin serasına konulmuştu. Sovyetler

tarafından izlenmek İngilizler ve Amerikalılar için pek şaşırtıcı değildi. Zira Churchill daha önce Yalta'da ULTRA kodlu mesajlarını alamayacağına dair uyarılmıştı fakat kendisi orada bolca limonlu havyar yeme imkanı buldu.

Neden Şubat 1945?

O sırada Avrupa'daki savaş neredeyse kazanılmıştı. Zira Haziran ayında Normandiya'ya yapılan çıkarma ve Rusların Doğu'daki büyük taarruzu sayesinde 1944, savaşın sona ermesi yolunda çok önemli rol oynayan bir yıl olmuştu. Sovyet birliklerindeki korkunç kayıplara rağmen Stalin hala başat askeri pozisyonunu muhafaza ediyordu.

1945 yılının başına gelindiğinde Doğu Cephesi, kuzeyde Litvanya'nın Baltık kıyısındaki Memel bölgesinden Polonya'ya, oradan da o zamanki adlarıyla Çekoslovakya ve Yugoslavya üzerinden Avrupa'nın güneyine kadar uzanıyordu. Kızıl Ordu Berlin'in yaklaşık 40 mil doğusunda bulunan Oder Nehri kıyılarına dayanmıştı. Ren Nehrine yaklaşan Batılı Müttefikler Ardenler bölgesinde Alman karşı taarruzları neticesinde durdurulmuşlardı.

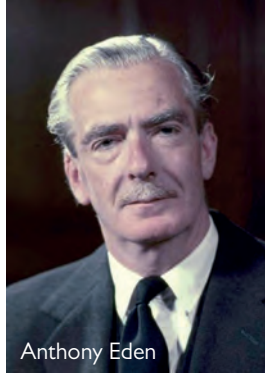
Almanya'nın yenilgisi yakındı. Japonya için de durum aşağı yukarı aynıydı. Buna paralel olarak savaş

sonrasına dair planlar iyiden iyiye hız kazanmıştı.

Üç Büyükler, 1945 senesinin başında savaşın Avrupa ve Uzak Doğu'da nasıl sonlandırılacağı ve savaş sonrasındaki barışın nasıl sağlanacağına dair bir anlaşmaya varılmasının acil bir ihtiyaç olduğunu fark ettiler. Bunlar küresel meselelerin kendileri tarafından bir düzene sokulması için savaş zamanı uygulamalarını bir süre daha devam ettirmek istediler. Ancak farklı öncelikleri mutlak olarak birbirleriyle örtüşmüyordu.

Stalin “Ne İsteddiğini Bilen Bir Ayı* mıydı?”

II. Dünya Savaşı esnasında İngiltere Dış İşleri Bakanı olan Anthony Eden, İngiliz ve Amerikan heyetlerinin Yalta'daki görüşmeler esnasında “Ne istediğini kesin olarak bilen bir ayı” ile mücadele etmeye yetecek ölçüde bir stratejilerinin olmadığını fark etmişti.

Esasen Stalin'in planlarında yeni bir şey yoktu ve niyeti 1939 yılından beri belliydi. Kendisi eskiden Rus İmparatorluğu'na ait olan toprakların ele geçirilmesini ya da kontrol altına alınmasını hedefliyordu. Stalin bu

(*) Rusya'da güç, cesaret, akıl ve zekâ gibi pozitif anlamlar yüklenen ayı ülkenin sembolü olarak kabul edilir.

Stalin

Almanya'nın dünya gücü olma iddiasının artık sona erdiğine inanıyordu.

Olağanüstü askeri gücü ile Sovyetler Birliği Almanya'nın yerini almaya hazırdı.

niyetini Nazi-Sovyet Paktından önce William Strang ile yapılan ve sonuç alınamayan görüşmeler ile 1941 senesinde Anthony Eden'le Moskova'da gerçekleştirdiği görüşmelerde zaten bizzat dile getirmişti. 1945'e gelindiğinde Stalin Almanya'nın dünya gücü olma iddiasının artık sona erdiğine inanıyordu.

Olağanüstü askeri gücü ile Sovyetler Birliği Almanya'nın yerini almaya hazırdı. Stalin bu avantajı ele geçirmek için bastırma zamanının geldiğini düşünüyordu. Ancak Stalin'in istekleri bunlarla sınırlı değildi. Yalta'da Stalin'in öncelikleri, genişlemiş olan Sovyet topraklarının sınırlarını

korumak ve süper güç olarak kabul edilmektir. Ancak Stalin masada müttefik halinde bulunan devletlerin toprak, siyaset ve ticaret alanlarındaki hedeflerine ilişkin olarak çok derin şüpheler duyuyordu. Sovyet casuslarından Amerikan ve İngiliz yetkilileri hakkında aldığı istihbarat bu şüphelerini daha da artırdı. Sovyetler Birliği'nin savaş sırasında hoyrat bir şekilde kullanarak eksilttiği insan ve malzeme kaynaklarını acilen yeniden toparlaması gerekiyordu.

Stalin'in ikmal etmeyi planladığı kaynakları canlandırmak ve Doğu Avrupa'ya hakim olmak için savaşta yenilen Almanya'nın nasıl kullanılacağı büyük önem arz

ediyordu. Bu kapsamda nüfus, ticaret ve siyaset konuları öne çıkıyordu. Sovyetler Birliği'nin Uzak Doğu'da da sınırları vardı ve bu nedenle Japonya ile yapılan savaşın nasıl sona ereceği de Stalin açısından çok önemliydi. Stalin savaş sonrasındaki dünya düzeninin eski emper-

yalist güç konumundaki İngiltere veya yeni askeri ve ekonomik güç olan Amerika tarafından kurulmasını istemiyordu. Bu yüzden Stalin'in Yalta'daki tutumu hem savunma hem de taarruz konumunda kalmak şeklinde oldu. •

(Devamı gelecek sayımızda)

Anka
Berk Yüksel

Madde Bataklığında **Ruhunu** Aramak

“Ben kendimin gölgesiyim;
o neyin gölgesi, onu arıyorum!”

Fernando Pessoa

Hayat ağacından uzak, en önemlisi kendi-
sinden uzak; kâinata yabancı “İnsan”
olamayan “insan”. Bağılıklarını bağımlılık
yaparak kutsuyor... Acınası halinden mutlu,
alevler onu közlerken, “Daha da, daha da” diyor
“bakar görmez” insanımsı acıdan zevk alırken...

"Oyunlar bedava"
diye ateşi kendi odun-
ları ile beslerken,
aynadaki aksinde
işlenmeden giden
kütüğü göremiyor ve
kendi cehenneminde,
büyük bir mutlulukla
yanıyor "Herkes";
bir damla, sadece bir
damla bile bilgelik
suyu istemeden...

Bile bile bir
felakete, insanlığın
sonuna doğru gittiği-
mizin farkında mıyız?

Bu hissiyat her
geçen gün zihnimize
dolmuyor mu?

Düşüş daha ne
kadar sürecek?

Bu Dünya'da,
bu planda kapana
kısılmış gibi hissetti-
ğiniz anlar yok mu?

Bir kukla gibi
oynandığınızı hissetti-
ğiniz ve "Çıkarın beni bu
plandan!" diye haykırdığınız
hiç oldu mu?

Özgür irademiz ne kadar hür?

Neyi biz gerçekten belirliyoruz?

Yaşamımızın dizginleri kimin
elinde?

"Ben bu olduğumdan daha
fazlasıyım" diye düşünüp isyan
etmiyor musunuz?

"Nereden geldim, nereye gidi-
yorum?" sorularınıza beş duyumuz
ile cevap bulamamak canınızı
sıkıyor mu?

Bu Dünya'da,
bu planda kapana
kısılmış gibi
hissettiğiniz anlar
yok mu?

Madde bizi
bir mıknaş gibi
kendine çekerken,
ruhumuzu da
emmiyor mu?

İçimizdeki

boşluğun her geçen
gün arttığını hissetmiyor

musunuz?

İnsanlığın hali moralinizi
bozuyor mu?

En basit olguların bile çevre-
nizde anlaşılmaması içinizi karartıyor mu?

Bunu değiştirmek için verdi-
ğiniz çabalar işe yaramıyor mu?

Tüneldeki tren hızını artırarak
üzerimize gelirken, insanoğlu
kaçmak yerine, koşarak kendi sonu
ile kavuşmak istiyor.

Belki de Bütün'ün sonsuz döngüsünde sıramızı savdık ve yolumuzun sonuna yaklaşıyoruz. İnsanlık tükenişte yeni bir üst "insan" doğacak ve bizi geçmişte bırakacak! İnsanlığın başlangıçsızlıktan süre gelen her kaydının yer aldığı kolektif bilinçaltı da bunu gayet iyi biliyor.

Büyük bölüm karanlığın dibinde neşe ile birbirine çamur atarken, çok azımız karanlıkta zar zor gördüğümüz ışığa doğru yöneliyoruz...

Sarmalı, döngüyü bir türlü aşamıyoruz!

Aştırılmıyoruz!

Özgür olamıyoruz!

"Savaşçı harekete geçer, aptallar ise sadece tepki verir!" denir...

Madde ve mana arası iki sütunlu çift eksenli yolda ilerlemek isteyen "kahraman" bir sütun seçip sürekli onu güzelleterek yol alamaz! Kendisi bir orta sütun olur! Hedef, yol ve yolcu dinamik dengede Bir'dir.

İşte bu ortamda efsanevi kahraman, hürriyetini kazanmak isteyendir ve onun hikâyesi düalitenin sahiplerine fikri başkaldırısının hikâyesidir!

Ve kahraman der ki: "Az gittim uz gittim dere tepe düz gittim, bir de dönüp arkama baktım ki ne göreyim? Bir arpa boyu yol gitmemişim..." •

berkyukselbd@gmail.com

Hayvan Hak ları

Yazan: Av. BURCU TAYANÇ

Son zamanlarda basının da dikkatleri üzerine çekmesi ile beraber maalesef istismar edilen pek çok hayvana rastlamaktayız. Bu yazımızda hukuk sistemimizde hayvanlara istismarda bulunanların ne gibi yaptırımlara maruz kaldığını inceleyecek ve bizleri bu konuda böyle bir durumla karşılaştığımızda hukuken hangi yollara başvurabilmemiz gerektiği konusunda bilgi sahibi olacağız. »

Son zamanlarda toplumda bir arada yaşamış olduğumuz bireylerden, merhamet duygularını yitirmiş ve kendini savunamayacak derecede güçsüz canlılara karşı şiddetin her geçen gün artarak devam ettiğini izlemekteyiz.

Bu konuda Türk ceza kanunumuz ve 5199 sayılı Hayvan Koruma Kanunu gerçekten de hayvanları koruyabiliyor ve cezalar ile de caydırıcılığa neden olabiliyor mu? Öncelikle durumu Türk Ceza kanunu yönünden değerlendirmemiz gerekmektedir.

Türk Ceza Kanunu'nda

“hayvan” kavramı özel olarak tanımlanmamış ancak mal kapsamında değerlendirilmiştir. Hayvanla ilgili olsa da genellikle suç ile korunan hukuki yarar, hayvana ait değil, hayvanın sahibine, sahibi kendisi olsun olmasın, bir malı kullanmakta olan, uzun süre elinde bulunduran kimse veya üçüncü bir kişiye ait olarak şekillenmiştir. Bu durumda TCK maddeleri kapsamında değerlendirilecek olursak;

A. TCK m.142 Nitelikli Hırsızlık Suçu

“(2) Suçun;

g) büyük veya küçük baş hayvan hakkında,

h) Herkesin girebileceği bir yerde bırakılmakla birlikte kilitlenmek suretiyle ya da bina veya eklentileri içinde muhafaza altına alınmış olan eşya hakkında, işlenmesi hâlinde, beş yıldan on yıla kadar hapis cezasına hükmolunur.”

Kanunun açık hükmünden de görüleceği üzere hırsızlık suçunun nitelik almış hali olarak kabul edilmekle beraber 5 ile 10 yıl arası hapis

Türk Ceza Kanunu'nda “hayvan” kavramı özel olarak tanımlanmamış ancak mal kapsamında değerlendirilmiştir.

cezası öngörülmektedir.

B. TCK m. 151 Mala Zarar Verme Suçu

“Haklı bir neden olmaksızın, sahipli hayvanı öldüren, işe yaramayacak hale getiren veya değerinin azalmasına neden olan kişi hakkında yukarıdaki fıkra hükmü uygulanır.” demekle beraber mağdurun şikayeti üzerine dört aydan üç yıla kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır.

C. TCK m. 90 İnsan Üzerinde Deney Suçu

İlgili madde hükmüne göre zaten insan üzerinde deneyin yapılması başlı başına bir suç kabul edilemekle

beraber bilimsel deneylerin hem bir takım şartlar altında yapılmasının yasal olarak uygun görmekte beraber aynı zamanda rızaya dayalı olarak da yapılması durumunda herhangi bir ceza verilmeyeceği hususu belirtilmiştir. Rızaya dayalı bilimsel deneyin de cezalandırılmaması yönünde bir takım şartları kanun öngörmektedir.

Şöyle ki; deneyin öncelikle insan dışı deney ortamında veya yeterli sayıda hayvan üzerinde yapılmış olması şartını aramaktadır. Her ne kadar bu noktada korunan insan feda edilen hayvan gibi gözüксе de Hayvan Hakları kanununun 9. maddesi

“Hayvanlar, bilimsel olmayan

Hayvan deneyi yapan kurum ve kuruluşlarda bu deneylerin yapılmasına kendi bünyelerinde kurulmuş ve kurulacak etik kurullar yoluyla izin verilir.

teşhis, tedavi ve deneylerde kullanılamazlar.

Tıbbi ve bilimsel deneylerin uygulanması ve deneylerin hayvanları koruyacak şekilde yapılması ve deneylerde kullanılacak hayvanların uygun biçimde bakılması ve barındırılması esastır.

Başkaca bir seçenek olmaması halinde, hayvanlar bilimsel çalışmalarda deney hayvanı olarak kullanılabilir.

Hayvan deneyi yapan kurum ve kuruluşlarda bu deneylerin yapılmasına kendi bünyelerinde kurulmuş ve kurulacak etik kurullar yoluyla izin verilir.

Etik kurulların kuruluşu, çalışma usul ve esasları, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığının ve ilgili kuruluşların görüşleri alınarak Bakanlıkça çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Deney hayvanlarının yetiştirilmesi, beslenmesi, barındırılması, bakılması, deney hayvanı besleyen, tedarik eden ve kullanıcı işletmelerin tescil edilmesi, çalışan personelin nitelikleri, tutulacak kayıtlar, ne tür hayvanların yetiştirileceği ve deney hayvanı besleyen, tedarik eden ve kullanıcı işletmelerin uyacağı esaslar Tarım ve Köyişleri Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.” diyerek koruma altına almıştır.

D. TCK m.177 Hayvanın Tehlike Yaratabilecek Şekilde Serbest Bırakılması

“Gözetimi altında bulunan hayvanı başkalarının hayatı veya sağlığı bakımından tehlikeli

olabilecek şekilde serbest bırakan veya bunların kontrol altına alınmasında ihmal gösteren kişi, altı aya kadar hapis veya adli para cezası ile cezalandırılır” denilmiştir. Madde ile kişinin gözetimi altında bulunan bir hayvanı başkalarının hayatı veya sağlığı bakımından tehlikeli olabilecek şekilde serbest bırakması veya bunların kontrol altına alınmasında ihmal göstermesi suç sayılmış ve suçun oluşması için de ille de bir zararın oluşması şartını aramamıştır.

E. TCK m.181 Çevrenin Kasten Kirletilmesi

(1) İlgili kanunlarla belirlenen teknik usullere aykırı olarak ve çevreye zarar verecek şekilde, atık veya artıkları toprağa, suya veya havaya kasten veren kişi, altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(2) Atık veya artıkları izinsiz olarak ülkeye sokan kişi, bir yıldan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.

(3) Atık veya artıkların toprakta, suda veya havada kalıcı özellik göstermesi halinde, yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza iki katı kadar artırılır.

(4) Bir ve ikinci fıkralarda tanımlanan fiillerin, **insan veya hayvanlar açısından tedavisi zor hastalıkların ortaya çıkmasına, üreme yeteneğinin körelmesine, hayvanların veya bitkilerin doğal özelliklerini değiştirmeye neden olabilecek niteliklere sahip olan atık veya artıklarla ilgili olarak işlenmesi halinde**, beş yıldan az olmamak üzere hapis

cezasına ve bin güne kadar adli para cezasına hükmolunur.

(5) Bu maddenin iki, üç ve dördüncü fıkrasındaki fiillerden dolayı tüzel kişiler hakkında bunlara özgü güvenlik tedbirlerine hükmolunur.

Bu kanun maddesi hükmü gereğince telafisi ve tedavisi zor veyahut da imkansız bir hal alması halinde ağır cezada yargılanacağı hususu kanunun açık hükmünden de belli olmaktadır.

F. TCK m.182 Çevrenin Taksirle Kirletilmesi

Bu kanun maddesinde TCK madde 181 de yer alan suçun işlenirken sonucun öngülmemesi yani fiili gerçekleştirirken zarar sonucunun gerçekleşmeyeceği inancı ile hareket edilmesi durumunda uygulanacak olan ceza bir yıldan beş yıla kadardır.

G. TCK m. 226 Müstehcenlik Suçu

Maddenin dördüncü fıkrası hayvanlar hakkında olup; “Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya görüntüleri içeren ürünleri üreten, ülkeye sokan, satışı arz eden, satan, nakleden, depolayan, başkalarının kullanımına sunan veya bulunduran kişi, bir yıldan dört yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılır” demektedir.

Şiddet kullanılarak, hayvanlarla, ölmüş insan bedeni üzerinde veya doğal olmayan yoldan yapılan cinsel davranışlara ilişkin yazı, ses veya

görüntüleri içeren ürünlerin üretilmesi, ülkeye sokulması, satışa arzı, satışı, nakli, depolanması, başkalarının kullanımına sunulması veya bulundurulması fiilleri suç oluşturmaktadır. Bu hükümle, belirtilen içerikte olan ürünler açısından mutlak bir yasak getirilmiştir.

TCK açısında durum yukarıda izah etmiş olduğumuz gibidir.

Hayvanları koruma kanunu yönünden değerlendirdiğimizde ise durum pek de iç açıcı görünmemektedir. Çünkü ilgili kanunda yer alan mevcut hükümlere baktığımızda hayvanlara karşı işlenen suçlar açısından çok da ağır yaptırımlar yer almamakla beraber genel olarak idari yaptırım ve buna bağlı para cezası hükümleri uygulanmaktadır.

Ülkemizde hayvana karşı şiddetin her geçen gün artarak devam etmekte ve ülkemizdeki yasal düzenlemeleri bu durum karşısında yetersiz olduğunu üzülmektedir.

Hayvan haklarına ilişkin yasal düzenlemeler için, ilgili dernekler ve STK'ların bir araya gelerek durumu daha çok gündeme getirmeleri ve yasal düzenlemelere ilişkin zemin oluşturmaları gerekmektedir.

görmekteyiz. Bu nedenle duruma ilişkin yasal düzenlemeler için, hayvan hakları dernekleri ve ilgili STK'ların bir araya gelerek durumu daha çok gündeme getirmeleri ve yasal düzenlemelere ilişkin zemin oluşturmaları gerekmektedir. Gözümüzün alışmayacağı ve gönümüzün karmamayacağı aydınlık günler için her zaman ve her türlü şiddetin karşısında durmamız ümidiyle... •

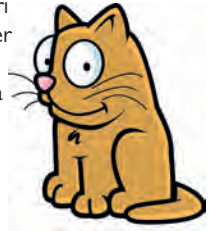
HAYIRSIZ KEDİ!

Evine dadanan kediyi bir türlü evden uzaklaştıramayan adam onu uzak bir yere götürmeye karar vermiş. Kediyi götürmüş ama 5 saat sonra kedi geri gelmiş. Adam bu kez daha uzak bir yere götürdüğü halde kedi saatler sonra çıkagelmiş. İyice sinirlenen adam kediyi çok uzak, yolları karmakarışık bir yere götürüp bırakmış. Fakat bu kez dönüş yolunda kendi kaybolmuş ve evini arayıp karısına sormuş.

“Hanım kedi eve geldi mi?”

“Evet, çok oldu sen nerelerdesin?”

“Söyle o hayırsıza gelsin beni alsın.”

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

MUALLİMLER CEMİYETİ

1

Osmanlı devletinde yenileşme hareketlerinin ilk başladığı kurumlardan biri eğitimidir. İkinci Meşrutiyet'in ilan edilmesinden sonra meslek örgütleri pıtrak gibi biterken öğretmenler de bundan geri kalmamış fakat bu girişimleri fazla sürmemiştir. Birinci Dünya Savaşı yılları içinde örgütlenme hak ve özgürlükleri de baskı altında idi. Savaşın sonunun görüldüğü günlerde öğretmenler yeniden hareke geçerek öğretmen örgütçülüğünü canlandırmışlardır. Aşağıda Mütareke (Kurtuluş) Savaşı yıllarında İstanbul'da kurulan üç öğretmen örgütünden ilki olan Muallimler Cemiyeti hakkında özet bilgi vereceğim.

AHMET HALİT YAŞAROĞLU'NUN GİRİŞİMİ

Muallimler Cemiyeti: Beşiktaş
Barbaros Numune Mektebi Müdürü
ve Talebe Defteri ve Türk Kadını

adlı dergiler çıkaran Ahmet Halit
Bey'in (Yaşaroğlu) önderliği ile
ve İttihat terakki Merkezi Umumi
üyesi Dr. Nazım'ın ikna edilme-
siyle İttihat Terakki hükümetinin

işbaşında bulunduğu bir dönemde yedisi müdür biri müdür yardımcısı, üçü öğretmen 11 kişi tarafından 9 Mart 1918 tarihinde kurulmuştur. Tüzükteki amacı, “öğretmenleri birbirleriyle tanıştırmak ve onların bilimsel, toplumsal ve iktisadi gereksinimlerini ve saygınlıklarını sağlamak ve ırfanını yükseltmeğe çalışmak”tır. Yıllık üye ödentisi 25 kuruştur.

Nakiye Hanım

Halide Edip

Rıza Tevfik

Tevfik Paşa hükümeti işbaşındayken 17 Kasım 1918’de yapılan ilk kongresinde başkanlığa altı gün önce Maarif Nazırı olan Rıza Tevfik (Bölükbaşı), ikinci başkanlığa Halide Edip (Adıvar), idare müdürlüğüne Nakiye Hanım (Elgün), genel yazmanlığa Sadullah Bey muhasebeciliğe ve veznedarlığa Ahmet Hamdi Beyler seçilmişlerdir.

12 Aralık 1919 günü Türkocasında yapılan kongrede Rıza Tevfik bu kez onursal başkanlığa seçilmiş, Halide Edip başkan olmuş, Nakiye Hanım, Sadullah Bey yeniden yönetim kurulunda yer almışlardır. Onursal başkanlık için en çok oy alan iki kişi ise Maarif Eski Nazırı Sait Bey ile ünlü eğitimcilerden Satı

Bey’dir. Derneğin, hükümetlerin koruyucu kanatları altında olmaya özen gösterdiği, daha sonraki kongrelerinde de görülecektir. Aynı durumu Ankara’da kurulacak Muallime ve Muallimler Cemiyeti’nde göreceğiz.

Kongrenin devamı olarak 19 Aralık 1918’de yapılan toplantıda tüzüğün maddeleri, özellikle Haysiyet Divanı ile ilgili maddeler

uzun uzun tartışılmış, diğer bazı seçimlerin yapılması ertelenmiştir.

Dernek kongresi, basında eğitim ve öğretmen sorunlarının

tartışılmasına da sebep olmuştur. Ülkenin tek kurtuluşunun eğitim olduğu gibi görüşler ileri sürülmüştür. O tarihlerde bu anlayış çok yaygındı.

KONGRE ÜSTÜNE KONGRE

İttihat Terakki Partisi’nin 1909’dan 1918’e kadar süren 9 yıllık baskıcı yönetiminden çıkıldığı için Muallimler Cemiyeti’nde aşırı bir demokrasi çabası göze batmaktadır. Batıdaki örneklerine benzetiler modern bir tüzüğü ve işleyişi olan derneğin çok sık kongre yaptığını, kongrelerini bir veya iki günde değil, aylar içinde tamamladığını göreceğiz.

Damat Ferit Paşa’nın ikinci

sadrazamlığı Sait Bey'in Maarif Nazırlığı günlerine denk gelen 27 Mart 1919 günkü toplantıda, Hüküm Heyeti ve Hesabat Müfettişleri seçilmiştir. Kongreye bütün öğretmenleri davet eden ilanlarda özellikle kadın öğretmenlerin üye olması istenmektedir. Hakem Heyetine seçilen beş kişiden üçü, Hesabat Müfettişliğine seçilen iki kişiden biri kadındır. Aynı gün Ferah Tiyatrosunda yapılan müsamereden derneğe 420 lira kalmıştır.

Dernek bir amblem yarışması açmış, Türk Ocağı olarak gösterilen adresini de Ahmet Halit Bey'in sahibi olduğu Türk Kadını Dersanesi'ndeki özel daireye taşımıştır.

2 Mayıs 1919 günü Üniversitenin konferans salonunda yapılan kongreye 270 üyeden 114'ü katılmıştır. Kongreyi Halide Edip açmış, divan başkanlığına ise Erkek Öğretmen Okulu Müdürü Selim Sırrı Bey (Tarcan) seçilmiştir. Üç yazmandan birisi de kadındır. Yönetim Kurulu harcamaları kabul edilmiş, Halide Edip'in önerisiyle Genel Savaş'ta ölen vatandaşlar için büyük camilerin birinde bir mevlit okutulması alkışlarla kabul görmüştür. Dernek bu çalışma döneminde yaptığı işleri 12 madde halinde sıralamıştır. Bunların çoğu

Vakit, 19 Haziran 1921: "Darüşşafaka'da evvelki gün içtima eden muallimlerden bir kısmı"

öğretmenlerin özlük hakları ile ilgilidir. Gelecek günlerde yapılması düşünülen başlıca işler arasında bir yardımlaşma ve tasarruf sandığı ve öğretmen kulübü kurulması, "Muallimler Mecmuası" adlı bir derginin yayımlanması vardır.

Dernek bütçesine gelince, yönetime gelindiğinde 66 üyenin ödentilerinden oluşan 855 kuruş teslim alınmıştır. Beş ay içinde 4.125 kuruşu üyelik taahhütlerinden, 39.496,5 kuruş müsamere hâsılatından, 2.660 kuruşu bağış ve yardımlardan, 50 kuruşu kimlik

belgelerinden olmak üzere toplam 46.331,5 kuruş gelir elde edilmiştir. Derneğin İtibarı Millî Bankasında 34.945, kasada ise 2.395,5 kuruşu vardır.

Gelecek dönem için önerilen 14 maddelik çalışma programında öğretmenlerin özlük haklarının iyileştirilmesi yanında bir eğitim müzesi kurmak ve bütün öğretmenleri temsil edecek bir Muallimler Kongresi toplamak da vardır.

Raporun devamında “Memleketimizde Muallim Cemiyetleri”, “Muallimler Cemiyeti Nasıl Tesis Etmişti” ve Fransa ve İngiltere’de Muallim Cemiyetleri” başlıklı makaleler yer almıştır.

KADINLAR SAHNEDE

Bu kongrede onursal başkanlığa Rıza Tevfik, başkanlığa Selim Sırrı Bey seçilmişler, yönetim kurulunda Halide Edip’le Nakiye Hanım yeniden yer almıştır. Hesap denetmenliğine seçilen iki kişiden biri, beş kişiden oluşan Hakem Kurulunda ise iki kadın öğretmen yer almıştır. Selim Sırrı Bey’in bu kuruldan ayrılmasıyla onun yerine bir kadın üye alınacaktır.

Yeni kongre İzmir’in işgalinden bir gün önce 14 Mayıs 1919’da yapılmıştır. Ertesi gün İzmir’in işgali üzerine dernek gazetelere verdiği ilanda 21 Mayıs günü üniversitede yapılacak toplantıya bütün kadın ve erkek öğretmenlerin katılmasını istemiştir. O gün salon ayakta tek bir kişiyi bile alamayacak kadar dolmuş, pek heyecanlı bir toplantı yapılmıştır.

Halide Edip ve Nakiye Hanım’la İhsan ve Ragıp Beyler konuşmuşlar, hazır bulunanlar ağlamıştır. Toplantıdaki konuşmalar ertesi günkü basında yer alırken birçok yeri sansürlenmiştir. Toplantıda alınan ve padişaha sunulan kararda ülkeyi bölen herhangi bir anlaşmayı imza etmemesi istenmiş, öğretmenlerin bağımsızlık için canlarını feda etmeye azmettikleri anlatılmıştır.

Halide Edip ve Nakiye Hanım’la İhsan ve Ragıp Beyler konuşmuşlar, hazır bulunanlar ağlamıştır.

Toplantıdaki konuşmalar ertesi günkü basında yer alırken birçok yeri sansürlenmiştir.

Dernek Ramazan ayında konferanslar ve teravih namazından sonra Darülfünun Konferans Salonunda eğitim konularında söyleşiler ve sinemalarda filmler göstermeye karar vermiş ve bunların bir kısmını uyguladığı basında yer almıştır. Muallimler Mecmuası’nın haberine göre konferanslara katılımın azlığı üzücüdür!

Bu dönemde işgal yönetiminin gözlerinden saklanmak için yönetim kurulu toplantıları Ahmet Halit

Bey'in evinde yapılmış, sonunda Dernek, üçüncü merkezine, Yeni Postane arkasındaki bir daireye taşınmıştır. Burada 30 Haziran 1919'da bayramlaşma töreni düzenlenmiştir. Dernek, iş arayan öğretmenlere iş bulmaya çalışmıştır.

BİR MESLEK İKİ DERNEK...

Ne var ki, işgal altında derneğin gücü gitgide zayıflamaktadır. Bunun nedeni olarak "Darülmuallimin ve Darülmuallimat Mezunları Cemiyeti"nin kurulmuş olması, gösterilmiştir. Selim Sırrı'nın istifası üzerine başkanlığı Nakiye hanım'ın üstlendiğini Halide Edip'in bir yazısından öğreniyoruz. İki dernek de parasızdır. Öğretmenlerin perişanlığı sürmektedir. Dernek, Aralık 1919'da ilkokul öğretmenlerinin özel idareden maaş aldıkları sistemin değiştirilmesi için Sadrazamlığa, Maliye ve Maarif Nezareti'ne muhtıra verdiyse de 1 Mart 1920'de başlayan ve 15 gün süren ilkokul öğretmenlerinin grevine sahip çıkmayı göze alamamıştır. Bunun nedeni, Muallimler Cemiyeti'nin daha çok eğitim yöneticilerince yönetiliyor olmasıdır. Başlangıçta bu durum onların çalışmalarını kolaylaştırmış ise de ilkokul öğretmenlerinin zorlu grevi, onların etkisini büyük ölçüde azaltmıştır. Bu durum ilkokul öğretmenlerini ayrı bir dernek altında toplanması sonucunu doğurmuştur.

1920 başlarında dernek, merkezini bir kez daha değiştirerek üniversite konferans salonundaki bir daireye taşınmıştır. 1920 yılının

Aralık ayında yaptığı kongre onun bir hayli gözden düşmüş olduğunu gösteriyor. 3 Aralık 1920 günü Mahmut Şevket Paşa Numune mektebine üyelerini kongreye çağırın bildiride 7 Mayıs 1920'de yapılacak kongrenin işgal nedeniyle yapılamadığı anlatılmakta ve kongreye katılmak için üyelik ödentilerinin ödenmiş olması şartı aranmaya çağrı bildirilmektedir.

Ancak 350'si İstanbul'da oturan 455 üyenin ancak 70'i geldiği için kongre bir hafta ertelenmiştir. Bununla birlikte gelenler derneğe karşı ilgisizliğin nedenlerini konuşmuşlardır. Kongre 10 Aralık 1920'de Tevfik Paşa'nın dördüncü sadrazamlığı döneminde yapılmıştır. İstanbul'da siyasi koşullar daha elverişlidir. Nafi Atuf Bey'in (Kansu) divan başkanlığında çalışma raporu okunurken gürültüler çıkmıştır. Greve derneğin ilgisiz kalması uzun uzadıya eleştirilmiş Yönetim Kurulu ise ilkokul öğretmenlerinin geçmiş maaşları için Meclis'ten bir çözüm beklediği, derneğin bir sendika olmadığı yolunda savunma yapmıştır.

Yapılan yönetim Kurulu seçiminde Nakiye Hanım, İmameddin, Hakkı Tarık, Macit, İbrahim Mekki, İhsan, Sadrettin, Hüsnü, Mekki, İrfan Emin Beyler kazanmıştır. Onursal başkanlığa ise Cudi Efendi seçilmiştir. Hakkı Tarık Bey (Us) başkanlığa getirilecektir. Hüküm Heyetinde gene iki kadın öğretmen vardır. •

zekisarihan@gmail.com

(Devamı gelecek sayıda)

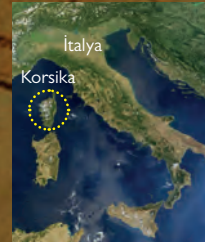

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Türklerin, **Korsika'da** Fransa'ya Destegi

Korsika Adası'nın tarihini yazanlar, 1528 ve 1529 için karanlık yıllar ifadesini kullanırlar. Çünkü bu yıllarda Calvi bölgesini kasıp kavuran veba hastalığının yanı sıra Osmanlı savaş gemilerinin Bonifacio ve Bastia bölgelerine yönelik her geçen gün artan saldırıları da, Korsikalılara büyük zarar vermektedir. »

Barbaros Hayrettin Paşa komutasındaki Osmanlı Donanması'nın Akdeniz'e hükmettiği o yıllarda, Korsika Adası kıyıları, Avrupalı çoğu tarihçinin Cezayirli korsanlar dediği Türklerin saldırılarına hedef oluyordu.

Özellikle 1529, 1539 ve 1540 yıllarında Paomia, Palasca, Fiumorbo ve Lumio başta olmak üzere yaklaşık 25 yerleşim birimini Osmanlıların akınına uğramış, binlerce Korsikalı esir alınarak götürülmüştür.

Türkleri anlatan 'Turchi' (Türki) Korsika'nın yerel diline yerleşmiş bir kelimedir. Günlük dilde kullanılan bu kelime, Hristiyan olmayan, ama aynı zamanda "güçlü ve acımasız düşman" demektir. Korsanlar adası olarak da bilinen Korsika'nın tarihini yazanlara göre, Korsikalılar, Türklere direnmekte ve iyi savaşılmaktadır. Esir alınırlar ise savunmasız köylüler, çobanlar, balıkçılar ve tüccarlardır. Sonuçta Türklere direnemeyen ada halkı çareyi Cenevizlilere başvurmakta ve onlardan yardım istemekte görmektedir.

Bastia'nın önde gelen tüccarlarından Carbuccia, Cenevizlilere 25 Kasım 1539 tarihinde yazdığı mektupta, "Müslüman korsanların

Barbaros Hayrettin Paşa

başı Kızıl Sakal (Barbaros) Hristiyanların mallarına el koyulması ve esir alınması emrini verdiği için Akdeniz'deki en büyük acıyı biz Korsikalılar çekiyoruz. Savaşacak ve direnecek ordumuz, aske-rimiz olmadığı gibi gücümüz, yiyeceğimiz de yok. Tüm Hristiyanlardan ve Papa efendimizden yardım bekliyoruz" demektedir.

Dönemin büyük gücü İspanya'ya karşı Fransa'nın Osmanlı ile ittifakı tercih etmesi Korsika'nın kaderini değiştiren dönüm noktasıdır. Fransızların 1536 yılından itibaren Osmanlıların İbiza adasına düzenlediği sefere katılması, Türk gemilerinin Marsilya ve Tolon gibi Fransa limanlarında

Dönemin büyük gücü İspanya'ya karşı Fransa'nın Osmanlı ile ittifakı tercih etmesi Korsika'nın kaderini değiştiren dönüm noktasıdır.

kışlamaya başlaması en çok Korsika'nın geleceğini etkileyecektir. Fransız tarihçilere göre, 1540 yılında Kutsal Roma İmparatoru ve İspanya Kralı Şarlken'in, 30 bin kişilik bir güç ile Osmanlı denizcilerine karşı düzenlediği seferde, Fransa'nın, Türkleri desteklemesi de, Korsika tarihindeki önemli noktalardan biridir. Ama hepsinden önemlisi Fransa Kralı I. François'nın, Osmanlı savaş gemilerinin 30 bin askeriyle kışlayacağı Toulon'da halka, Türklerin rahat hareket etmesi için kenti boşaltın emri vermesidir. Türklerin bölgedeki varlığı, bugünkü İtalya'da bulunan irili ufaklı krallıklardan gelen tehditlere karşı Fransa'yı korumaktadır. Nitekim bu güçler İspanya'nın da desteğiyle 23 Ağustos 1553 tarihinde Korsika'yı almak için harekete geçtiğinde, Bastia önlerinde, karşılarında 100'den fazla Osmanlı ve Fransız

savaş gemisini bulurlar. İspanyollar, kendileri için Doğu Akdeniz'e giden yolda anahtar olan Korsika'yı ne pahasına olursa olsun istemektedir. Cenevizlilerin Korsika'daki varlığı, özellikle de 1528'de Fransızları adadan kovmalarının ardından İspanya için önemli bir güvencedir. Fransızların amacı ise Korsika'yı Türklerin yardımıyla kontrol edip, İspanya'nın, İtalya ile ilişkisini kesebilmektir. Bu nedenle de, Türklerden, adaya çıkmalarını değil sadece askeri varlıklarını Korsika önlerinde göstermelerini istemektedirler.

Fransız ordusu komutanlarından Pierre de Bourgone, bu durumu Ekim 1552'de, Kral II. Henri'ye yazdığı raporda, “*Şurası bir gerçek ki, Türklerin korku salan gücünü, Akdeniz'de rahat hareket etmek ve Korsika'yı geri almak için mutlaka akıllıca kullanmalıyız. Ayrıca politikamız, Türklerin karaya çıkmasını önlemek ve İspanyolların Cenevizlilere*

İtalyadaki krallıklar 23 Ağustos 1553 tarihinde Korsika'yı almak için harekete geçtiğinde, karşılarında 100'den fazla Osmanlı ve Fransız savaş gemisini bulurlar.

yapacakları her türlü denizde Türk gemilerine yaptırmak olmalı. Constantinople'daki Büyük Sultan ile ilişkilerimiz bozulursa Türkleri Korsika'dan çıkarmanın ne kadar zor olacağını da düşünmemiz gerekir” demektedir.

Fransız Kraliyet Arşivi'nde bulunan bu belgenin sonundaki,

“Türklerle ebedi dost olamayacağımızı da unutmayalım” uyarısı da dikkati çeken bir değerlendirmedir.

Osmanlı donanmasının desteğiyle Fransızlar, Eylül 1553’de Korsika’ya yeniden ele almaya başlarlar. Bonifacio’da büyük bir direnişle karşılaşan Fransız birlikleri, Türklerden karaya çıkıp kendilerine yardım etmelerini istemek zorunda kalırlar. Türklerin desteğiyle alınan bölgede, verilen sözler üzerine teslim olan yaklaşık 200 asker ise öldürülür. Hiçbir şekilde karışmadıkları bu olaydan ise zaman içinde Türkler sorumlu tutulur.

Bonifacio’da büyük bir direnişle karşılaşan Fransız birlikleri, Türklerden yardım istemek zorunda kalırlar.

Aynı yıl toplanan Korsika Meclisi, Fransa’ya bağlanma kararını açıklar. Calvi dışında tüm Korsika’yı alan Fransızlar, adada 4 bin askerlik bir güç bırakarak gemilerini Marsilya’ya gönderirler. Bunu fırsat bilen Cenevizliler de, 1538’de, Preveze’de, Barbaros Hayrettin Paşa’ya yenilen ünlü Amiral Andrea Doria komutasındaki donanmayı 1553 yılında Korsika’ya gönderir. Yaklaşık 5 yıl süren çatışmalar sonucu Fransızlar çekilerek, adanın

belli bölümünde hâkimiyetlerini sürdürürler. Ada halkı ise Cenevizliler ile Fransızlar arasında tam anlamıyla ikiye bölünür.

Fransızların bir türlü üstünlük sağlayamaması üzerine Osmanlı İmparatorluğu bir kez daha Fransa Kralı’nın yardımına koşacaktır. Piyale Paşa komutasındaki 111 savaş gemisinden oluşan güç 1558 yılının bahar aylarında Korsika’yı kuşatır. Birkaç ay sonra kuşatmanın etkileri görülecektir. Ada ekonomisi, yıkılmaya, ticaret bitme noktasına gelmeye, köy ve kasabalar boşalmaya başlar. Cenevizlilerin yanında yer alanlar Korsika’yı terk edip, İtalya kıyılarına göç ederler.

Ancak süreç 2 Nisan 1559 tarihinde Fransa ile Cenevizliler arasında imzalanan Cateaux-Cambresis Anlaşması uyarınca Fransızların Korsika’dan çekilmesiyle yeni bir boyut kazanır. Yaklaşık 2 yüzyıl sonra, 15 Mayıs 1768 tarihinde imzalanan Versailles anlaşması ile Korsika yeniden Fransa’nın kontrolüne girdi. Bu tarihten yaklaşık 3 yıl önce, 1764’de Korsika’ya gönderilen Fransız birliklerinin komutanlarından Marbeuf Kontu Louis Charles René, Kral 15. Louis’e yazdığı ve Kraliyet arşivlerinde bulunan 24 Kasım 1764 tarihli mektupta geçmişe atıfta bulunarak Türkleri hatırlatmaktadır.

Kont, “*Kralım, geçmişte birçok kez Türklerin yardımı alarak, Korsika’nın egemenliğimizde kalmasını sağladık. Ancak Türklerin eski gücü yok. Ne donanmaları ne de orduları,*

Akdeniz’de ve Korsika’da yardımı-mıza koşabilecek durumda değil. Türkler olmadan adayı kısa bir süre sonra yine kaybederiz. Yapılması gereken, yeni bir politika belirle-mektir” demektedir.

Fransız devriminin, 1789 yılından başlayarak yarattığı karmaşa ortamı, Korsika’nın bir kez

daha el değiştirmesine yol açmış ve adaya 1793 yılında İngilizler yerleşmiştir.

Akdeniz’in dördüncü büyük adası olan Korsika tarihi hakkında yazacaklarımız bunlarla sınırlı değil. Yeni belge ve bilgileri bir başka yazıda paylaşacağız. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Yaşam
ve Sağlık

Tuzu azaltmak insan ömrünü uzatıyor.

Tuz tüketiminin azaltılması milyonlarca insanın hayatını kurtaracak.

Bilim insanla-rı, gıdalardaki tuz oranının % 15 azaltılması durumunda gelecek 10 yıl içinde 8 milyondan fazla hayatın kurtarıla-bileceğini açıkladı. Araştırmacılara göre, bütün tüketiminin azaltılmasının ardından insan sağlığına yapılabilecek en etkin ve ucuz katkı, tuz tüketilme-sinin ardından olacak.

Bulgularını İngiltere’nin bir tıp der-gisinde yayımlayan araştırmacılar, Bir-leşmiş Milletlerde tuz tüketilmesinin azaltılmasını sağlık alanında küresel öncelikler listesine alma çağrısı yaptı.

Araştırmanın tavsiyeler bölümün-de, tuz tüketiminin azaltılmasına yö-

nelik gönüllü önlemlerin işe yaramaması duru-munda, gıda endüstrisinin tuz miktarını azaltmaya yönelik bir kontrolden geçirilme-si ve kurallar koyması

gerektiği de bildiriliyor.

Tuzun kan basıncının artmasında ve kalp hastalıklarında oynadığı rol araştırmalarla sabitlenmiş bulunuyor.

ABD’de tuz tüketiminin yalnızca üçte bir oranında azaltılması, yıllık sağlık harcamalarında 24 milyar dolarlık tasarruf ve onbinlerce kişinin hayatının kurtarılmasını sağladı.

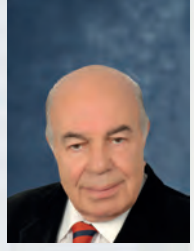
Kalp krizi sonucu ölümlerin % 70’inin kalkınmakta olan ülkelerde meydana geldiğini belirten araştırmacılar, gıda sektöründeki tuz azaltma önlemlerinin bu nedenle dünya çapında yapılması gerektiğini de belirtiyorlar.

Tuz endüstrisi ise bu rapora karşı çıkarak, tuz tüketimiyle ilgili araştırma sonuçlarının iddialardan ibaret olduğunu bilimsel temellerden çok bir tür modaya dayandığını iddia ediyor.

(bbctürkçe)

Çağdaş Düşünce

Dr. Öğüt Yazman

YAŞLI NÜFUS SORUNU

Günümüzde dünyanın önemli sorunlarından birisi de “yaşlı nüfus” sorunudur.

İnsan hayatı, doğumla başlayıp bebeklik, çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık gibi evrelerden geçer. Kişi, bu aşamaların her birinde farklı durumların içindedir ve farklı sorunlarla karşılaşır. Yaşlılık, yaşamın istenmeyen fakat

kaçınılmaz ve sorunlu son evresidir. Ekonomik yönü ile sosyal, fizyolojik ve psikolojik sağlık konularını ilgilendiren geniş çok yönlü bir konu olmak özelliğini de taşımaktadır.

EKONOMİ

Genel olarak 65 yaş üstü nüfus, yaşlı nüfus sayılır. Ekonomik açıdan

bakıldığında gelişmiş ülkelerde yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payı gittikçe artmaktadır. Kişi başına gelirin yüksek olduğu toplumlarda sağlık koşullarındaki olumlu gelişmeler, tıp alanındaki yenilikler, eğitim düzeyinin sağlıklı beslenme ve sağlığı korumada artan bilinçlenme, yaşam sürelerinin uzamasına neden olmuştur.

sınırının altında günde bir dolarla geçinmek zorunda olan ülkelerde doğurgan kadın başına 4,6 çocuk isabet etmektedir. Ülkelere göre incelediğimizde ise yoksul ülkelerde yıllık nüfus artışı yüzde 3 ve daha fazla olmasına karşılık gelişmiş ülkelerde nüfus binde 3 veya daha az artmakta, bazılarında ise hiç artmamakta ve hatta azalmaktadır.

Gelişmiş ülke-

lerde yaşlı nüfusun toplam nüfuslarına göre oranı yüzde 15 'in üzerindedir. Dünyanın nüfusuna göre en çok yaşlı insanlara sahip ülkesi Japonya'dır. 127 milyonluk nüfusunun yüzde 27'sini yaşlılar

oluşturuyor. Türkiye'de bu oran yüzde 12,6 olarak hesaplanmıştır. (TÜİK, 2018)

Yoksul ülkelerde yıllık nüfus artışı ortalama yüzde 3 olmasına karşılık gelişmiş ülkelerde bu oran binde 3'tür.

Öte yandan gelişmiş ülkelerde nüfus artış hızı çok azdır. Çünkü doğurganlık oranları giderek azalmaktadır.

Son araştırmalara göre örneğin nüfusun yüzde 10'u yoksulluk

AB'de ALARM ZİLLERİ

Avrupa Birliği ise alarm veriyor. "Avrupa Nüfusu Yaşlanıyor" başlıklı raporda durum şöyle anlatılıyor:

AB'nin 2016'da 511 milyon olan nüfusu 2070 yılında ancak 520 milyon olacaktır. Çalışabilen nüfus ise 2016'da 333 milyon iken 2070 yılında önemli bir azalma göstererek 292 milyona inecektir. Nüfusun yapısındaki bu değişim orta vadeli politikaların belirlenmesinde yeni önlemler alınmasını

gerektirir. Orta dönem bütçe hedeflerinin belirlenmesinde kamu finansmanı ve büyümenin istikrarlı sürdürülebilmesi ile yaşlanmakta olan nüfusun işgücü piyasası ve büyüme potansiyeline etkisinin analizini de kapsayacak güçlüklerle karşılaşılabilir.

Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki oranı (bağımlılık oranı) AB’de 2016 yüzde 29,6 iken 2070 yılında yüzde 51,2 olacağı tahmin edilmektedir. (2018 Ageing Report, 11 June 2018)

Bunun anlamı nüfusun yarısından fazlası yaşlı nüfus olacak ve çalışan her 2 kişi, 3.3 yaşlı nüfusun yükünü taşıyacaktır.

İKİ YÖNLÜ İKİ ETKİ

Yaşlı nüfusun toplam nüfus içindeki payının artması, sosyal güvenlik ödemelerinin (emekli ücretleri ve onların sağlık harcamalarının) hızla artmasına neden olur.

Diğer yünden yaşlı nüfus artışı, 15- 64 yaş arasındaki çalışan nüfusun yükünü de artırır. Bu nedenle yaşlı nüfusun çoğalmasından kuşku duyulmaktadır.

MADALYONUN İKİNCİ YÜZÜ

Madalyonun diğer tarafında ise yaşlı nüfus ve karşılaştıkları sorunlar var. Daha çok tıp bilimini

Bir araştırmada yaşlılık sorunları “sağlık, yalnızlık, bakımsız hayat ve ekonomik yetersizlikler” olmak üzere dört ana başlıkta toplanarak incelenmiştir.

İlgilendiren sorunları dünyanın gelişmiş ülkelerinde araştıran çeşitli kuruluşlar, çeşitli gruplamalar yaparak konuyu ele alıyor. Örnek olarak bir araştırmada yaşlı nüfus için “sağlık sorunları, yalnızlık, bakımsız hayat ve ekonomik (parasal problemler)” olmak üzere dört ana başlıkta toplanarak incelenmiştir. Bir başka araştırmada ise “fizyolojik, psikolojik, sosyal, duygusal ve mali sorunlar” olarak sıralanmıştır. Bir ABD üniversitesi, son araştırmalarında ise ABD Ulusal Sağlık Konseyi’nin çalışma sonuçlarına dayanarak yaşlı nüfusun karşılaştığı 10

önemli sorun belirlemiştir. Bunlar: Kronik sağlık sorunları, zihinsel sağlık, ruh sağlığı, fiziksel yaralanma-düşme ve kemiklerde kırılma-HIV, kötü beslenme, duyuşsal sorunlar-işitme ve görme bozukluğu-ağız sağlığı, madde bağımlılığı ve mesane sorunlarıdır. (*Texas University A&M Health Science Center, February 11 2016*)

YAŞLILIK ZORDUR

Görülüyor ki yaşlılık zordur. Üstelik biraz daha detaylarına bakıldığında tablo ürkütücü de görülebilir.

Kronik denilen sağlık sorunları arasında kalp hastalığı, felç, kanser ve diyabet gibi hastalıklar var. Yaşlıların ise yüzde 92'sinde en az sayılanlardan bir kronik hastalık var. Yüzde 77'sinde ise en az iki tanesi var. Her yıl ölümlerin üçte ikisine de bu kronik hastalıklar neden oluyor. Uzmanlık alanımın da dışında olduğu için Türkçe karşılığında zorluk çektiğim (Cognitive Health) için hekimler "Bilişsel Sağlık" diyorlar. Ben bu yazımda Zihinsel (akıl) sağlığı olarak kullanmak istedim. Yaşlıların karşılaştığı en yaygın sağlık sorunu, düşünme, öğrenme ve hatırlama becerilerindeki gerileme ve bozulmadır. Başka bir anlatımla bu zihinsel işlevin kaybı "demans"tır.

Günümüz dünyasında 50 milyona yakın insanın böyle bir demans (bunama) sorunu var. Bunun 2050 yılına kadar üç katına çıkacağı tahmin ediliyor. En sık görülen biçimine de

"alzheimer" hastalığı deniyormuş. Diğer kronik hastalıkların da alzheimer riskini artırdığı belirtiliyor.

Dünya Sağlık Örgütü'ne (WHO) göre ruh sağlığı açısından da 60 yaşın üzerindeki yetişkinlerin yüzde 15'inden fazlası depresyon denilen başka bir zihinsel bozukluk içindedir. ABD'deki intihar ölümlerinin yüzde 18'i depresyondaki yaşlı intiharlarıdır.

SONUÇ

Kuşkusuz bu yazıdaki amacım, yaşlı okurlarımıza moral bozucu, ürküntü veren karamsar bir tablo çizmek değildir. Bütün Dünya dergimizde yayınlanan nüfusla ilgili yazılarımı tamamlayıcı nitelikte, önemli gördüğüm "yaşlı nüfus" sorunu açıklanmak istenmiştir. (*)

Yaşam süresini ve yaşam sürecini belirlemede etkili olan "yaşlı nüfus" yaklaşımı, tarih, sosyoloji, demografi, ekonomi, antropoloji, psikoloji, psikiyatri, fizyoloji ve biyoloji ve hatta felsefe gibi birçok bilimsel disiplini ilgilendirmektedir. (**)

Bu yazıma sığmayan çözüm yolları ve alınabilecek çok sayıda önlemler, diğer bir yazımızın konusu olacaktır.

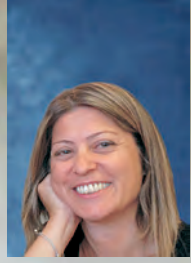
Yaş işi yaş, yaş işi zor, "felek her türlü cefasını" göstermiş ve zaman zalim olsa da yaşlılara, uzatmalarda yine de "bir tatlı huzur" alma olanağı vardır. •

dr.yazman@hotmail.com

(*) Yazman, Dünya Nüfusu, Bütün Dünya, Eylül-2015
Yazman, Türkiye Nüfusu, Bütün Dünya, Ocak-2019

(**) Bu yazı, yazarın yakında yayınlanacak " Hem Suçlu Hem Güçlü Dünya ve Türkiye" adlı kitabından "Bütün Dünya" için kendisi tarafından özetlenmiştir.

Anne Babalarla
Başbaşa
Nilay Karatosun

Ergen çocukla- rımız bizden en çok ne bekliyor?

“Zor, karmaşık ve
baş edilmesi gereken
bir durum!..”

Çocukluktan ergenliğe geçiş
dönemi hem çocuklar için hem
de anne babalar için oldukça sancılı
bir dönem.

Anne baba olarak çocuğunuz
küçükken onun tüm ihtiyaçlarını
elinizden geldiğince karşıla-
dınız. Bakımınıza ihtiyacı olduğu

dönemlerde ipler çoğunlukla sizin elinizdeydi. Olayları daha rahat kontrol edebiliyordunuz. Ancak ergenlik dönemine gelince işler biraz karışmaya

başlıyor değil mi? Zor, karmaşık ve baş edilmesi gereken bir durum...

Onlar, henüz duygularını yönetebilecek fikir, beceri ve deneyimlere sahip olabilecek yaşta değiller.

Ebeveynler, ergen çocuklarıyla nasıl başa çıkacaklarına dair yeterli bilgiye sahip olmayabiliyorlar, ya da bilgileri

olsa bile bildiklerini hayata geçirmekte zorlanabiliyorlar. Bu döneme kadar her türlü kontrolü elinde tutmuş anne babalar için ipleri serbest bırakmak pek de kolay olmuyor tabii.

Duruma bir de çocukların tarafından bakmakta fayda var . Onlar için durum

daha da sancılı. Birey olmaya doğru yol alırken fiziksel, duygusal ve sosyal olarak müthiş bir değişim içindeler. Bir yandan duygularını tanımlamakta zorlanıyorlar bir yandan da nasıl yöneteceklerine dair hiçbir fikirleri, becerileri ve tecrübeleri yok. Birileri onlara “gözlerini devirerek konuşma” , “kapıyı çarpma”, sinirine hakim ol” diye uyarılarda bulunuyor ama nasıl duygularını kontrol edebileceklerini ya da durumla başa çıkabileceklerini öğretmiyor.

Bu dönemi her iki taraf için de en sancısız ve zararsız bir şekilde atlattmak ve onlara yeni beceriler kazandırmak mümkün.

Bu dönemde çocuklarımız bizden en çok ne bekliyor?

Her şeyden önce anlaşılacak, takdir görmek, birey olduklarına dair saygı duyulmak, yaptıklarının görülmesine ihtiyaç duyuyorlar.

Böyle havalı cümleleri okuyunca uygulamak çok kolay görünüyor. Ancak olaylar yağmur gibi akmaya başlayınca bazen hepimiz zorlanıyoruz, işin içinden nasıl çıkacağımızı bilemez durumlara düşüyoruz..

13 yaşındaki kızınız okul çıkışında arkadaşlarıyla takılacağını ve akşam da arkadaşında kalacağını söylediğinde ilk tepkiniz ne olur? Ya da ilkyanıtınız?

Herkesin cevabı ve tepkisi farklıdır elbet.

Bazı kişiler; “Kimlerle buluşacaksınız? Nereye gideceksiniz? Ben tanıyor muyum?” diye soru yağmuru tutarak başlar konuşmaya. Ya da bazıları “Hayır, gidemezsin. Daha kendi başına program yapacak kadar büyümedin” diye otoriter bir tavır takınıp, evde kararları veren kişinin kendisi olduğunu göstermek ister. Ya da daha demokratik bir görüşe sahip olanlar “Sana güveniyorum ama ortam çok kötü, etrafa güvenmiyorum” diyerek

Çocuklarımız her şeyden önce anlaşıl-maya, takdir edilmeye, birey olduk-ları için saygı görmeye ve yaptıklarının farkedilme-sine ihtiyaç duyuyorlar.

kaçamak cevaplarla talebi engellemeye çalışır.

Arkadaşları tarafından kabul edilmek, bağımsızlığını ilan etmek isteyen ergen bu cevaplar karşısında çatışmaya ve tartışmaya açık bir tavır takınabilir. İtirazlar, hakkını aramaya çalış-malar, restleşmeler başlar. Tartışma çok ilerlediğinde istediğine ulaşamayacağını anlayan ergen kapı çarpmalara, yüksek sesle ters ve kırıncı konuşmalara başlayabilir.

Bu tür tartışmaların önüne geçmek mümkün mü?

Çatışma ve tartışmaya olumsuz bakma eğilimimiz var. Oysa çatışma kötü bir şey değildir. Tam tersi, nasıl yönetildiğine bağlı olarak düşüncelerin ve fikirlerin paylaşıldığı bir ortamda kişileri geliştirir, yeni anlaşmaların ve işbirliğinin yaratılmasına olanak sağlayan olumlu sonuçlar ortaya çıkarır.

13 yaşındaki kız çocuğu hikayesine geri dönecek olursak; bu tür bir taleple gelen çocuğunuza anlaşıldığını, duyulduğunu ve talebini birlikte değerlendirebileceğinizi söylemeniz nasıl bir fark yaratır.

“Arkadaşlarıyla vakit

geçirme ihtiyacını anlıyorum. Talebini ve isteğini duydum. Beraber nasıl bir çözüm bulabileceğimize bakmaya ne dersin?” gibi bir cümle ile sohbeti açmak neyi mümkün kılar?

Herhangi bir isteğinize karşı eşinizden, patronunuzdan, müdürünüzden benzer şekilde bir yanıt almanız, konuşmaya nasıl devam edersiniz? Sular biraz durulmaz mı? Savunmaya ya da suçlamaya geçmeden önce birlikte duruma bakmaya gönüllü olur musunuz?

Ergen olarak ısrarcı olmak doğalarında var. Ancak çeşitli deneyimler yaşamış yetişkin olarak durumu yönetme becerisine sahip olan kişi ise sizsiniz.

Anlaşılan, kişiliğine saygı duyulan çocuk uzlaşmaya açık olur. Uzlaşmanın sağlanmasından sonraki adım onun gerçekleştirdiği

Kişiliğine saygı duyulan çocuk uzlaşmaya açık olur.

takdir edin ve söyleyin.

Herkes yaptığı şeyin görülmesinden ve onay almaktan memnun olur. Anlaşıldığını, saygı duyulduğunu ve takdir edildiğini bilen kişi işbirliği ve uzlaşmaya açık olur.

Olaylar, ilişkiler, sonuçlar aynı değil elbette. Her duruma karşı tek bir sonuç, tek bir çözüm önerisi de yok. Keşke elimizde her duruma uyan ilaçlarımız olsaydı ya da sihirli bir değneğimiz; hoop her şey çözülseydi. Yaşam o kadar kesin ve net değil. Çok sevdiğim bir söz var:

“Dalgaları durduramazsınız, ancak üzerinde sörf yapmayı öğrenebilirsiniz.”

Ergen çocuklarla iletişim de sörf yapmayı öğrenmek gibi, bir çok yeni şeyi denemek ve farklı sonuçlar elde etmek mümkün. Bir bakmışsınız bir gün gelmiş ve birlikte sörf yapar hale gelmişsiniz. •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Unutulmaz
anılarla
hatırlanan
en güzel
deneyim-
lerden
biri

EV ARKA DAŞLIK LARI

Geçen sene, son derece soğuk bir kış günü, bazı işlerim için Şişli'ye geçmem gerekmişti. Hava son derece soğuktu ve sulu kar yağıyordu. Havanın erkenden kararmaya başladığı son derece iç daraltıcı bir gündü. Gün boyu caddelerde dolaşıp işlerimi hallettikten sonra dönüşte, Beşiktaş iskelesinde beni Anadolu yakasındaki evime götürecektir vapuru beklerken ertesi gün hiçbir yere çıkmadan zamanımı

sıcacık evimde geçirmeyi düşünüyordum. Tam o sırada, önümde dikilen bir delikanlının yanındaki arkadaşına söylediği sözler dikkatimi çekti. Elinde ağır bir market poşeti taşıyan delikanlı kendisiyle aynı yaşta görünen arkadaşına şöyle söylüyordu:

"Bak ne güzel, evimize gidiyoruz işte. Birazdan sıcak odamızda olacağız. Patatesleri kızartırız, biraz meyve dilimleriz, biramız da var. Televizyon milli maçı verecek. Kuruluruz kanepeye, açarız biralı, maçı seyrederek. Bundan iyisi Şam'da kayısı. Fıstık gibi ortamımız olacak bu gece."

Delikanlının bu içten sözleri hoşuma gitmişti. Dayanamayıp lafa karıştım.

"Aman ne güzel, beni de alın aranızda."

Anadolu kentlerinden çıkıp İstanbul'a gelmiş ve kirayı ödeyebilmek için o küçük çatı katını birlikte kiralamışlardı.

"Ne demek abi, başımızın üstünde yerin var. Gel bu gece bizde kal, yer içer sohbet ederiz."

Hiç tanımadığım o iki delikanlıyla sohbeti ilerlettiğim, Kadıköy rıhtımına yakın bir binanın çatı katında birlikte oturduklarını

ve kirayı ortaklaşa ödediklerini öğrendim. Üç yıldır ev arkadaşlarıydılar. İstanbul Üniversitesi'nin Siyasal Bilimler bölümünde okuyorlardı. Üniversiteyi kazanınca yaşadıkları farklı Anadolu kentlerinden çıkıp İstanbul'a gelmiş ve hayli yüksek olan kirayı ödeyebilmek için o küçük çatı katını birlikte kiralamışlardı. Onları dinlediğimde aklıma yıllar önce Şişli'de bir apartman dairesinin çatı katını kiralarak adeta bir yatılı okul düzeninde orada yaşayan

arkadaşlarım geldi. O zamanlar trafikte "tercihli hat" denilen ve nispeten daha hızlı bir ulaşım sağlayan otobüs hattının üzerinde olduğu için Şişli bölgesini tercih etmişlerdi. Bu sayede işyerlerine daha kolay gidip gelebiliyorlardı. Onlar yalnızca bir evi ve o evin kirasını değil aynı zamanda bir kaderi de paylaşan ve bu sayede

birbirleriyle çok iyi anlaşıp dört arkadaşlı. İşin başında koydukları bazı kuralları sayesinde o küçük çatı katında gül gibi geçinip gidiyorlardı. Harcamaları, yemek pişirme işini ve temizliği de ortaklaşa

yapıyorlardı. Ayrıca eve yalnızca ortak arkadaşlarını misafir olarak davet ediyor, böylece kurdukları düzenin bozulmamasını sağlamaya çalışıyorlardı.

Doğrusunu söylemek gerekirse birkaç sokağın kesiştiği bir köşe

başında yer alan o binanın çatı katında kurdukları 'dostluk yuvası' çok hoşuma gitmişti. O sıralar Avrupa yakasında çalıştığım için iş çıkışı sık sık ziyaretlerine gidiyor, özellikle sisli ya da fırtınalı havalarda bizim yakaya geçmek çok zor olduğu için onlarda kalıyordum. Benim için her zaman bir yatak ve yorganları bulunurdu. Özellikle hafta sonuna denk gelen kış geceleri onlarla birlikte olmak, çocukluğumda kalabalık ailemle yaşadığım günlerin naif ortamına döndürüyordu beni. O evde misafir olduğum geceler aramızda para toplar içimizden birini markete yollayıp, yiyecek ve içecek alırdırdık. Ardından hep birlikte doluştuğumuz mutfakta yemeklerimizi ve içkilerimizi hazırlayıp caddedeki asırlık çınarlara yukarıdan bakan salona yerleştirdik. Eğer televizyonda maç yayını varsa bira, iyi bir film ya da hoşumuza gidecek başka bir program varsa şaraplarımızı içerek gece geç saatlere kadar otururduk.

Bazı geceler, televizyonu kapatıp geçmiştten, çocukluğumuzdan, yaşanmış güzel anılardan bahsettiğimiz bir sohbete başlar, gözlerimizden uyku akana kadar bu sohbeti sürdürürdük. Evi kiralamış olan arkadaşlarım yeni bir hayat aramak için Anadolu'nun farklı coğrafyalarından İstanbul'a gelmişlerdi. Doğal olarak hepsinin de çocukluk ve ilk gençliklerini geçirdikleri memleketlerinde yaşamış oldukları pek çok

ilginç maceraları vardı. Salondaki kanepelerde oturup o ilginç anıları dinlemek, uykumuz geldiğindeyse o küçük dairede beş genç arkadaş bir yatakhane düzeninde yatıp uyumak bana büyük bir keyif verirdi. Çatı katı terasını mesken tutmuş kargalar ve martılar artan yemeklerimizin ve bayat ekmeklerin ortaklarıydı. Sıradan bir bekâr evi görünümünde olsa da benim için dostluğun, dayanışmanın, yaşamın zorluklarının bir araya gelerek aşıldığının ve bunu başarırken de pekâlâ güzel vakit geçirileceğinin çok iyi bir örneği idi o ev arkadaşlığı. Güvenilebileceğim, derdimi paylaşabileceğim, varlıklarından enerji ve moral desteği alacağım insanlar o küçük çatı katında güzel bir birliktelik kurmuşlardı.

Günümüzde sanayi tesislerinin, iş yerlerinin ve özellikle de üniversitelerin yoğun olduğu dünya kentlerinde birden fazla kişinin bir evi ortaklaşa kiralarak birlikte yaşamaları çok sık rastlanan bir durumdur. Ülkemizde İstanbul, İzmir, Ankara, Eskişehir gibi kentler bu duruma birer örnektir. Öğrenciler, işçiler ve memurlar kirasını tek başlarına karşılayamayacakları iyi bir konutu birkaç kişi birlikte tutarak yaşamı kendileri için kolaylaştırma yoluna giderler. Üstelik bu sayede belki de yıllarca sürecektir dostluklar kuracakları ev arkadaşlığı kavramıyla tanışmış olurlar. Günümüzün ünlü sanatçıları, iş adamları ve hatta politikacıları arasında bile öğrencilik dönemlerinde kirasını

paylaştıkları bir dairede senelerce ev arkadaşlığı yapmış olanlar vardır.

Batı ülkeleri arasında Amerika Birleşik Devletleri, Kanada, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkeler gerek üniversitelerinin çokluğu gerekse birer sanayi devleti olmaları nedeniyle ev arkadaşlıklarının yoğun olarak yaşandığı yerlerdir. Öğrencilerin yanı sıra ülkeye gelen göçmenler de ortak kiraladıkları evlerde birkaç kişi birlikte yaşayarak bir anlamda birbirlerinden güç alırlar. Özellikle Amerika'da, güvenlik nedeniyle evde yalnız kalmak istemeyenler sırf dört duvar arasında sesini duyacakları bir insan olmasını arzuladıkları için hiç tanımadıkları kişilerle bile ev arkadaşlıkları kurmaktadır. Ayrıca sonradan dünya çapında şöhret

Marilyn Monroe, Hollywood'daki ilk yıllarında sonradan kendisi gibi ünlü bir sinema yıldızı olacak olan Shelley Winters'la uzun yıllar aynı evi paylaşmıştır. Shelley Winters bu sayede genç yaştaki gizemli ölümünün ardından pek çok bilinmeyen bırakan Marilyn Monroe'nun ilginç sırlarına vakıf olmuş ve onunla birlikte yaşadığı günleri anlatan bir anı kitabı yazmıştır.

Aynı şekilde günümüzün üç ünlü insanı; sinema oyuncusu Jessica Lange, eksantrik şarkıcı Grace Jones ve Rolling Stones topluluğunun solisti Mick Jagger'ın eski eşi olan manken Jerry Hall de şöhrete kavuşmadan önceki yıllarında New York'da uzun yıllar aynı evi

paylaşmışlardır. O sıralar üçü de küçücük bütçeleriyle drama ve sanat eğitimi almak için büyük kente gelmiş olan yetenekli genç kızlarmış. Şöhret peşinde önlere çıkan her fırsatı değerlendirmeye çalışırken bir rastlantı sonucu tanışmışlar ve ev

kazanmış olan insanların henüz pek tanınmadıkları dönemlere ait ilginç ev arkadaşlığı anıları vardır.

Örneğin, sinema dünyasının gelmiş geçmiş en büyük ikonu olan

arkadaşı olmaya karar vermişler. Bugün Jessica Lange, iki kez Oscar Ödülü almış değerli bir sinema oyuncusu, Grace Jones ünlü bir şarkıcı, Jerry Hall ise tüm dünyanın

Marilyn Monroe ve Shelley Winters ünlü olmadan önce uzun yıllar aynı evi paylaşmıştır.

Fikret Hakan

Öztürk Serengil

Suphi Kaner

tanıldığı bir mankidir. Kim bilir şöhret olmadan önce, aynı daireyi paylaştıkları yıllarda ne ilginç anılar yaşamışlardır. Umarım bir gün içlerinden biri anılarını yazar, biz de okuruz.

Tanınmış kişilerin ev arkadaşlıkları konusunda ülkemizden de bir örnek vermeden geçmek istemiyorum. Türk sinemasının ünlü oyuncular; Fikret Hakan, Öztürk Serengil ve Suphi Kaner şöhret olmadan önceki yokluk ve yoksulluk yıllarında Beyoğlu'nun arka sokaklarında eski bir evde birlikte yaşamışlar. O sıralar üçü de oyunculuk aşkıyla yanan gençler olarak tiyatrodan ve sinemada küçük roller alarak kıt kanaat geçinmekteymişler. Öztürk Serengil'in, "Yeşilçam'ı Benden Sorun" isimli kitabında anlattığı anılarında üç arkadaş olarak o günlerde çektikleri maddi sıkıntıları, sinemada istedikleri yere gelebilmek için o küçücük evde nasıl bir dayanışmayla her şeylerini paylaştıklarını anlatır. Hiç iş bulamadıkları için karınları aç yattıkları geceleri, kışın yakacak

Fikret Hakan, Öztürk Serengil ve Suphi Kaner yokluk ve yoksulluk yıllarında Beyoğlu'nun arka sokaklarında eski bir evde birlikte yaşamışlar.

odunları olmadığında caddelerdeki çöp kutularının üzerine belediye tarafından konan ahşap kapakları gizlice toplayarak sobada yaktıklarını ve daha pek çok anıyı bu kitapta okuyabilirsiniz.

Sonuç olarak, gerçekten anlaşıldığınız, karşılıklı sevgi ve saygı duyguları beslediğiniz, uğruna fedakârlıklar yapabileceğiniz arkadaşlarla bir çatı altında belirli bir dönem yaşamak bu dünyada sahip olabileceğiniz en güzel deneyimlerdendir. Geride güzel anılar bırakır. •

mehmetunverbd@gmail.com

Dünyalık

Serdar Günbilen

Bilinçaltı
Uzm. Psk. Sedem Demir

Harlow'un Maymun Deneyi

Harry Harlow'un bir bebeğin ebeveyninden ayrı konulmasını, bebek ve ebeveyn arasındaki bağlanmayı, ayrılma durumunda refakatin ne kadar önemli olduğunu konu alan, maymunlar üzerinde yaptığı deneyleri etik açıdan oldukça tartışmalı olsa da 1930'lu yıllarda yanlış bilinen bazı ebeveynlik (disiplinli gibi) yöntemlerinin çocukların ilerideki yaşamına etkilerine ışık tutmuştur.

Harlow deneyinde anneye bebek arasındaki bağı neye dayanarak oluştuğunu ve bu bağı sadece beslenme ihtiyaçlarının karşılanmasıyla bebekle anne arasındaki bağı kurmanın yeterli olup olmayacağını anlamayı hedeflemiştir. Maymunları doğduktan çok kısa bir süre sonra (doksan gün içinde) annelerinden ayırarak anneye bebek arasındaki bağı bu kadar kısa sürede oluşup oluşmayacağını görmek istemiş ve bebeklerin biyolojik anneleri yerine, anne yerine geçen bir “vekilin” yeterli olup olmayacağını görmek için bir dizi deney düzenlemiştir.

Bunun için de bebek maymunları doğduktan altı ile on iki saat sonra biyolojik annelerinden ayırmış ve bebek maymunları iki farklı vekil annenin olduğu bir odaya yerleştirmiştir. Vekil annelerden biri sert metal tellerden yapılma yumuşak

herhangi bir yeri olmayan bir kafes, diğeriye üzerinde yumuşak bir kumaş olan sarılabilir bir kütüktü. İlk deneyde maymunun hangisine gideceğini seçme şansı vardı, iki anne de maymunla aynı odadaydı ve ikisi de maymunun beslenme ihtiyacını karşılıyordu. Bu deneyin sonuçları göstermiştir ki tel vekil anne maymunlara yiyecek sağlamış olsa da maymunlar kumaşlı vekil anne ile daha çok zaman geçirmeyi seçmişlerdir. Bu da anneye bebek arasındaki bağı sadece bebeğin fiziksel ihtiyaçlarının karşılanmasıyla değil aynı zamanda duygusal desteğin de sağlanmasıyla oluştuğunu göstermiştir.

İkinci deneydeyse, bebek maymunlar ve vekil anneler gruplara bölündüler. Böylece belirli bebek maymunlar sadece tel vekil anneye, diğer grupsa kumaşlı kütüğe sahipti. Kumaşlı kütük anneye sahip olan bu maymunlar daha sonra etraflarını keşfe de çıkmışlardır, ancak diğer grup saldırgan

Deneyin sonucunda her iki kafeste de yiyecek gereksinimleri karşılanan yavru maymunlar yumuşak dokulu vekil anne ile daha çok zaman geçirmişlerdir.

Tel anneye sahip olan maymunlar sağlıklı bir gelişme gösterememiş saldırgan veya depresif kişilik belirtileri göstermişlerdir

Maymunlar ne zaman saldırgan uyarıcı birdavranış gösterilse kumaşlı kütük anneye gidip sarılmış ve sakinleşene kadar da orada kalmışlardır.

tekrarlayıcı davranışlar sergileyip, parmaklarını emiyorlardı. İki grup da hem tel hem de kumaşlı kütük anneden aynı miktarda yiyecek yemelerine rağmen, kumaşlı kütük vekil anneye sahip olan maymunlar kumaşlı annelerine duygusal olarak bağlanmış ve daha sonrasında saldırgan bir uyarıcıyla karşılaştıklarındaysa normal olarak sayılan davranışlarda bulunmuşlardır. Bu maymunlar saldırgan uyarıcı ne zaman gösterilse kumaşlı

kütük anneye gidip sarılmış ve sakinleşene kadar da orada kalmışlardır. Bunun yanında tel vekil anneye sahip olan maymunların davranışysa aynı saldırgan uyarıcıya karşı çok daha farklı olmuştur. Tel anneye sahip olan maymunlar kendilerini yere atıp, ileri geri sallanmış ve aşıkâr bir biçimde tel anneye gitmemişlerdir. Daha sonra ergenliğe girdiklerindeyse çiftleş-

meyi reddetmiş, depresyon belirtileri göstermiş ve kendilerini dış dünyaya kapatmışlardır. Çiftleşip doğum yapan birkaç maymunu ya yeterli bakımı yapamadıkları için bebeklerini kaybetmiş ya da kendileri bebeklerinin hayatına son vermişlerdir.

Harlow bu deneylerin sonuçlarının insanlara da genelleleyebileceğini not etmiş ve ebeveynlerle çocukları arasındaki bağın ne kadar önemli olduğunu vurgulamıştır. Bu

Harlow bu deneyiyle ebeveynlerle çocukları arasındaki bağın fiziksel ihtiyaçların giderilmesinden çok **duygusal yakınlık, sevgi ve saygı göstererek oluştuğunu kanıtlamıştır.**

bağın sadece çocukların fiziksel ihtiyaçlarını (açlık ve güvende tutmak gibi) yerine getirerek değil aynı zamanda duygusal yakınlık, sevgi ve saygı göstererek oluştuğunu kanıtlamıştır. Sevgi ve saygı görmeden, disiplinli ve soğuk bir ortamda yetişen çocukların daha sonraki yaşamlarında sosyal ve duygusal olarak akranlarına göre

daha zorlandıkları, psikolojik rahat-sızlıklara daha yatkın oldukları gözlemlenmiştir. Bu yüzden ebeveynler ve çocukları arasındaki bağın sağlıklı olması çok önemlidir. •

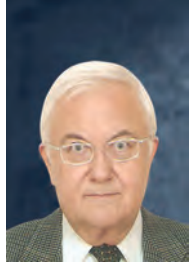
sedemdemirbd@gmail.com

Kaynaklar

- Adolph, K. E., & Robinson, S. R. Handbook of Child Psychology and Developmental Science.
Baker, Michael. "Harlow's Studies on Dependency in Monkeys." YouTube, YouTube, 16 Dec. 2010, www.youtube.com/watch?v=OrNBEhzj-g8I&t=301s.
Boris, N. W., & Zeanah, C. H. (2005). Practice parameter for the assessment and treatment of children and adolescents with reactive attachment disorder of infancy and early childhood. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 44(11), 1206-1219.
Bretherton, I., & Ainsworth, M. D. S. (1974). "One-year-olds in the Strange Situation." In M. Lewis & L. Rosenblum (Eds.), The Origins of Fear (pp. 134- 164), New York: Wiley.
Brumariu, L. E., & Kerns, K. A. (2011). Parent – Child Attachment in Early and Middle Childhood. The Wiley-Blackwell Handbook of Childhood Social Development, Second Edition, 319-336.
Harlow, H. F. (1959). Love in infant monkeys. Scientific American, 200(6), 68-75.
Harlow, H. F., & Zimmermann, R. R. (1959). Affective responses in the infant monkey. Science, 130(3373), 421-432.

Kadının arabası işlek bir yolda anızalanmış. Bir anda yüzlerce araba birikmiş yolda. Arkasındaki arabadaki adam hiç ara vermeden kormaya basmaya başlamış. Arabayı bir türlü çalıştıramayan kadıncağız aracından inip devamlı korna çalan arabaya doğru yürümüş.

"Galiba arabayı çalıştırmayacağım. Rica etsemde siz denesiniz, ben sizin için arabanıza otururup kormaya basmaya devam ederim..."

Ophelia

Ressam: John Everett Millais (1829-1896)

Ophelia Shakespeare'in Hamlet isimli oyunundaki baş karakter, prens Hamlet'in sevdiği ve evlenmeyi düşündüğü soylu genç kızdır. Babası Polonius sarayın haznedarı, erkek kardeşi Laertes de önemli kişilerindendir.

Bilindiği üzere Hamlet ana

izleği öç olan bir oyundur. Danimarka Krallığı'nın prensi Hamlet babasını öldürerek tahtı ele geçiren amcasından babasının öcünü almak amacıyla harekete geçmek isterken düşünce ve eylem arasında bocalayan, kendisiyle çatışmaya giren ve öç eylemini gerçekleştirmek için

seçtiği yolda neden olduğu olaylar yüzünden sevdiceği Ophelia'nın acıklı sonunu hazırlayan bir karakterdir.

Oyunda Ophelia, yaşamı üç erkek arasında sıkışıp kalmış bir genç kızdır. Kardeşi ve babası onu sürekli olarak Hamlet'e karşı uyarmaktadır. Kardeşi, Hamlet'e sevdalı olsa bile duygularına kapılıp gönül eğlencesi olmamasını, babası da Hamlet'ten uzak durmasını söyler, onunla buluşup konuşmasını engellemek ister. Bu uyarıların amacı Hamlet'in konumu nedeniyle uçarı olabileceği, sevgisinin gerçek ve kalıcı olmayabileceği, eş seçmede kendi seçimini

ve mektuplarıyla onun sevgisinden emindir. Ancak erdemli ve soylu bir genç kız olarak babasının sözünü dinlemekle yükümlü görür kendini.

Aile baskısının yanı sıra Hamlet'in yaptıklarıyla gelişen olaylar Ophelia'yı bunalıma sürükler. Hamlet babasının katilinin amcası olduğundan emin olmak için planlar yaparken dikkatleri dağıtmak amacıyla deli taklidi yapar. Doğal olarak bu davranışının nedenini Ophelia ile paylaşamaz.

Deliliğinin inandırıcı olması için ona da herkese davrandığı gibi davranmak zorunda kalır. Karşılaşmaları sırasında Hamlet'in ağzından çıkan sert ve sevgisiz sözcükler

Aile baskısının yanı sıra Hamlet'in yaptıklarıyla gelişen olaylar Ophelia'yı bunalıma sürükler.

yapmakta özgür olmayabileceği ve bu nedenlerden ötürü Hamlet sevgisini dile getirse bile Ophelia'nın buna hemen kanmaması, ilişkisi konusunda ağırdan alması gerektiği yönündedir. Aslında Ophelia, Hamlet'in konuşmaları, davranışları

Ophelia'nın kalbini kırar. Hamlet'in bu görünümü ve davranışları sonucu onun eski sevgisinden iz kalmadığını ve üstelik gönül verdiği erkeğin acınacak bir duruma düştüğünü gören Ophelia bunalıma kapılır. Buna bir de kaza sonucu babasının Hamlet'in kılıcıyla öldürülmesi eklenince genç kız bilinç sağlığını yitirir, düştüymüş gibi ellerinde çiçekler, dilinde şarkılar ortalıkta, kırsalda gezinmeye başlar.

Oyunda Ophelia'nın hüznünlü sonunu Hamlet'in annesi Kraliçe Gertrude'den öğreniriz. Kraliçe'nin

başkalarından aktarıyormuş gibi anlattığı bu hüznünlü son edebiyat-taki en şiirsel ölüm sahnelerinden biridir: (4. perde, 7. sahne.)

*Derenin kıyısında bir salkım
söğüt var,
Suya düşecekmişcesine eğri kök
salmış,*

*Gümüşsü yaprakları yansır
suyun saydam akıntısında.*

*Ophelia gelmiş oraya, ellerinde
güzel çelenkler,*

*Düğün çiçekleri, papatyalar,
ısrırgan çiçekleri,*

*Bir de patavatsız çobanların
taktığı yakışksız isimle*

*Yeni yetme kızlarımızın ölü
parmağı dedikleri
O uzun mor çiçeklerden yaptığı
taç gibi çelenkler.*

*Onları söğütün suya sarkan
dallarına asmak için uzanırken*

*Kıskanç bir dal kırılıvermiş;
Çiçekten taçlarıyla o salkım
söğütlü dereye düşmüş Ophelia.*

*Açılıp yayılan giysisi
Bir deniz kızı gibi su üstünde
tutarken onu,*

*Başına gelenden habersiz, orada
doğmuş büyümüş*

*Bir yaratılmış gibi şarkılar
mırıldanıyormuş,*

*Eski ezgilerden parçalar.
Çok geçmemiş, suyla ağırlaşan
elbisesi*

*Tatlı nağmeler içinde uzanmış
duran zavallıyı çekmiş aşağıya,
Ölümün çamurlu bağına.*

(Çeviri: H.E.)

Ophelia intihar mı etmişti? Yukarıdaki dizelerden anladığımız göre o dere kenarına intihar amacıyla gitmemiş, su kenarında bilinci bulanık, çiçeklerle haşır neşirken kaza sonucu suya düşmüştür. Su yüzeyinde açılıp yayılan elbisesinin katmanları onu bir süre (deniz kızı gibi) suyun üstünde tutmuş, sonra yavaş yavaş su emerek ağırlaşan elbisesi onu dipteki çamurlara çekerken Ophelia düştüğü durumun farkında olmaksızın kendini kurtarmak için çaba göstermemiştir. •

halukerdemolbd@gmail.com

ROMALI REHBER

Turistleri antik şehir turuna götüren turizm acentası cazip bir sunum yapmak için rehberlerine alınlarına defne yapraklarından taçları, pelerinleri, ayaklarında sandaletleriyle "Eski Romalı Konsül" kostümü giydirerek görev yaptırmaya başlamış. Bir gün rehberlerden biri tarihi kolonların üzerinde sunum yaparken düşmüş ve ayağını kırmış ve rehberi şehirdeki sigorta hastanesinin acil servisine götürmüşler. Bekleme salonunda kendisiyle ilgilenecek doktoru beklerken içeriye yaşlı bir emekli girmiş, rehberi görür görmez:

"Aman Tanrım" demiş gözleri şaşkınlıktan büyüyerek, "Sigorta hastaneleri için söylediler de inanmazdım.. Ne kadar zamandan beri bekliyorsunuz?.."

Yaşar Kemal

*“Duvarın dibinde resmim aldılar
Ak kağıt üstünde tanıyın beni.*

İnce Memed

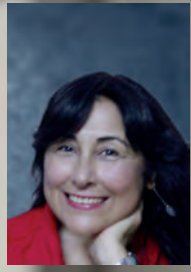
A sıı adı Kemal Sadık Gökçeli olan Kürt kökenli Türk romancı, senaryo ve öykü yazarı Yaşar Kemal; 6 Ekim 1923 günü Osmaniye'nin Hemite köyünde dünyaya geldi. İlk şiiri "Seyhan", 1939 yılında on altı yaşındayken Görüşler adlı Adana halkevleri dergisinde yayımlandı. 1940-1941 yılları arasında Çukurova ile Toroslardan derlediği ağıtları içeren ilk kitabı Ağıtlar, 1943 yılında Adana Halkevi tarafından basıldı. İlk öyküsü olan "Pis Hikâye"yi "Bebek" ve "Dükkancı" adlı öyküleri izledi. 1940'lı yıllarda Adana'da çıkan Çığ dergisi çevresinde Pertev Naili Boratav, Nurullah Ataç, Güzin Dino gibi isimlerle tanıştı. Yaşar Kemal adını 1951-1963 yılları arasında fıkra ve röportaj yazarı olarak çalıştığı Cumhuriyet gazetesinde kullanmaya başladı. Anadolu insanının sorunlarını dile getirdiği dizi röportajları ile tanınmaya başladı. İlk öykü kitabı "Sarı Sıcak" 1952 yılında yayımlandı. Çukurova köylüsünün ağalığa karşı mücadelesini anlattığı İnce Memed serisinin ilk kitabı İnce Memed I, 1956 yılı Varlık Dergisi Roman Armağanı ile ödüllendirdi. Yaşar Kemal; 1973 yılında Nobel Edebiyat Ödülü'ne

aday gösterilen ilk Türk romancı oldu. Uluslararası Cino del Duca, Legion d'Honneur, Fransız Kültür Bakanlığı Commandeur des Arts et des Lettres Nişanı, Premi Internacional Catalunya, Alman Kitapçılar Birliği Frankfurt Kitap Fuarı Barış ödülünün de arasında olduğu yirmiyi aşkın ödül; ikisi yurt dışında beşi Türkiye'de olmak üzere yedi fahri doktorluk unvanı ile onurlandırıldı. Eserleri kırkın üstünde yabancı dile çevrilererek bir çok ülkede üne ulaştı.

Teneke, Orta Direk, Yer Demir Gök Bakır, Ölmez Otu, Akçasazın Ağaları / Demirciler Çarşısı Cinayeti, Yusufçuk Yusuf, Yılanı Öldürseler, Al Gözümlü Seyreyle Salih, Deniz Küstü, Yağmurcuk Kuşu / Kimsecik III, Fırat Suyu Kan Akıyor Baksana / Bir Ada Hikayesi / Karıncanın Su İçtiği / Bir Ada Hikayesi II, Tanyeri Horozları / Tek Kanatlı Bir Kuş, Üç Anadolu Efsanesi, Ağrı Dağı Efsanesi, Binboğalar Efsanesi, Çakırcalı Efe, Bugünlere Bahar İndi, Filler Sultanı ile Kırmızı Sakallı Topal Karınca adlı roman ve öykülerinin yanı sıra röportaj ve deneme yazıları ile Türk dilinin bu efsane yazarı 28 Şubat 2015 günü aramızdan ayrıldı.

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

SON

Kararınız mı?

Merak duygusu, öğrenmenin, bilimin, keşiflerin ilk adıımıdır. Çocuklarda merak duygusu doğuştan vardır ama bizim toplumumuzda ne yazık ki büyüme sürecinde dışsal etkenlerle giderek körelir.

Bizim toplumumuzda diye özellikle belirtiyorum çünkü bizde çok soru soran çocuk yerine uslu uslu bir kenarda sessizce oturan çocuk tercih edilir. Büyüklerimiz her şeyin iyisini bilir. Biz ne derssek doğru odur.

*Anne-
babalar,
öğretmenler
hep "uslu
çocuk" sever.*

Hatta gururla, övünerek söyleriz “Benim çocuğum hep söz dinler, bana hiç karşı çıkmaz.” diye. İsteriz ki, çocuğumuzun yaşı kaç olursa olsun ne yiyeceğine, ne giyeceğine, hangi okulda okuyacağına hangi mesleği seçeceğine, hatta kiminle evleneceğine hep biz karar verelim. İlk başlarda çocuklar bu

durumdan hoşnut olmasa ve sıkça “Hayır, ben bugün bu giysiyi değil, mavi elbisemi giymek istiyorum” ya da “Ben mühendis olmak istemiyorum, resim öğretmenini olmak istiyorum” dese de, çoğu kez onlar da akıntıya karşı kürek çekmekten yorulup, kendi yaşamlarıyla ilgili alınan kararları sessizce onaylamaya başlar. Zaten bu tutum sadece ailede değil, okulda, toplumun her kesiminde devam etmektedir. Öğretmenler uslu çocuk severler. Amirler, müdürler kendi halinde, verilen emri sorgulamadan uygulayan çalışanları tercih ederler. Birey, sürekli kendisini azarlayan, denetleyen, ne zaman ne yapması ya da yapmaması gerektiğini söyleyen otoriter baba kavramıyla öylesine özdeşleşir ki

“Ailelerimiz istedi evlendik, şimdi de ailelerimiz birbirleriyle anlaşamadıkları için ayrılıyor.”

Bu ilişki asla ikimize ait olmamıştı zaten”

sonunda tek başına özgür iradesiyle karar alamaz hale gelir.

Evet, ne yazık ki, bir zamanlar çocukluğumuzda,

gençliğimizde sızlandığımız bu durum hiç farkında olmadan giderek bizim yaşam biçimimizi oluşturur. Çocuktan uzaklaştıkça geçmişte sızlandığımız ebeveynlerimize, öğretmenlerimize, müdürlerimize dönüşür ve bunu nesilden nesile miras gibi aktarmaya devam ederiz.

Sosyolog ve Aile Danışmanı olarak çalışmaya başladığımdan buyana çoluk çocuk sahibi, onca yıllık evli çiftlerle yaptığım çalışmalarda ne gözlemledim biliyor musunuz; azımsanmayacak sayıda çift, evliliğinde sorun yaşadığında öncelikle kendi ebeveynlerine koşup eşini şikayet ediyor. Tıpkı mahallede çocukken oyun kavgalarında hemen eve koşup “Babaaa, arkadaşım benim topumu patlattı”

ya da “Anneee, arkadaşım oyuncak bebeğimi kırdı.” der gibi... Sonrasında zaten olay eşlerin değil, kız tarafı ve oğlan tarafının sorunu haline geliyor. Evli çift bir kenarda anne ve babaların “Sizin oğlunuz...” ya da “Sizin kızınız...” diye başlayan suçlayıcı konuşmalarıyla kendi ilişkileri hakkında verecekleri kararı beklerken, kendi aralarında da “Senin baban benim babama ‘.....’ demiş”, ya da “Senin annen, anneme ‘.....’ ” demiş diyerek krizi iyice içinden çıkılmaz hale getiriyorlar.

Bir danışanım bu durumu “Ailelerimiz istedi evlendik, şimdi de ailelerimiz birbirleriyle anlaşamadıkları için ayrılıyor. Bu ilişki asla ikimize ait olmamıştı zaten” diye özetlemişti.

İnanın bana bu durumla tahmin edebileceğinizden çok daha sık karşılaşıyorum.

Elbette her anne baba çocuğu için en iyisini yapmak için çabalıyor ama gerçek şu ki bizim en iyimiz her zaman en doğru olan değil. Sonuçta tek başına sorumluluk almakta, karar vermekte zorlanan bağımlı bireyler yetiştiriyoruz. Bu durum kuşaktan kuşağa aktarıldıkça

ne yazık ki toplumsal kimlik olarak da üzerimize oturmaya başlıyor.

Siyasi liderleri “baba” ya da “ana” kavramlarıyla özdeşleştiriyoruz. Bir yanımız hep yanlış yapmaktan korkan “yetersiz çocuk”, diğer yanımız ana babası tarafından takdir edilmek isteyen ve dediklerini sorgulamaksızın yerine getirmek için yarışan uslu çocuk. Yaşamsal konularda bile düşünme, araştırma gereği duymuyor “Büyüklerimiz bizden daha iyi bilir.” mantığıyla bize sunulanı -özgür irademizle tercih yaptığımızı sanarak- sorgulamaksızın kabul ediyoruz. Aldığınız kararların, yaptığınız seçimlerin, yaşadığınız hayatın ne kadarı gerçekten size ait hiç düşündünüz mü?

Sizin çocuklarınız gerektiğinde size bile “Hayır” diyebilecek ve kendi kararlarını alabilecek özgür iradeye ve cesarete sahip mi?

Geleceğimizi daha bilinçli şekillendirebilmek için düşünen, araştıran, merak eden, sorgulayan bireyler yetiştirmenizi ve özgür iradenizle, farkındalıkla, sonuçlarını araştırarak, düşünerek, bilinçli tercihler yapabilmenizi diliyorum. •

nuraybartoschekbd@gmail.com

DOĞRU KADINI!

Adam arkadaşına hayatında “doğru” bir kadınla karşılaşmadığı için evlenemediğini söylemiş.. “Nasıl birini arıyorsun ki?..” diye sormuş arkadaş,

“Önce çok güzel olmalı. İyi bir aşçı ve temizlikçi, iyi huylu ve tutumlu olmalı. Çok zengin olması şart. Evi, malı mülkü olmalı...”

“Yahu,” demiş arkadaş, “Tarif ettiğin kadının senin gibi biriyle evlenebilmesi için deli olması lazım?..”

“Mmmm,” demiş adam, “diğer özellikleri tutuyorsa, olabilir!..”

Ben aşkların en güzelini bir sende yaşadım
Aşka dair olan her şeyi bir sana adadım.
Aşk yolunda giden, yıllarının hesabı sorulmaz,
Benliğinden vazgeçmeden aşk yoluna adım atamaz.
Yokluğuna bile aşık olduğum adam, iyi ki...

DERUNİ

Fulya Ölmez

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Nostaljilerle Yeniden Yaşamak

Zamanı durdurabilseydik keyifli zaman dilimlerimizde, nostaljilerin unutulmayan estantaneleri bir sinema filmi gibi gözlerimizin önünden geçirdi.

Eğer keyifli zaman dilimlerimizde zamanı durdurabilseydik, nostaljilerin unutulmayan estantaneleri bir film şeridi gibi gözlerimizin önünden geçirdi. Yaşanmış olayların zihinlere kazınan hatırala-

rı, olay tanıklarının da becerileriyle adeta tavan yapardı.

Küfür salvolarının sıkı sıkıya kapanmış ve raflara kaldırılmış hapsi, Galatasaray'ın ünlü amigosu terbiye timsal, Karıncaezmez Şevki'nin

Sarı-kırmızı renkleriyle Karıncaezmez Şevki

gardiyanlığında, Dolmabahçe Stadi'nin Beleş Tepesi'nde avlu voltası atardı sessiz ve sakın.

Elindeki kocaman sarı kırmızılı bayrakla Güney Amerikalı bir ezginin ritmini tutan Şevki'nin rakip oyuncuya yönelik isyan sözcüğü, "Lütfen sert oynama kardeşim." olurdu.

Şevki'nin bir Galatasaray galibiyetinden sonra, sarı ve kırmızı renklere boyanmış oldukça eski otomobiliyle İstiklal Caddesi turu atması, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'un fethi fotoğraflarıyla adeta örtüşürdü. Yeni bir çağ açan koca imparatorun duruşu, asırlar sonra Şevki'nin o eski otomobilinde can bulurdu sanki.

Derbinin ayak izlerine dahi bulaşan centilmenlik içeren gösterisi, İstiklal Caddesi'nin onca rengi içinde asla kaybolmayan bir başka renk cümbüşü

idi. Galatasaray'ı yenen Fenerbahçe'nin sarı kırmızı renkleri içinde omuzlarda taşınan tabutu, bir cenaze töreninin futbol yenilgisine uyarlanmış bir yorumuydu. Binlerce kişinin bu sırada hep birlikte ritm tutması ise provasız bir konser gibiydi. Önemli olan disiplin değildi. Önemli olan o günü yaşayabilmektir.

Anadolu'dan, Eskişehir yörelerinden bir ses yükselirdi: "Es es ki ki- es ki es ki es." Namı daha sonraları yurtdışına taşıyacak Amigo Orhan'ın on binleri bir işaretle ayağa kaldırması hiç kuşkusuz tam bir beceri işiydi. Beşiktaş'ın şimdilerde sanal da olsa üniversite kimliğine bürünmüş Çarşı Grubu, kısa sürede beste üreten bir dahiydi, bugün olduğu gibi dünlerde de...

Ülkemizin ebedi başkenti Ankara'nın amigo geleneği geç başladı. Amigo Sefa'nın tüm başkent takımlarına yönelik destek çabası yıllarca sürdü. Sonraları ise Anadolu coşkuya

Eskişehirspor'un efsane amigosu Orhan

Beşiktaş'ın coşkulu Çarşı Grubu

boğuldu ve Anadolu'da amigo sözcüğü kendi dilinin özkaynağı İspanyolca anlamıyla arkadaş oldu.

Karadeniz uşağının bordo mavi forma altında ve horon tepe tepe zirveye gidişi ise görülecek olaydı. Trabzonspor'un öyküsü, arkası yarın olan bir dizinin sevinç ve başarı görüntüleri oldu yıllar boyu.

Ve sonra nostalji keyfi parazit yaptı. Ekranlar karardı, gazetelerin satır araları dinamik düzeneklerinin mekânı oldu. O özel-liklerin tümü kayboldu gitti. Milli karşılaşmalarımızın tribün görüntüleri, ellerine birer bayrak ilştirilmiş robot taraftar tıplılarına dönüştü.

Teknik direktör kıyımları bir mezbahaneyi andırır hale geldi. Ve yabancı oyuncuların gün geçtikçe artan üstünlüğünün altında kaldı nostalji keyifleri ve güzel hatıraların yüzümüzü gülümseten tüm renkleri.

Birilerinin marifetiyle sesimiz kısıldı. Baronlar, bizi çok sevdiğimiz spordan soğuttular. Ekonominin spor açılan penceresinde, milyonlarca

birim uluslararası parayı yabancılara saçan yönetim kadroları, adı son derece kurumsal okunuşlara sahip fakat gerçekte iflas etmiş kurumlar olan komik çıkar çetelerine teslim edildiler.

Alınan bir galibiyet veya beraberliğin adı “yeniden yapılanma” oluverdi.

Türk halkının futbol namusu olan milli takımlarımızı oluşturmak zorlaştı. Bir yaşlı Rumenin, “Ben ne dersem o olur” şeklindeki tavrı ile ayyıldızlı formalar, haritada bile yerini bulamayacağımız yerlere gittiler. Alınan bir galibiyet veya beraberliğin adı “yeniden yapılanma” oluverdi.

Bu ifadenin tüm yurt geneline yayılması da ilginçti.

“Yeniden yapılanma” öyle mi? Yıkın öyleyse...

Nostaljilerle yaşamak bile zorlaştı sevgili okuyucular. •

metingorenbd@gmail.com

Gezdike Gördükçe
Özlen Şen Toker

Dağlar ve bulutlarla sarılıp sarmalanan

Schliersee Gölü

Almanya’da Bavyera Alpleri’nin eteğinde bulunan Schliersee gölü, ortasındaki küçük adayı nasıl sarıp sarmalıyorsa etrafındaki dağlar ve bulutlar da gölü öyle sarıp bağırklarına basıyor gibi. Dağ ve bulutların görüntüsü gölün yüzeyine yansıdığında göl bazen bir buluta, bazen de bir dağa dönüşüyor. Öylesine bir manzara ki, sanki ördekler bulutların üzerinde yüzerken, tekneler dağlarda ilerliyor. Çeşitli zorluklarda yürüyüş ve sporların yapılabildiği dağlar, ormanlar ve çayırlardan oluşan yemyeşil bir doğa gölün etrafını sarıyor.

Tarihi MÖ 6. yüzyıla uzanan, ilk olarak avcı ve balıkçıların kalıcı yerleşimler kurduğu tahmin edilen Schliersee adını bir zamanlar burada olan “Slyrse” manastırından alıyor. Göl ile aynı adı taşıyan kasabada günümüzde yalnızca 6500 kişi yaşıyor olsa da bu tatil ve spor merkezini pek çok kişi ziyaret ediyor. Münih’ten trenle ya da arabayla ulaşılabilen gölün kuzey kıyısındaki Schliersee ve güney kıyısındaki Fischhaus-Neuhaus kasabaları her yıl 1 milyondan fazla ziyaretçiyi alıyor.

Schliersee gölü ve çevresi doğa tutkunlarına yönelik pek çok spor ve aktivite olanağı sunuyor. Taubenstein ve Stümpfling dağları, Hohenwaldeck Kalesi kalıntıları ve Josefstal şelalelerinde yürüyüşler, dağ bisikleti, yüzme, dalış, yelken, sörf, Alp disiplini

kayak, Kuzey Yürüyüşü, tenis, futbol, binicilik, golf, okçuluk, plaj voleybolu ve atıcılık yapılabilen Schliersee, uluslararası tenis ve yelken turnuvalarına ek olarak katılımcıların 1,5 km. yüzdükten sonra 10 km. koşup 40 km. bisiklet kullandığı Alp Triatlonu'na ev sahipliği yapıyor. Yılan balığı, turna balığı, alabalık, karabalık, sudak balığı gibi balıkların yaşadığı gölde 1 Mayıs-30 Eylül arasında balıkçılık yapılabilir. Gölün etrafındaki pek çok yürüyüş rotasından biri olan “Ağaç Macera Yolu”nda bölgedeki kayın, köknar, alaçam gibi ağaçlar hakkında

bilgi veren 19 pano bulunuyor. Bu panolardan birindeki öyküye göre hava durumunun tahmin edilemediği eski günlerde, köylüler her yıl Kasım ayının başında kızıl kayın ağacının gövdesine bir çentik atıyor, çentik kuru kalırsa o yıl çetin ve zorlu bir kış geçireceklerine inanıyorlarmış. Yabani bitkilere meraklıysanız yabani otları tanı-

maya odaklanan, bu konuda uzman olan kişilerin düzenlediği turlara katılarak otların yapraklarını ve çiçeklerini koklayıp tadına bakabiliyorsunuz.

Gölün batı yakasındaki 500 metre uzunluğundaki Schliersee Macera

Yolu adlı yürüyüş rotası da özellikle çocuklu aileler için planlanmış. Rotada yer alan, Neuhaus kasabesindeki ilkokul öğrencilerinin tasarladığı ve düzenli olarak bakımını yaptığı altı istasyonda ağaç bir ksilofon çalarak, ağaç bir dürbünden bakabilir; yolun kum, çakıl, ağaç

özel düzenlenmiş bir bölümünü çıplak ayak yürüyerek, çeşitli denge egzersizleri yapabiliyorsunuz. Gölün buz tutmadığı zamanlarda binilebilen ve göl kenarındaki kasaba duraklarına ek olarak restoranı açık olduğunda Wörth adasına da uğrayan Schliersee III adlı gezi

teknesi binenlere güzel manzaralar sunuyor. Gölün etrafındaki çiftlikler ise ziyaretçilere ata binme ve mevsimine göre at arabaları ya da atlı kızaklarla geziler yapma imkanı veriyor. Schliersbergalm teleferiği ile 300 metre yükseklikteki restorana çıkıp Schliersee vadisinin manzarasını seyrederken aşağıya yürüyerek inebiliyor, daha heyecanlı bir inişi tercih ederseniz 63 virajla vadiye inen 950 metre uzunluğundaki dev kaydıraktan kayabiliyorsunuz. Kasabanın merkezindeki Schliersee Yerel Müzesi, yalnızca Mayıs ve Ekim ayları

arasında ziyarete açık olan küçük bir müze olsa da bölgenin tarihine, eski günlerdeki kültüre ve yaşam tarzına ışık tutuyor. 14. yüzyılda yapılan ve 1916'dan beri yerel müze olarak hizmet veren bu tarihi binada 17. yüzyıldan 20. yüzyıla uzanan bir döneme ait yerel kıyafetler, 1870-1914 yılları arasında buradaki cam fabrikasında üretilen ürünler, tarım araçları, dokuma ve balıkçılık malzemeleri ile birlikte bölgedeki oduncuların günlük yaşam tarzları sergileniyor. Bavyera Mısırsı ve Alp Dağları suyu ile üretim yapan Slys

Viski Fabrikası'nda bir tadım gezisi yaparak; on çiftlik evinden oluşan Markus Wasmeier Açık Hava Müzesi'nde bölgedeki geleneksel çiftlik yaşamını deneyimleyebiliyorsunuz.

Doğal güzelliklerin yanı sıra 1477 yılında yapılan Schliersee Belediye Binası'nı; Terofal Oteli, Tiyatro Binası ve nesiller boyunca dericilikle uğraşanların yaşadığı Lederer Evi'nin çevrelediği Terofal Meydanı'nı gördükten sonra yazar Anton Alexander Albrecht Freiherr von Perfall ile peyzaj ve portre ressamı Karl Michael Haider'in yaşamak için neden Schliersee'yi seçtiğini anlıyorum. Berrak gölü, yemyeşil dağları ve temiz havası ile Schliersee, insanın yaşama sevincini tazeleyerek yüzüne kocaman bir gülümseme konduruyor. Tıpkı göl kıyısında önlerine attıkları ekmeklerle ördekleri besleyen çocukların yüzlerindeki gibi... •

izlensentokerbd@gmail.com

Düşler ve Düşünceler
Yahya Aksoy

MÜZE KENT MİLAS

Şairin "Sen ne güzel bulursun, gezsен Anadolu'yu..." sözünde yansıttığı gerçekleri görmek için, tarihle doğanın kucaklaştığı gezip görülecek yer, merkezi ve çevresiyle Antik Çağ'ın en güzel eserlerini bağrında koruyan "müze kent" Milas'tır.

Baltalı Kapı / Milas

Doğal güzelliklerine değer katan tarihi geçmiş ve zengin kültür değerleri ile yerli ve yabancı turistlerin yoğun ilgisi ile karşılaşan Milas, antik dönemde Zeus Labrandos Festivali'nin geçtiği güzergâh üzerinde kentin kuzey kapısına MS II. yüzyılda yapılan Baltalı Kapı, motifleri ve mimari bezemeleri ile ayakta kalmıştır.

Antik Çağ'da Milas'a su taşıyan ve taş işçiliğinin en güzel örneğini

simgeleyen kemerler zamanımıza yol göstermektedir.

Roma döneminde Menendros adına dikilen "Onur Sütunu", antik Milas'ın en seçkin tarihi eseri olarak değerlendirilmekte.

Antik dünyanın yedi harikasından birisi olan ve MS II. yüzyılda harika bir taş işçiliği

eseri olarak sanat tarihinde yerini koruyan Halikamassos Mausoleonu'nun Roma dönemi kopyası mezar anıtıdır.

Karia Kralı Hekatomnos'a ait olan Gümüşkesen Mezar Anıtı 2400 yıllık olup, dört tarafı yüksek kabartma heykellerle süslenmiş sanat şaheseri olarak tanımlanmakta

Su Kemerleri ve Milas / Uzunyuva "Onur Sütunu"

ve Anadolu'da 100 yılın en seçkin arkeolojik buluşu olarak değerlendirilmektedir.

5 bin yılı aşan tarihi geçmişi ile uygarlıklar merkezi olarak anılan, Karia Uygarlığı'na başkentlik yapmış, çeşitli kavimleri bağrında taşımış ve Menteşe Beyliği'ne merkez olmuş, Iassos, Keremos, Herakleia-Latmos, Euromos gibi dünya harikası antik kalıntılara ve çağdaş gelişmelere sahne olan dünyanın tarih ve kültür kalbi Mylasa-Milas'ı görmek, mutluluktur.

Abdülaziz Ağa tarafından 1719-20 yıllarında yaptırılan Çöllüoğlu Hanı, kentin merkezinde, bölgede eski ticari hayata yön veren zanaatkarları içerisinde barındıran tarihi arasta içerisinde yer almaktadır.

Milas'ın güzide sivil mimarlık örnekleri arasında yer alan, 1919 yılında Milas Kaymakamı olarak görev yapan Fevzi Beler'in Rodos'a yaptığı ziyarette beğendiği evlerin ustalarını Milas'a davet ederek yaptırdığı ve halk arasında "Macar Evleri" olarak anılan dik çatılı, ahşap ve taş işçiliği ile kent merkezine renk katmaktadır.

Tarihi binalarda arkeolojik eserleri ve ayrılcı ünlü halı ve kilimleri sergileyen Kilim Müzesi ve Milas'ta doğan ünlü karikatürist Turhan Selçuk adına tarihi bir konakta açılan "Karikatürlü Ev" müzesi görülmeye değer.

Macar Evleri (üstte) / Karikatürlü Ev (altta)

Tarihi ve doğal dokusu yanında, organik ürünleri, geleneksel el sanatları, ünlü halıları, deve güreşleri, kolay olan kara, deniz ve hava ulaşımı, maden yatakları, "Kutsal yol-Labranda"ya sahip inanç merkezi, Uyku Vadisi ve dağlarından bal, ovalarından zeytin yağı akan bereket ve bolluk diyarı Milas.

Ülkemizin her yanında görülen uygarlık merkezlerinin en çok görülmesi gereken açık hava müzesi nitelikleri ile Milas, 12 ay boyunca, yerli yabancı turistlerin akınına uğramakta. Milas'taki zenginlikleri görmek mutluluktur. •

yahyaaksoybd@gmail.com

"Özerlik", "muhtariyet", "federasyon", "konfederasyon" sözleri telaffuz edilirken, Osmanlı Devleti'nin nasıl parçalanmış olduğunu da hatırlamakta yarar vardır. Osmanlı İmparatorluğu'ndan otuz küsur bağımsız devlet doğmuştur. Bunların hemen hepsi aşamalı olarak İmparatorluktan kopmuşlardır. Hepsi önce devletten özerklik almış, daha sonra bağımsız olmuşlardır.

BİLÂL N. ŞİMŞİR

ŞEHİTLER GÜNLÜĞÜ

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Masaların Olmazsa Olmazı:

Mezeler

Meze özellikle Doğu Akdeniz ve Türk Mutfağı'nda yer alan, genelde soğuk servis edilen bir yiyecek grubu olmasına rağmen günümüzde sıcak servis edilen (ara sıcak olarak tabir edilen) mezeler de giderek ağırlık kazanmaktadır. İlk mezenin ne zaman ve kimin tarafından yapıldığı hakkında net bir bilgi maalesef bulunmamaktadır. Ancak soğuk mezelerin zeytinyağı ile yapıldığından yola çıkarak, ilk mezenin zeytinyağını bulan ve ilk kullanan olduğu söylenen Giritliler tarafından yapıldığı varsayılmaktadır. Etimolojik olarak incelendiğimizde “meze” kelimesinin köklerinin İranlıların kullandığı ve lezzet anlamına gelen “maza” kelimesine kadar uzandığını görüyoruz. »

Güneydoğu Anadolu bölgesinde kebab ağırlıklı sofralarda genellikle acılı ve bol baharatlı mezeler tercih edilir.

Ana yemek öncesi aperatif olarak yenilebildiği gibi, rakı sofralarının da vazgeçilmez öğelerinin başında gelen yurdumuzda ve Orta Doğu'da "meze" olarak adlandırılan bu servis çeşidi, Fransa'da "hors d'oeuvre (ordövr)", İspanya'da "tapas" ve İtalya'da da "anti-pasti" olarak isimlendirilmektedir. Günümüzde Lübnan'dan başlayarak içine Anadolu, Yunanistan ve Akdeniz'in kuzey kıyılarını alarak İtalya'ya kadar uzanan coğrafyada içkinin yanında sunulan küçük tabaklardaki farklı lezzetlere meze, mezede ya da mezza gibi farklı isimler verilmektedir. Mezeler karın

doymaktan ziyade, hem içkinin (özellikle rakının) yanında keyifli bir lezzet hem de masadaki sohbetle bir eğlencelik niteliğindedir. Bu nedenle sofrada küçük porsiyonlarda ve değişik çeşitlerde bulunur.

Meze denince ilk akla gelen içki olan rakıyı diğer içkilerden ayıran en önemli özellik, yanında illaki yemek ve meze çeşitlerinin eşliğini istemesidir. Rakı mezeleri olarak adlandırabileceğimiz soğuk-sıcak yiyecekler rakının olmazsa olmazlarıdır. Tarih

- Mezeler asla karın doyuracak boyutlarda olmamalıdır.
- Meze hızlı yenmemelidir.
- Mezeler mevsimine göre taze bulunan sebzelerden yapılmalıdır!
- Mezeler hafif olmalı ve mideyi yormamalıdır.
- Mezelerin masada uzun süre kalması gerektiği için oda sıcaklığında bekleyebilen ve yenilebilen yiyeceklerden seçilmesi daha doğrudur.

boyunca rakı kültürünün ayrılmaz bir parçası olan mezeler ise özellikle ülkemizde bölgeden bölgeye, damak tadından mevsim lezzetlerine kadar geniş bir yelpazede farklılık göstermektedir. Bölgesel farklılıklara damak tadı faktörünü de eklediğimizde karşımıza çıkan tabloda kimilerinin rakı yanında ekşimayhoş lezzetleri, kimilerinin tuzlu, kimilerinin acı ve çok azının da tatlı mezeleri aradıklarını görürüz.

Ege bölgesinde genel olarak zeytinyağı ot ve sebzelerden oluşan ve deniz ürünleri lezzetlerine eşlik eden mezeler sofraları süsler

Bu konuda birkaç örnek vermek gerekirse Ege bölgesinde yaşayanların genel olarak zeytinyağı ot ve sebzelerden oluşan, özellikle balık sofrasında, deniz ürünleri lezzetlerine eşlik eden mezeleri tercih ettiklerini söyleyebiliriz. Tercihler arasında deniz börülcesi, radika, kuzukulağı gibi bölgesel otlar ya

da közleme patlıcan ezmesi, biber közleme gibi sebzelı mezeleri örnek gösterebiliriz.

Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanların ise et ve kebab ağırlıklı sofralarına acılı ve bol baharatlı mezeleri konuk etmeyi sevdiklerini söylemek yanlış olmayacaktır. Bu bölgede tercih edilen lezzetlerin arasında Antep'in ünlü babagannuşunu, çiğ köfteyi, farklı şekilde hazırlanan acılı

ezmeleri, sumaklı ve isotlu salataları sayabiliriz. Ülkemizdeki bu tür bölgesel örnekleri çoğaltmak mümkündür. Ancak balık mezeleri söz konusu olursa üç tarafı denizlerle çevrili olan ülkemizde hâkimiyetin kıyı şeridinde yer alan il ve ilçelerdedir. •

rehatarticibd@gmail.com

PÜF NOKTASI

- Çiğ köfte yapacaksanız kullandığınız bulgur (sümüt) içinde bulunulan yılın ürünü olmalı, bayat olmamalıdır. Bulgur fazla beklemişse, sıcak ortamda kalmışsa kokusu değişir. Bulgurun içindeki esansiyel yağların bozulması ve kokusunun değişmesi, köftenin lezzetini ve kalitesini etkiler.

- Baharatlar mutlaka taze olmalıdır. Baharatlar, çekirdek veya tohum halindeyken sıcaklığa ve zamana karşı daha dayanıklıdır ama öğütüldükten sonra hızla bayatlar. Aromasını ve kokusunu kaybeder. Adıyaman'da köftelik baharatlar fazla miktarda alınıp bekletilmez. Bittikçe yeni baharat öğütülür.

Sait Faik Abasıyanık

Çoğunlukla “Marikula Doğur” şiirinin coşkusu ile yer alırdı Sait Faik Abasıyanık o geride kalan günlerin doyumsuz şiir öğleden sonralarında. “Şimdi Sevişme Vakti” adlı şiiri izlerdi bu deniz, yosun ve balıkçı ağlarının kendisine has kokusu ile karışık dişi şiirini.

Öykülerindeki gibi doğayı ve insanları basit, içten, hem iyi hem kötü yanlarıyla oldukları

gibi betimlediği şiirinin kökü de kendisindendi. Olabildiğince özgür ve içten... İnsanların yaşamları, istekleri, tasaları, korkuları ve sevinçleri dile gelirdi olanca sadelikleri ile kendine özgü, öykünmesiz dizelerinde André Gide, Comte de Lautréamont, Jean Genet’den etkilmişse de. Sait Faik’i, onun şiirini sığdırmak anlatmak olası değil böyle birkaç sözcük ve tümceyle. Okumak gerek şiirlerinin yanı sıra tüm roman ve öykülerini.

Sadece öykü, roman, şiir yazmadı; kendine özgü tarzı ile kaynaştırdığı çevirileri ve röportajları ile de iz bıraktı zamanın ötesine. Ferit Edgü, Adalet Ağaoğlu, Demir

Özlü gibi pek çok yazara da öncülük etti. Tüm şiirlerini içeren Şimdi Sevişmek Vakti adlı kitabı 1953 yılında Yenilik Yayınları tarafından yayınlandı. 1906 yılında doğdu, 1954 yılında; 48 yaşında öldü...

MARİKULA DOĞUR

İstemem eski rüyalarındaki kadın resimlerini:

Tombul ve beyaz.
Bana bir taze dişin, yazın kumsalda kızarmış
Tüylü altın bacağın yeter
Ve tren yollarında tüten öğlelerin...
Kışın şarap içtiğimiz kahvelerdeki
Boyalı kadınlar rüyası... bitsin.
Ne su başlarında tavus tüyleri gibi çeşitli böceklerin hasreti
Ne çayır içinde gülüşen çocukların yırtık mintanları
Sen: Taze dişlerinde hıyar kokusu...

Ağzında olgun domateslerin çekirdeği,
Karpuz ve erik.
Doldursun bütün bu sahili

Marikula

Çıplak dizlerinde ağları ördüğün zaman
Birdenbire sancılanarak yapacağın çocuklar.
Vapurlara seslenecekler Marikula:

- Hey, kaptan dur!
Her dokuz ay on günde ikizlerini
Sandallar boş bekliyor.

Balık yalnız tutulmuyor Marikula;

Bacakları çevik çocuklarım sendedir!

Doğur Marikula doğur!

**

O VE BEN

Sana koşuyorum bir vapurun içinde

Ölmek, delirmek için.
Yaşamak; bütün adetlerden uzak
Yaşamak....
Hayır değil, değil sıcak
Dudakların hatırası;
Değil saçlarının kokusu
Hiçbiri değil.
Dünyada büyük fırtınaların

koptuğu böyle günlerde
Ben onsuz edemem.
Eli elimin içinde olmalı,
Gözlerine bakmalıyım,
Sesini işitmeliyim.
Beraber yemek yemeliyiz
Ara sıra gülmeliyiz.
Yapamam onsuz edemem.
Bana su, bana ekmek, bana zehir;

Bana tad, bana uyku
Gibi gelen çirkin kızım.
Sensiz edemem.

**

ŞİMDİ SEVİŞME VAKTİ

Çıplak heykeller yapmalıyım,
Çırılçıplak heykeller
Nefis rüyalarınız için
Ey önünden geçen ak sakallı kasketli,
Yırtık mintanından adaleleri gözüken
Dilenci
Sana önce

Şiirlerin tadını
Aşkların tadını
Kitaplardan tattırmalıyım
Resimlerden duyurmalıyım.
resimlerden...

Şu oğlan çocuğuna bak
Fırça sallıyor
Kokmuş manifaturacının
ayağına
Dört yüzbin tekliğinden
On kuruş verecek
Seni satmam çocuğum
Dört yüzbin tekliğe,
Ne güzel kaşların var
Ne güzel bileklerin
Hele ne ellerin var, ne ellerin.
Söylemeliyim,
Yok
Yok... meydanlarda bağırma-
lıyım.

Bu küçük
Güllerin buram buram tıttığı
Anadolu şehri kahvesinde
Kiraz mevsiminin
Sevişme vakti olduğunu.
Resimler seyrettirmeli, şiirler
okutturmalıyım

Baygınlık getiren şiirler
Kiraz mevsimi, kiraz
Küfelerle dolu pazar.
Zambaklar geçiriyor bir kadın.
Bir kadın bir bakraç yoğurt
götürüyor
Sallıyor boyacı çocuğu fırçasını
Belediye kahvesinde hâlâ o eski,
o yalancı
O biçimsiz bizans şarkısı.
Sana nasıl bulsam, nasıl bilsem,
Nasıl etsem nasıl yapsam da
Meydanlarda bağırısam
Sokak başlarında sazımı çalsam

Anlatsam şu kiraz mevsiminin
Para kazanmak mevsimi değil
Sevişme vakti olduğunu...
Bir kere duyursam hele güzelli-
ğini, tadını,
Sonra oturup hüngür hüngür
ağlasam
Boş geçirdiğim, bağırmadığım
sustuğum günlere
Mezarımda bu güzel, uzun kaşlı
boyacı çocuğunun
Oğlu bir şiir okusa
Karacaoğlan'dan
Orhan Veliden
Yunus'tan, Yunus'tan...

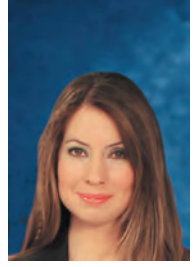

BİR MASA

Bize bir masa ayır Yankımu
Aleksandra'mla benim için
Bir masa.
Üstü çiğeksiz
Örtüsü gazeteden
Şarabı aşktan
Hem hülyadan.
Aleksandra'm mızıka çalsın
Siyaha çalar parmaklarıyla
Güfesi bayağı şarkılar
Adi havalar.
Meyhane acı zeytinyağı koksun
Sen hoşnut ol Yanakımu. •

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Dünyanın En Güçlü Dili

Avrupa Birliği Komisyonu Başkanı Jean Claude Juncker, Kasım ayında yaptığı bir konuşmada İngilizce'nin Avrupa'da önemini yitirmeye başladığını öne sürmüştü. Ancak Dünya Ekonomik

6'sını Avrupa dillerinin oluşturduğunu belirtti. Araştırmada, dillerin etkinliğinin seyahat, ekonomiye katılma, diyalog kurma, bilgi ve medyayı kullanabilme, uluslararası ilişkilere dahil olma yetenekleri üzerinden değerlendirildiği vurgulandı.

Forumu'nun yayınladığı araştırmaya göre, "Dünyanın en güçlü dili" hâlâ İngilizce. Kuruluştan, ilk 10 dilden

2 Japonya'dan Tepki Çeken karar

Japonya Hükümeti, Uluslararası Balina Avcılığı Komisyonu'nun ticari balina avcılığı talebini reddetmesinin ardından komisyondan ayrılacaklarını bildirdi. Açıklamada, Japonya'nın gelecek yıl ticari balina avcılığına yeniden başlayacağı vurgulandı. Ticari

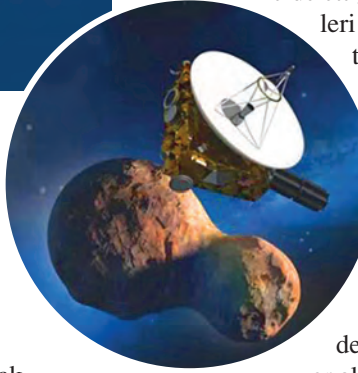

balina avcılığının Japon karasuları ve ekonomik bölgesiyle sınırlı kalacağı da belirtildi. Japonya'nın bu kararı çevre örgütleri ve hayvan hakları savunucularından tepkiyle karşılandı. Örgütler, Tokyo'yu uyararak, kararın ciddi sonuçları olacağını vurguladı. Greenpeace, Japon hükümetinden kararı yeniden değerlendirmesini istedi. Yeni Zelanda Dışişleri Bakanı Winston Peters da "Japonya'nın kararını tekrar gözden geçirmesini umuyoruz" dedi. Japon yetkililer ise balina yemenin ülke kültürünün bir parçası olduğunu savunuyor.

3 Dünyadan En Uzak Noktaya Alçak Uçuş

Amerikan Uzay ve Hava-cılık Dairesi NASA'nın uzay aracı New Horizons (Yeni Ufuklar), Güneş Sistemi'nin uzak sınırlarındaki gök cismi Ultima Thule'e başarıyla alçak uçuş yaptı. New

Horizons operasyonunun yöneticisi Alice Bowman, "Dünya'dan en uzak noktadaki alçak uçuşu başarıyla gerçekleştirdik" dedi. Uzay aracı, her şey yolunda giderse Ultima Thule'den binlerce fotoğraf çekerek bunları dünyaya gönderecek. Ancak elde ettiği tüm görüntüleri Dünya'ya ulaştırması 20 aya yakın sürecek. Dünyaya 6,4 milyar kilometre uzakta olan Ultima Thule isimli gök cismi, Kuiper Kuşağı denilen bölgede yer alıyor. Hakkında sınırlı bilgi bulunuyor.

4 Almanya'da Evsizler Sorunu

Almanya'nın bir türlü çözemediği evsizler sorunu her geçen gün büyüyor. Sivil toplum kuruluşlarından yapılan açıklamada,

evsiz sayısının ilk kez bir milyonu geçtiği söylendi. Geçen yıl evsiz kalanların sayısı yaklaşık 860 bin olarak açıklanmış, bunların 52 bininin sokakta yaşadığı belirtilmişti. Soğuk nedeniyle Ekim ve Kasım aylarında 9 kişinin donarak hayatını kaybettiği Almanya'da, soğuk havalarda evsizler için alınan önlemlerin yetersiz kaldığına dikkat çekildi. Verilere göre, Almanya'da 1991 yılından bu yana yaklaşık 300 kişi donarak hayatını kaybetti. Ancak kayıtlara geçmeyen kişilerin de bulunduğu, rakamın daha yüksek olabileceği ifade edildi.

5 Ölünce Servetini Hayır Kurumlarına Bağışlayacak

"Kaplan ve Ejderha"

filminin yıldızı Hong Konglu aktör Chow Yun-Fat, 720 milyon dolarlık servetini, ölünce hayır kurumlarına bağışlayacağını açıkladı.

63 yaşındaki Chow, "Bu paraya sonsuza kadar sahip olamazsınız. Öldükten sonra banka hesabınızı yanınızda götüremiyorsunuz. Bir gün gittiğinizde başkalarına bırakmalısınız" dedi. Mütevazı yaşam tarzıyla dikkat çeken, toplu taşıma araçlarıyla seyahat eden ve kendi filmi için bilet alıp kuyruğa giren Chow Yun-Fat, Hong Kong'da "Kardeş Fat" lakabıyla biliniyor. Sık sık sokakta yemek yiyen Chow, çok sevdiği eski model kapaklı telefonunu artık bozulduğu için yenisiyle değiştirmek zorunda kalmıştı.

6 İhtilaflar Nedeniyle Takip Edilecek 10 Bölge

Merkezi Brüksel'de

bulunan sivil toplum örgütü Uluslararası Kriz Grubu, dünyada 2019 yılında takip edilmesi gereken 10 bölge ve buralarda beklenen ihtilafları derledi.

Uluslararası düzendeki kargaşaya vurgu yapılan yazıda, Birleşmiş Milletler gibi ortak eylem araçlarının işlemez duruma geldiği belirtildi.

Uluslararası Ceza Mahkemesi gibi hesap verilebilirliği sağlayan kurumların göz ardı edildiği ve küçümsendiği vurgulandı. Yazıda,

2019'da Yemen, Afganistan, ABD-Çin gerginliği, İran'a karşı Suudi Arabistan-ABD-İsrail eksenini, Suriye, Nijerya, Güney Sudan, Kamerun, Ukrayna ve Venezuela gibi ihtilafli konular ve bölgeler uluslararası alanda takip edilmesi gereken başlıklar olarak sıralandı.

7 İran'dan Instagram Yasağı

İran yargısı, sosyal medya platformu Instagram'a erişim engeli getirme kararı alındığını duyurdu. İletişim ve Bilgi Teknolojileri Bakanı Muhammed Cevad Azeri Cehromi ise halka ikna edici açıklamalar yapılması gerektiğini söyledi. Cehromi, "Bu yasak, halkın yaşamını ve suç oranının azaltılmasını nasıl etkileyecek topluma açıklanmalıdır" dedi. İran'da Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım sitelerinin kullanımı yasak.

8 Google'da En Fazla Aranan Kelime

İnternetin en kapsamlı arama motoru Google, 2018 yılında

dünyanın dört bir yanında en çok hangi kelimelerin arandığına dair sonuçları yayımladı. Sonuçlara göre; 2018 yılında Türkiye'de en çok dolar kelimesi arandı. Dolar'ın ardından en çok arama, soy ağacı sorgulaması ile ilgili oldu. Sıralamayı, "Dünya kupası" ve "e-müfredat" kelimeleri takip etti.

9 Almanya'da Emeklilerin Kaygısı

Almanya'da, yaşlılık döneminde yoksulluk yaşayacağına ilişkin endişe duyanların sayısı artıyor. Yapılan araştırmaya göre; Alman halkının yüzde 56'sı emeklilik dönemi geldiğinde, hayat standardının güvence altında olmadığı görüşünde. Bir yıl önce yapılan benzer bir ankette, emeklilik dönemi kaygısı taşıyanların oranı yüzde 36 olarak açıklanmıştı. Bu da, Almanya'da gelecekte endişe duyanların oranının bir sene içinde yüzde 18 arttığı anlamına geliyor. Araştırmaya katılanların tamamı önümüzdeki dönemde tüketimi azaltacaklarını söyledi. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

ŞUBAT AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(d) Gezgin satıcı

6-(c) Sarsıntı

11-(c) Gerdirme

2-(a) Adım

7-(c) Kaymalık

12-(b) Nitelik

3-(b) Hoş koku

8-(d) Giysi keşiği

13-(a) Sağlık havuzu

4-(b) Halk oylaması

9-(a) Soru cevap

14-(a) Para işleri

5-(d) Gizemli

10-(a) Gümrüksüz mağaza

15-(d) Şerit

“Bilginizi Denetleyin”

1-(b) Halıcı Kız

2-(b) Gem

3-(c) Jules Verne

4-(d) Galapagos

5-(b) Füme

6-(b) Cam

7-(a) Kürek

8-(a) Rıza Çalimbay

9-(d) Porsuk Çayı

10-(b) Arzuhal

11-(c) Methiye

12-(c) 16

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

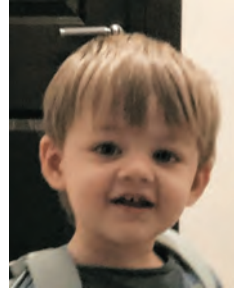
(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Beren Kaplan, Ankara

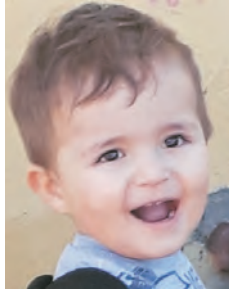
Çınar Aras Ekinci,
Ankara

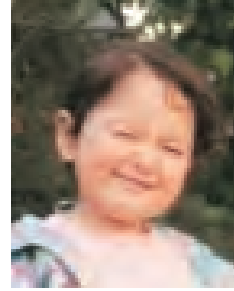
Ata Çınar, Aydın

Mete Ünlü, Bursa

Mirza Turhan Gök,
Alanya

Elif Aylin Çakır, Ankara

Deniz Çimen, Ankara

Ece, Sedat Taha ve Naz Küçükargun, Ankara

Efe ve Defne Peynirci, *İstanbul*

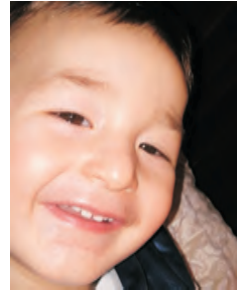
Ömer ve Elif Eriş, *İstanbul*

Efe Ünalın, *Ankara*

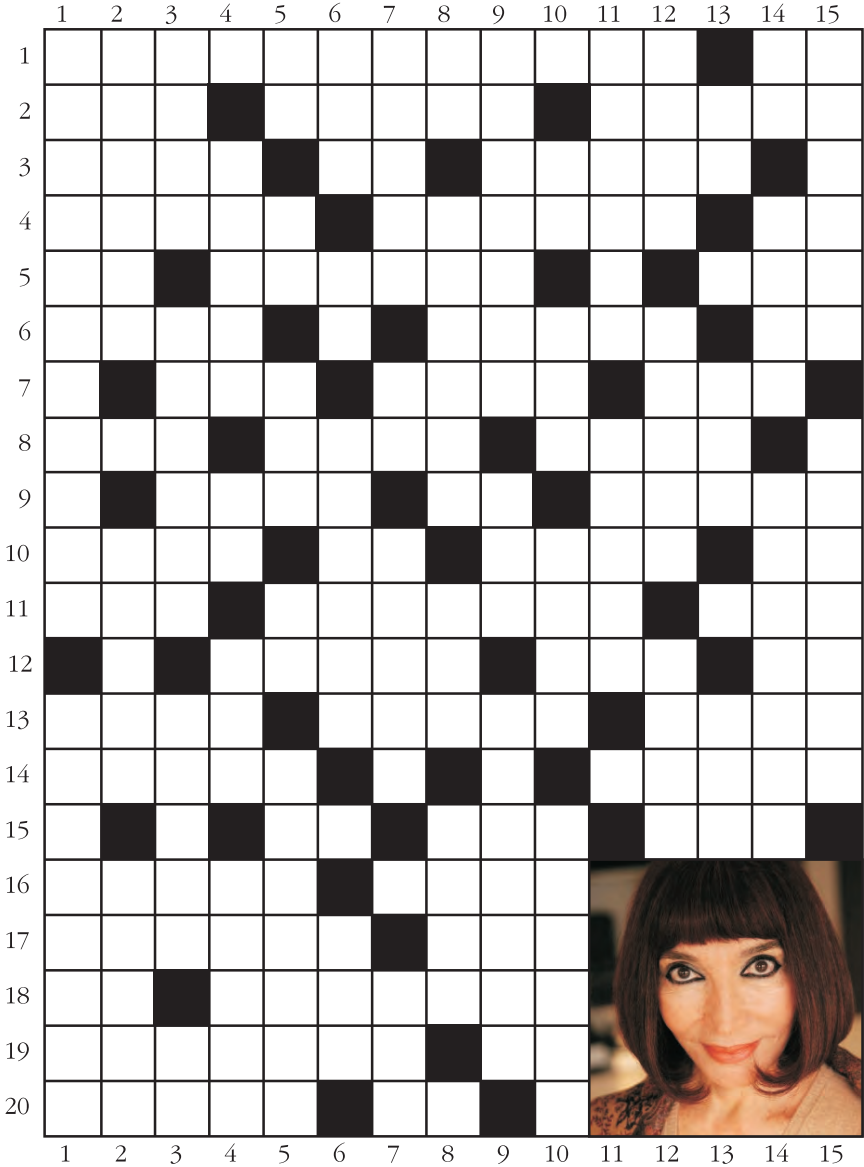
Zeynep Ünalın, *Ankara*

Eymen Aydemir, *Bolu*

Çağlar, Can ve Çınar Aksoy, *Trabzon*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Geçtiğimiz günlerde yitirdiğimiz fotoğrafta görülen usta tiyatro oyuncumuz.-Boru sesi. 2-Bir şeyin arkadan gelen bölümü.-Demokratik Kongo Cumhuriyeti'nin eski adı.-Meridyen. 3-Bataklıklarda yetişen bir çeşit saz.-Tıpta gelişmiş bir tanı tekniği.-Adalet Bakanına bağlı olarak yürütme organının temsilcisi olan kişi. 4-Özellikle kalp ve diz kaslarının elde olmadan kasılması.-Bir ilimiz.-Müstahkem yer. 5-Bir seslenme ünlemi.-Dayanak.-Güreşte bir oyun türü. 6-Dar ve kalınca tahta.- Bir ticari malı benzerinden ayırmaya yarayan özel isim veya işaret.- Satrançta bir taş. 7-Arapça ben.-Müzik eşliğinde yapılan bir tür sahne gösterisi-Tortu, posa. 8-Bir geyik türü.-Mobilyacılıkta kullanılan sert bir ağaç.- Basketbolda yakın mesafeden topu sertçe sepete geçirme. 9-Atıcılıkta bir dal.-Tavlada bir sayı.-Müzikte notanın soluna konulan diyez, bemol işaretlerinin ortak adı. 10-Arthur Hailey'in bir romanı.-Beyaz.- Tiyatro, sinema gibi eğlence yerlerindeki özel bölme.-Güzel sanat. 11-Yön, taraf.- Hardalgillerden, küçük, yeşil yumrular hâlinde olan bir tür sebze.- O yer anlamında bir sözcük. 12-Karşılıklı fikir alışverişi.-Türk Tarih Kurumu'nun kısa yazılışı.-Telli bir çalgı. 13-Yunanistan'da bir liman kenti.- Bir şeyin işe yaramaz duruma gelmiş olanı.-Savuşturma, defetme. 14-Söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme.-Bilimsel bir gerçeği göstermek amacıyla yapılan işlem. 15-Eski Mısır'da güneş tanrısı.-Maden Tetkik Arama Enstitüsü'nün kısa adı.-Elektirikte güç birimi. 16-Potasyum birleşiklerine verilen genel ad.-Bira yapmak için çimlendirilip kurutularak hazırlanmış arpa. 17-İkonalara benzetilmiş olan.-Hint yer elması. 18-Radyumun simgesi.-İstanbul'un Avrupa yakasında yer alan bir akarsu. 19-Brezilya'nın dünyaca meşhur plajı.-Aktinyumun simgesi. 20-Ege'de bulunan antik bir kent.-Uzaklık işareti.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-Yeşilçam'ın 'Altın Çocuk' lakaplı oyuncusu.-Malatya yöresine özgü, semizotu, kıyma ve soğan ile yapılan bir çorba türü. 2-Thomas More'un bir romanı.-Asya ve Afrika'da yaşayan kısa hortumlu bir hayvan türü.-Afrika'da yaşayan, bacakları beyaz çizgili bir memeli hayvan. 3-Bulgaristan'ın para birimi.-Herge tarafından kaleme alınmış ünlü çizgi roman serisi.-Haşlandıktan veya kızartıldıktan sonra dilim dilim kesilerek servisi yapılan yağsız sığır eti.-Hile. 4-Benzerlerine göre aşırı gelişmiş olan.-Lübnan'ın plaka işareti.- İnsan vücudunun dış yüzü.-Gelenek. 5-Yönetmenliğini Yeşim Ustaoglu'nun yaptığı bir film.-Kuzu sesi.-Bağırsaklar.-Berilyumun simgesi.-Kaltım. 6-Bir şeyin fiyatını arttırma.-'Acı....' (Nejat Saydam'ın 1988 yapımı bir filmi).- Birçok parçadan yapılmış alet, cihaz.-Eski Türk boylarında şamanlara verilen ad. 7-Üst tarafı kız, alt tarafı balık olduğuna inanılan deniz kızı.-Bir gösterme işareti.-Karadağ'da bulunan turistik bir sahil kasabası.-Donuk renkli. 8-Tümör.-Kişinin yaşından beklenen beyin performansını gösterememesi, düşünce bozukluğu rahatsızlığı.- Herhangi bir şeyin veya vücudun üzerinde oluşan, biriken pislik.-Amerika kıtasından kurulan ilk medeniyetlerden biri. 9-Tek bir sanatçının tek bir çalgı ile verdiği konser.-Satrançta bir kategori türü.-Çorum yöresine özgü, kıyma, yumurta ve un ile yapılan bir yemek türü. 10-Bir alan ölçüsü birimi.-Kafa, baş anlamında bir sözcük.-Erzurum'un bir ilçesi.- Kartalgillerden, ava alıştırılabilen küçük bir yırtıcı kuş. 11-Parlaklık,göz alıcılık.-Şan ve şeref sahibi. 12-'.... Kırmızı Hat'(Terrence Malick'in 1998 yapımı ödüllü filmi).-Akdeniz'de bir akarsu.-Avrupa'da bir başkent. 13-Bir sıfat eki.-Zaviye.-Di nükleik asidin kısa yazılışı. 14-Bir cetvel türü.-Vaka.-Gereklilik. 15-Yoksullara yiyecek dağıtmak üzere kurulmuş aşevi.-Konya'da Selçuklu dönemine ait olan ünlü medrese.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

Mustafa Yıldız

EMEKTARLAR ŞAMPİYONASINDAN İLGİNÇ KONUMLAR

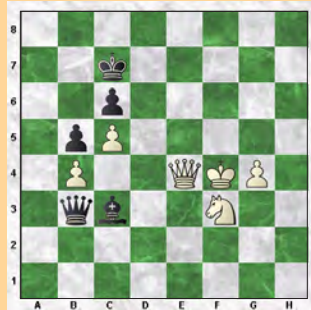
Ümit Parçaoğlu - İbrahim Tofan, 1.1.

1.e4 e6 2.f4 d5 3.e5 c5 4.Af3 Ac6 5.Fb5? Vb6 6.Fxc6 bxc6 Beyaz, fili atla değişmemeliydi. 7.0-0 Ah6 Beyazın roku da zamansız ve riskli. 8.b3? Fa6 Beyaz şah, siyah vezirin çaprazından kaçırılmalıydı. 9.d3 c4+! 10.d4 cxb3 Tırpan gibi bir piyon. 11. Axb3 Fxf1 Siyah kalite öne geçti. 12.Vxf1 Fe7 13.Ka6 Vb7 14.Vd3 0-0 Beyazın vezir kanadındaki hafif aletler, gelişim ilkelerine aykırı biçimde uyuyor, ağır aletler ise canla başla ortaya atılmışlar. 15.Ac3 c5 16.dxc5 Fxc5+ Beyaz, piyonu almasa siyahın c4 sürüşüyle kalesini tehlikeye atardı. 17.Şf1 Kfc8 18. Ag5 Af5 19.g4 Fe3! 20.Ka1(D) 20...Kxc3 Bu keskin hamle artık beklenmiyordu ama böylece Siyah, bir mat atağı başlatıyor. 21.Vxc3 d4! Vezirin uzun çaprazdaki yolu açıldı. 22.Ve1 Vh1+ 23.Şe2 d3+ 24.cxd3 Vg2+ 25.Şd1 Kc8 26.Fd2 Fxd2 27.Vxd2 Vf1+ 28.Ve1 Vxd3+ 29.Vd2 Ae3+ Beyaz terk etti. 0-1

Senal Kara - İbrahim Bapoğlu, Kıd. Em. 1.7

Beyaz, çok üstün girdiği Vezir+At/ Vezir+Fil oyun sonu konumunu değerlendiremiyor ve Siyah, deneyimiyle oyunu lehine çeviriyor: 46.g5 (46.Ae5'e bakıldı mı acaba?) 46... Fxb4 47.g6?? Fxc5 Acele bir sürüş, Beyaz, bir piyon daha kaptırdı. Yine 47.Ae5! gerekiyordu. 48.Ae5 Ve6? Oynadı ama neden sonra! 49.Vf5??Fe3+ (49.Vxc6 Vxc6 50.Axc6 + gözden kaçmış.) 50. Şg4 Vxf5 51.Şxf5 Fh6 52.Af7 Fg7 53.Ag5 b4 Siyah, at çatalını umursamıyor. 53...Şd7 daha iyi. 54.Ae6+ Şb6 55.Axg7 b3! 56.Ae6 b2 57.g7 b1V+ 58.Şf6 Vh6 59.Şf7 Vf5+ 60.Şe7 Vg6 61.Şd6 c5 62.Şd4 c4! 63.Şd4 Vxe6 0-1

Hür Yasin - Suat Şükrü İpek, 1.6

Siyah, İspanyol Açılışı'nda sık rastlanmayan bir devam yoluna girdi ve vezir kanadında rok yaptı. Tüm figürlerini vezir kanadına yığan Yasin, kaçmaya çalışan şahı fil fedasıyla başlayan bir atakla yakalıyor: 23.Fxb6! Va7 Başka bir hamle de işe yaramıyor. Siyah ağır yaralı. 24.Vb3! Va5 25.Vh3+ Kd7 26.Kb8+ Siyah terk etti çünkü bir hamle sonra mat oluyor. 1-0

Sami Sağlam - Mustafa Yüksel, Kıd. Em. 1.1

Siyah g dikeyini açmak için 1 piyon feda etmiş, tüm hatlarıyla beyaz şaha yükleniyor. Tam burada Beyaz, rakip figürlerin önünü keseyim derken vezirini boğduruyor: 36.Ag4?? (36.Kf2 ile savunma arttırılmalıydı.) 36... Kg5 Bu ağır hatayı Yüksel affetmiyor. Şimdi beyaz vezirin gideceği kare kalmadı. 37.Kxf5 Axf5 38.Vxg5 Vxg5 39.Ae5 Ae3 Beyaz terk etti. Vezir gitti, kavgı bitti. 0-1

mustafayildizbd@gmail.com

ELMALILI HAMDİ BEY'İN SATRANÇ MERAKI

Hak Dini Kur'an Dili ve Atatürk'ün isteğiyle yazdığı bilinen Türkçe Kur'an Tefsiri adlı eserlerin yazarı Elmalılı Hamdi Yazır (1877-1942)'ın Antalya'nın Elmalı ilçesindeki evi müzeye dönüştürülmüş. Kitaplarının, çalışma notlarının sergilendiği müzeevde Elmalılı Hamdi Bey'in eşyaları arasında bir

de fildişinden yapılmış satranç takımı dikkati çekiyor. Güreş sporunu sevdiği bilinen Elmalılı'da aynı zamanda satranç ve dama merakı da varmış. Zaman buldukça kızıyla ve konuklarıyla satranç oynamaya bayılmış.

Gönderi: Suat Boztepe, Samsun

Bize Gönderilen Kitaplardan

Çete Kara Mehmet ve Dört Yol'da İlk Kurşun

Ramazan Veliecioğlu

Kendi Yayını

Aralık 2018 sayımızda Yaşar Öztürk'ün yazısında yer alan yanlışlıkları düzelteren, “İlk Kurşun” konusundaki karışıklıkları, bilinmeyenleri aydınlatan bir çalışma. Öztürk’e “Biliyorum siz bunu uydurarak yazmadınız. Bazı sözlü ya da yazılı kaynaklardan faydalandınız. Ancak o kaynak/ların verdiği bilgilerin hepsi doğru değil. Benim 8 Kasım 2018 tarihinde yayına çıkmış ve tam da bu konuları derinlemesine inceleyen araştırma kitabımı yolluyorum” diye yazan Veliecioğlu, kendi olanakları ile bastırıldığı kitapta “İlk Kurşun”u Mehmet Kara’nın değil Dedesinin kardeşi Kara Mehmet’in attığını araştırmaları ile ortaya koyuyor: “Çete Kara Mehmet, 19 Aralık 1918 günü öğleden önce, Dört Yol-Ocaklı’da, işgalci düşmanlara karşı neler yapabileceklerini konuşmaktayken, devriye gezen Fransız jandarma

elbisesi giymiş iki Ermeni yol kıyısındaki kendi bahçesinden portakal toplamakta olan genç bir Türk kadına sarkıntılık ettiler. Kadını bağırıp çıkırarak evine doğru kaçtı, kurtuldu. Bu sarkıntılık olayına tanık olan Kara Mehmet, yol boyundaki yüksek çalılarının arkasından ileriye gitti, jandarmalara pusu kurdu, onları kurşunladı. Baskılar üzerine Fransız komutan, Özerli’ye jandarma yolladı, Özerli muhtarı Mehmet, üyeler Abdülkadir ve Yusuf’u karakola getirtti. Muhtar ve iki arkadaşı karakol önünde jandarmanın gözleri önünde öldürdü. Bir manga(?) jandarma göstericilerle birlikte Özerli-Karakise’ye yolladı. Türkler, canlarını korumak için yolu taşlar, kayalarla geçilmez yapıp sipere yattılar. Barikatı yarmaya çalışan işgalci düşmana karşı burada aynı gün İkinci kez silahlar sıkıldı. İşgalciler geride on beş ölü bırakarak geri çekildi.”(...)

Gerçekçi Romanın Ustası - Balzac

A. Mümtaz İdil

Etkin Yayınevi

Pinokyolar Ülkesinde Filler Kral Olur” kitabında: “Kurnaz olan der ki,

“sen bu işi bana bırak, hallederim.” Zeki olan der ki, “bu işi çözmenin tek yol şudur...” Akıllı olan der ki, “dur hele, biraz düşünüp öyle karar verelim.” Elinizdeki bu kitap zeka ile kurnazlığın savaşında aklın bir kenarda durup beklemesini anlatmaktadır. Bugün yaşadıklarımız gibi. Akıl hiçbir şeyi çözmemekte ve beklemektedir. Kurnazlık siyasi arenayı alabildiğine kuşatmış halde. Zeka da tüm tarih boyunca yaşadığı kısa mutluluklarla her şeyi çözdüğünü sanmaktadır. Oysa insan beyninin mephistosu diyebileceğimiz kurnazlık, her zaman akla da zekaya da üstün gelmiştir. Sebebi mi? İşte anlatılmak istenen de zaten bu... Zeka ve akıl beynin nitelikli fonksiyonlarıdır. Kurnazlık ise insan beyninin “ihtiras” durağıdır ve siz “dur” uyarısında bulunmadığınız sürece hiçbir durakta durmaz. Daha da tuhafı, sizin “dur” dediğiniz durak da zaten, onun durmak istediği duraktır. Tuhaf bir rapsodi, ama çözülmüş bir bilmecedir bütün bunlar. Farkındalık ise bambaşka bir şey...” diyen; 2017’de yitirdiğimiz yazarımız İdil’in yapıtları, çevirileri yeniden yayınlanıyor. “Şeytanla Çorba İçenin Kaşığı Uzun Olur”, “Dehşetin Kanlı Gölgesi Caligula” dışında çok sayıda çevirileri de bulunan İdil, Paris’teki malikanesine gizlice girmeye çalışırken üç aydır maaşını ödeyemediği bahçıvana yakalanan Balzac’ı anlatıyor.

Franz von Papan - Hitler’in Türkiye Büyükelçisi

Reiner Möckelmann

Kitap Yayınevi

İkinci Dünya Savaşı’nda Nazi Almanya’sının Türkiye büyükelçisi Franz von Papan’dı. Cumhurbaşkanı İnönü, Başbakan Saydam, Dışişleri Bakanı (daha sonra Başbakan) Saracoğlu, Menemencioğlu, Büyükelçi Gerede, Papan’ın başlıca muhataplarıydı. Onlar Avrupa’yı Atlas Okyanusu kıyılarından, Ural Dağlarına kadar istila eden Nazi selini Türkiye’den uzak tutmaya çalışıyorlar, Papan de Türkiye’nin Nazi Almanya’sı yanında saf tutması için çaba harcıyordu. Papan Türk vatandaşı Yahudilerin resmi görevlere alınmamasına çabalarken Anadolu Ajansında çalışanları işten çıkarttı. Türkiye’ye sığınan üniversitelerde görevlendirilen Yahudi ve Almanları kovmak için girişimlerde bulundu. 24 Şubat 1942’de Ankara’da bir suikasta uğradı. Suikastçı öldü Papan kurtuldu. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: OLGUN YAMANER, AMASYA

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor.
Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız
yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak.
Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın,
bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

ZEKİ FAİK İZER

Evlerindeki iki yağlıboya tablo resme davetiyeydi. Ağabeyinin kağıt üzerine çizdiği yürüyen adam resminin benzerini yaptı. İlk ödülü çikolataydı. 10 paraya ilk suluboyasını ve fırçasını aldı.

Pamuktan sakal, iki ağaç arasına gerdiği perdeyle oluşturduğu tiyatrodan oynarken annesi: “Bu çocuk oyuncu olacak!” diye korktu. Şiire geçti, dergilerde yayınlandı. Onbeşinde ilk kez resim sergisi gördü. Kütüphanelere dadandı. Hasan Ali Yücel’e şiir okudu. Klasik müzikle tanıştı.

Bursa’da Nazmi Ziya, İbrahim Çallı öğretmenleriyle Atatürk’ü gördü. Caza, dansa, kapıldı. Dans yarışmasında birinci oldu. Çallı “Senin ellerin de ayakların gibi işlese, iyi resim yapardın!” dedi. Renklerle, çizgilerle dansı başladı. “Avrupa’da eğitim” sınavında birinci oldu.

Natürmortu “Paris Sonbahar Sergisi”ne alındı. Nurullah Berk, Elif Naci, Zühtü Müridoğlu, Cemal Tollu, Abidin Dino’yla “Reissiz, katipsiz, muhasebecisiz ve en mühimi jürisiz” “d Grubu”nu kurdu. “Yaşayan sanat”ın temsilcisiydi. Sanat felsefesiyle iç içe yaşadı.

